

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

An aerial photograph of a city, likely Copenhagen, is shown with a red color overlay. A white, irregular outline highlights a specific area in the center of the city, which is the Skibhuskvarteret neighborhood. The text is overlaid on the top left of the image.

HJEMME I

SKIBHUSKVARTERET

ANDERS WEDEL BERTHELSEN

OM FORFATTEREN

Anders Wedel Berthelsen er født i 1953 på Egebæksvej i Skibhuskvarteret og er opvokset på Ibsensvej i samme kvarter.

Han gik på Sct. Hans Skole i ni år og blev student på Mulernes Legatskole.

Uddannet cand.mag. i dansk, engelsk og skrivekunst/retorik fra Odense Universitet.

Han har arbejdet som journalist og redaktør på en lang række medier:

Avisen Fyn, Skulkenborg Tidende, Radio Fyn, Fyens Stiftstidende, Berlingske Tidende, TV2, TV2/Fyn og Højskolebladet. Siden 2005 "sprogdoktor" på Fyens Stiftstidende.

Han er forfatter til en bogserie om Odenses bykvarterer og har skrevet eller bidraget til cirka 50 bøger.

Formand for Boldklubben Marienlyst fra 2009.

Byrådsmedlem i Odense fra 2010.

HJEMME I

SKIBHUSKVARTERET

HJEMME I
SKIBHUSKVARTERET

ANDERS WEDEL BERTHELSEN

FORLAGET SKULKENBORG

Anders Wedel Berthelsen:
HJEMME I SKIBHUSKVARTERET

Udgivet af:
Forlaget Skulkenborg

E-mail: awb@awb.dk
Hjemmeside: www.awb.dk

Grafisk tilrettelæggelse:
Anne Ejlsmark Berthelsen
Mikkel Schebye Johnsen

Tekstkonsulent:
Maja Lucas

Tryk:
Helmer Tryk, Odense

ISBN 978-87-88475-40-1
1. udgave
Odense 2013
Trykt i 2.500 eksemplarer.

Nisted

ODENSE KANAL
Baagø Strand

Fynsværket

Stads-skibsværft

Strandsskov

Hedvigslund

Marienland

Fredens Sogn

Samosøgaard

Helenevej

Sportsplads

Heltzengsgade

Kochsygade

Kolonihaver

Gillest

Ny Hollegaard

Slatsbane

INDHOLD

- 9** Kapitel 1
Skibhusdreng
- 25** Kapitel 2
Vores gade
- 37** Kapitel 3
Skibhus-ånden
- 51** Kapitel 4
Værftet
- 59** Kapitel 5
Nørrebro
- 69** Kapitel 6
De mange forretninger
- 83** Kapitel 7
Kanalen og Stige Ø
- 97** Kapitel 8
Den sorte skole
- 109** Kapitel 9
”Marens Lyst”
- 117** Kapitel 10
Tabuer og uskrevne regler
- 125** Kapitel 11
Mulerne var moderne
- 133** Kapitel 12
Et snigende oprør
- 138** Billedregister
- 143** Kilder

10

SKIBHUSDRENG

Jeg voksede op mellem skibe og huse i et bykvarter. Skibe løb af stabelen i Odense Kanal eller lastede og lossede i Odense Havn. Velholdte huse stod i deres haver og gav arbejdere og småborgere tag over hovedet.

Jeg voksede op i Skibhuskvarteret, et par kilometer nord for Odenses bymidte.

Skibhuskvarteret er noget for sig selv. En by i byen. Eller måske snarere en by uden for byen. Skibhusfolk har det med Odense, som danskerne har det med EU. De vil gerne være med, men de andre skal ikke bestemme.

Skibhuskvarteret minder om en mindre købstad. Den lever sit eget liv. Med en hoved- og handelsegade, Skibhusvej, hvor huse stikker op til fem etager i vejret. Og med sidegader og parallelgader med række- og parcelhuse. Med en kirke og en skole midt i kvarteret, med tre skove og med et deltagende landskab, som Odense Å, Odense Kanal og "den gamle kanal" danner ved Odense Fjord.

Skibhusvej pumper folk frem og tilbage mellem Skibhuskvarteret og det indre Odense. Vejen udspringer i nord – smal som en bæk – i landsbyen Skibhusene.

▽
Skibhuskvarteret strækker sig fra jernbanskinne og ud til Odense Fjord.
Foto fra 1950'erne.

Pulsens stiger, jo nærmere man kommer jernbanen mod syd, hvor vejene bliver brede som floder. Hushøjden vokser, trafikken bliver tættere, og støjen tager til. På den anden side af jernbanen begynder den store, brølende verden.

“Inde i byen” siger Skibhusfolk om den verden, som ligger syd for jernbanen, der nærmest fungerer som en bymur. Det er, som om Skibhuskvarteret både er en del af Odense og alligevel ikke. Odense har heller ikke ligefrem forkælet sin nordlige byende, der har lagt ryg til både en rygende losseplads og et osende kraftværk.

Ser man på et kort, ligner Skibhuskvarteret en dråbe. Kvarterets nordspids er den kunstige Stige Ø, som stikker ud i Odense Fjord. Østgrænsen er udmundingen af Odense Å samt Kochsgade, udfaldsvejen mod Kerteminde. Mod syd: jernbanen. Mod vest: Odense Kanal.

Engang var Skibhuskvarteret et udpræget arbejderkvarter, der var ugleset i det fine Odense. Kvarteret blev nedsættende kaldt Skarntyde Landsogn. Men ukrudtet slog rødder. Odense Staalskibsværft og andre store industrivirksomheder gav det næring.

I dag er Skibhuskvarteret et blandet arbejder- og middelklassekvarter, men det har stadig en særlig skibhus-ånd.

ÅRGANG 1953

Her kom jeg til verden i 1953. Jeg tilhører en stor efterkrigsårgang i Odense

△

Hovedjernbanen skiller Skibhuskvarteret fra den middelalderlige købstad. Husene til venstre i billedet forsvandt, da Thomas B. Thriges Gade blev ført igennem til Odense Havn. I baggrunden ses Thriges Fabrikker. Til højre boligkomplekset Kræmmergården. Foto 1960.

Egebæksvej 21 – her kom jeg til verden. På billedet er jeg sammen med min mormor og en barnepige. Foto 1955.

Kommunes største sogn, Fredens Sogn, der dengang husede over 17.000 indbyggere. Skibhusvarteret udgør størstedelen af dette sogn, som i 1953 registrerede 56 nyfødte drenge og 50 nyfødte piger.

Min mor var 21 år, da hun fødte mig, min far var lige knap 24. De boede til leje i en sidegade til Skibhusvej, på første sal i muremestervillaen Egebæksvej 21. Her klippede en jordemoder navlestrengen. Dengang var det almindeligt at føde hjemme.

Ibsensvej 10 er dog huset, jeg betragter som ”vores”. Min morfar købte det i 1956. Han var en velnæret viktualiehandler fra Midtjylland og bar stolt sin fede og fedtede tegnebog i baglommen. Han havde penge nok til at købe et hus i Odense med to lejligheder: stueetagen til os og førstesalen til min onkel og tante. Pris: 40.000 kroner.

Jeg husker ikke ret meget fra 1950'erne, hverken fra den store verden eller fra min egen. Men enkelte fragmenter dukker op.

Jeg mindes ubehaget ved at få vand og sæbe i øjnene, når min mor badede mig i en zinkbalje på køkkenbordet.

Jeg husker også, at jeg stak af hjemmefra og kørte på trehjulet cykel den to kilometer lange vej til min fars værksted. I min konfirmationssang står, at jeg var tre-fire år, da jeg vovede mig ud på denne ekspedition. På første del af etappen dannede jeg makkerpar med en jævnaldrende dreng fra gaden, men på Skibhusvej gik jeg i udbrud, og han vendte om.

Jeg genkalder lydene af den gnistrende trolleybus på Skibhusvej og af lyntogene i mørket. Togene symboliserede både den trygge, faste rytme og drømmen om en større verden.

Duften af medicin hos doktor Grinsted på Skt. Anne Plads samt lattergasen på sygehuset, hvor jeg fik fjernet mine mandler, hænger i erindringens næsebor. Forældre måtte ikke besøge deres børn på stuen, for så ville børnene få hjemve. De måtte kun kigge gennem ruderne i døren.

Jeg erindrer også, at jeg spiste Foska-havregryn, mest fordi tegninger af fodboldspillere fra B1909, B1913, OB og landets øvrige topklubber prydede pakkerne. Den første serie udkom i 1958, da min mor var gravid med min bror. Hun hjalp mig med at klippe tegningerne ud, mens hun lå i barsels seng.

VORES HUS

Vores lejlighed bestod af en stue med kakkelovn, et fælles soveværelse for børn og voksne, et køkken med gaskomfur og et lille toilet. Et forhæng delte soveværelset op i to. På den ene side sov de voksne i dobbeltseng, og på den anden side lå børn i køjesenge.

Kælderen indeholdt et værksted og et rum til kul og koks. Det blev brugt som brændsel i kachelovnen, der varmede stuen op og sendte røg gennem skorstenen. Kachelovnen blev skrottet i 1961, da kommunen gravede fjernvarmerør ned i gaderne i vores del af kvarteret.

Velstandsstigningen i de glade 60'ere forekom ustopkelig. Overboerne flyttede i 1964 og købte eget hus. Senere købte mine forældre hele huset af min

Trehulede cyklister ud for Remo Bar på Skibhusvej. Foto 1960.

△
Ibsensvej 10, en typisk
murer mestervilla fra
1930'erne. Her voksede
jeg op. Foto 1934.

morfar for 115.000 kroner. Den øverste lejlighed blev nedlagt, og tofamilieshuset blev til et enfamilieshus.

Sådan gik det med de fleste af Skibhuskvarterets murer mestervillaer, mens jeg var barn. Og således blev kvarteret affolket. Indbyggertallet faldt i 1960'erne med 4.000 mennesker. De tilbageværende fik til gengæld mere plads.

Soveværelset rykkede ovenpå, hvor min far også indrettede børneværelser. I kælderen forsvandt gruekedlen, og brændselsrummet blev senere forvandlet til en bar. Badekar, fryser og vaskemaskine flyttede ind i kælderen, og køkkenet fik elkofur.

Stuen svulmede til dobbelt størrelse. Den var lang og mørk og havde kun vinduer i enderne. Her ophobede mine forældre almuemøbler, porcelæn, antikviteter, souvenirs og nips i en blanding af arvegods og marskandiser-tilbud.

Til møblementet hørte karlekammerskabe, kommoder, et kakkeltbord, en tallerkenrække og et tobaksskab. Det nyeste var et skrummel af et firbenet teaktræsmøbel, der indeholdt både fjernsyn, grammofon og radio.

Alle stuens siddepladser vendte mod fjernsynet, som præsenterede levende, sort-hvide billeder hver aften fra klokken 20. Her viste doktor Lieberkind

dyrefilm, Jørgen Clevin klippede og klistrede, politikere blev skudt i USA, og Neil Armstrong gik på månen.

Møblets grammofon var et teknisk vidunder. Man kunne lægge tre plader klar til afspilning, hvorefter den selv sænkede dem ned på drejeskiven. Min fars gamle 78-plader med Louis Armstrong, Fats Waller, Leadbelly og Leo Mathisen åbnede mine ører for jazzmusik.

På radioens langbølgebånd indfangede jeg den ofte skrattende Radio Luxembourg, der spillede den nyeste beatmusik, indtil den danske statsradiofoni ændrede signaler og sendte pigtrådsprogrammer til den store, frembusende efterkrigsungdom.

Af stuens øvrige rariteter kan nævnes en samling af langpiber og mer-skumpiber, en falk af porcelæn, et spædbarn af gips, en landsoldat af kobber og en dåse, der kunne spille "An der schönen blauen Donau".

På væggene hang romantiske malerier af landsbyidyl, af købstadsidyl og af en piberygende fisker. En Skibhus-platte med Fredens Kirke og en række juleplatter i kronologisk orden kneb sig ind på den resterende vægplads.

I stuevinduerne ud mod gaden monterede min far blyindfattede ruder med motiver af Jesus og Jomfru Maria. Ruderne afspejlede ingen stærk tro, men gav stil og status, for de var dyre. Min far skaffede dem billigt, da han arbejdede i et glasfirma.

Ligesom flertallet af kvarterets huse knopskød vores hus i flere retninger. Min far tilbyggede en udestue mod haven samt en portal mod gaden, så vores hus kom til at ligne en kirke med et lille våbenhus.

I haven groede æbler, blomster, pærer, solbær, ribs og stikkelsbær. Men træer blev fældet, og buske fjernet, og nyttehaven sprang ud som prydhave ligesom i resten af kvarteret, da supermarkeder begyndte at sælge importerede varer til spotpris.

Malerier af landsbyidyl, juleplatter og blyruder med kristne motiver prydede stuen i mit barndomshjem. Nyere foto.

△

Sådan så Skibhusvej ud, da jeg var helt lille. Bemærk den begrænsede biltrafik. Foto 1954.

▷

Hushøjden vokser, når Skibhusvej nærmer sig bymidten. Cyklisterne har kurs mod Bredstedgade-krydset. Foto 1954.

FRA LAND TIL BY

Begge mine forældre var indvandrere i Skibhuskvarteret. Min mor hed Tove Kromann Hansen og var født i Hillerslev på Midtfyn. Hendes forældre drev en slagterforretning. Hun gik syv år i friskole og blev derefter ”pige i huset” hos den senere landbrugsminister Karl Skytte, som ejede en gård ved Hillerslev.

Hun kom på husholdningsskole i Korinth, inden hun fulgte folkevandringen fra land til by og uddannede sig til barneplejerske på børnehjemmet Åløkkegården i Odense.

I min vennebog skrev hun som ønsketitel: forfatterinde.

Et liv som hjemmegående og medhjælpende hustru samt senere pædagog-medhjælper og plejehjemsassistent indsnævrede dog poesiens plads.

Hun udstak kursen for sine børn, gik til porcelænsmaling, skrev sange til familiefester og digtede til skrivebordsskuffen.

Hun holdt sig godt, affarvede sit hår og gav det en gang lak, og hun soledede sig i mandlig opmærksomhed, når der var gæster til sild og snaps om lørdagen.

Selv om hun kom fra landet, så hun ned på dem, der talte ”bondsk” – dem der sagde ”slawter” og ”stejt flæsk” i stedet for slagter og stegt flæsk. Gamle skolekammerater skulle helst holde sig væk, hvis de talte ”for fynsk”. Hvad ville naboerne ikke tænke om deres sprog og deres lugt af kostald. Men hun

Skibhusvej, kvarterets hoved- og handelsegade. Foto 1954.

kunne ikke selv skjule sine skarpe fynske vokaler i smykker og kyst (udtalt med y og ikke ø) samt ”Mitfyn”.

Min mor satte varm mad på bordet hver dag på slaget 17. Hun førte omhyggeligt husholdningsregnskab og så ingen grund til at købe dyre varer, når man kunne blive mæt af de billige. Hun noterede i sin kalender, om menuen stod på medister, frikadeller, hakkebøf, stegt lever eller stegte sild, og om dagens anden ret var stikkelsbærgrød, rabarbergrød, øllebrød eller tvebakker. Klokkeren 21 satte hun kaffe og købekage på sofabordet.

Søndage havde særlige regler. Da spiste vi varm mad klokken 12, ikke i køkkenet, men ved stuebordet, som blev belagt med en hvid stofduk. Spisetider lå fast som på landet.

Min mor stemte som regel borgerligt. Hun mente i mange år ligesom den avis, vi abonnerede på, at den konservative Erik Ninn-Hansen, var ”sådan en pæn mand”. Det var længe før tamilsagen.

Da arbejdsmarkedet fik brug for kvinder, begyndte hun at cykle hjemmefra om morgenen. Så var ekstraindtægten vigtigere end kontrollen med halvstore børn.

– VI ER FLIPPROLETARER

Min far hed Walther Berthelsen. Han var født og opvokset i Skive som søn af en tømrermester. Da min far forlod mellemskolen, kom han i lære hos en kolonialgrossist.

Som knap 20-årig forlod han hjemstavnen, idet grossistfirmaet Chr. Hennings i Dronningensgade i Odense søgte en lagerekspedient. Han fik jobbet, flyttede til Odense og mødte min mor på danserestauranten Landsbyen i Asylgade.

Min far var en praktisk mand uden højtflyvende drømme og ambitioner. Som 25-årig købte han en lille kemisk virksomhed, som han drev i otte år. Derefter blev han kontorassistent.

I min vennebog - ud for ønsketitel - skrev han ingen ting.

Med mørkt tilbagestrøget hår, høje tindinger og briller med mørkt stel mindede han om statsminister Viggo Kampmann og tegneseriefiguren Rip Kirby.

Han udviklede et blandingsprog, hvor fynsk aldrig helt udslettede jydemålet. Gloser som ræd, bette, kjælle og fjale gled med årene ud, men tænke og trave i stedet for tro og spadserere havde bidt sig fast i hans tunge.

Han ville have ”fred”, når han kom hjem efter en lang arbejdsdag.

– Walther, nu må du altså sige noget til drengene, beordrede min mor, når vi lavede ballade.

– Hvad er det for et hus, råbte han så og fortsatte med at læse avis, mens vi fortsatte med at lave ballade.

Hans hule var et kælderrum, der lignede en velassorteret isenkramforretning med værktøj til ethvert formål. Her kunne han lide at save, hamre, høvle og regere.

Min far stemte som regel socialdemokratisk.

– Vi er ikke andet end flipproletarer, fastslog han.

Vi er netop flyttet ind i stuelejligheden på Ibsensvej, og jeg spejder ud mod gaden. Foto 1956.

Mor med mig og min lillebror i baghaven på Ibsensvej. Foto 1959.

Far med min lillebror og mig på verandaen. Foto 1959.

△
Drenge i Skibhuskvar-
teret stimlede sammen,
da Handelsbanken blev
udsat for et røveri-
forsøg. Ellers skete
der sjældent de store
dramaer i kvarteret.
Foto 1968.

Jeg undrede mig over, hvad det ord betød, men læste i min ordbog, at det bruges om lavtlønnede handels- og kontorfolk, der går klædt som overklassen i hvide skjorter med flip.

Min far var tiltrukket af Amerika. Derfra kom hans ungdoms jazzfeber. Der boede hans fætter, som vistnok var millionær. Og amerikanerne havde hjulpet Danmark under krigen.

I ungdommens fotoalbum skrev han ord som "good luck", "myself", "friends" og "allright". Men han kom aldrig selv til USA. Det var for dyrt og for langt væk.

Så var Vesttyskland tættere på. Og krigens besættede var vel ikke værre, end at man kunne drikke deres billige øl og kakaolikør på vores årlige campingrejse, der foregik i en tysk Opel. Min far spændte villatelt på taget, pakkede primuskomfur og dåsemad ned i bagagerummet, og så satte vi kurs mod Rhinen, Mosel eller Neckar.

NÅR BREVSPRÆKKEN KLAPPEDE

En spændende verden faldt ned på dørmatten hver eftermiddag. Vi holdt den konservative Fyens Stiftstidende, og jeg kastede mig over den, så snart brevsprækken klappede.

Først fortærede jeg sportssiderne. Odense brillerede med tre hold i den øverste fodboldrække. De blev kaldt ”de røde”, ”de blå” og ”de sribede”. Dem holdt avisen med, så dem holdt jeg også med. Alle tre. Men jeg holdt mest med ”de røde” fra B1909, som havde baner i Kochsgade, på grænsen til Skibhuskvarteret.

Avisens forside rapporterede om uhyggelige hændelser i 1960’erne: En kvinde i Bolbro blev stranguleret i en vaskekælder. En pige blev voldtaget, dræbt og smidt i en mose af en hovmester fra Fjællebroen. En mand blev rovmyrdet på Paarup Rådhus. I forstæderne Tarup og Paarup hærgede en brandstifter. I Kongensgade forsvandt et spædbarn, som aldrig blev fundet. Og ved Nyborgvej skete en togulykke med 11 dræbte.

Min mor bidrog til gysene ved at fortælle historien om dengang, hun mødte ”Keldernæs-morderen”. Han havde begået et rovmord i Keldernæs på Lolland og flygtede i 1952 fra fængslet i Nyborg. Min mor arbejdede dengang hos Proki Foto i Jernbanegade, hvor morderen henvendte sig og spurgte, om han kunne leje et værelse ovenpå. Om min mor så spøgelser, ved jeg ikke, men avisen havde bekræftet, at Keldernæs-morderen var set i Odense.

Skibhuskvarteret trak ikke de store avisoverskrifter. Men det hørte jo også til Fredens Sogn. Handelsbanken på Skibhusvej blev udsat for et kikset røveriforsøg, og politiet fandt et stjålet pengeskab i skoven ved Marienlund. En letlevende kvinde forsvandt i 1961 i Skibhusene og blev først fundet 23 år senere – som skelet under gulvbrædderne, da huset havde fået ny ejer.

EN SVINDLER PÅ BESØG

En aften i 1962 bankede kriminaliteten også på vores dør. Efter at min far havde afhændet sin kemiske virksomhed, læste han en avisannonce for et firma, der søgte forhandlere af et polyfilla-agtigt produkt. Han lagde billet ind, og en velklædt herre kom på besøg.

Min far skrev under på en kontrakt og betalte ham et par tusinde kroner for rettighederne til at forhandle det fine produkt. Gæsten bukkede høfligt efter underskrivelsen og sagde:

– Det var vist Deres kuglepen.

Min far modtog et par sække med et pulverprodukt, som han anbragte i kælderen. Og så var høfligheden forbi. Far fik aldrig flere varer, og firmaet var fup.

Det nummer rejste ”sælgeren” med i hele landet, og min far måtte senere vidne mod ham i retten i Nørresundby. Men pengene var spildt. Og det var mange dengang. Cirka en månedsløn.

Men det lysnede. Min far søgte arbejde mange steder, sendte kortfattede håndskrevne ansøgninger, hvor han lagde vægt på at have ”ordnede forhold”, og at han ejede en telefon.

Der var bud efter lønmodtagere i de buldrende 60’ere. Hos glasgrossisten Thorvald Pedersen A/S i Grønnegade var der bid. Her fik min far job som kontorassistent med fast månedsløn og tre ugers ferie.

LØRDAGSHISTORIER

Mine forældres venner og de nærmeste familiemedlemmer var også en slags flipproletarer: funktionærer, håndværkere og handlende.

De skiftedes til at feste hos hinanden – og altid om lørdagen. Når det var ”vores tur” til at invitere lørdagsgæster, diskede min mor op med det traditionelle kolde bord, og min far satte sig for bordenden, for sådan gjorde familiefædre. Børn holdt mund og lyttede.

Over silden og snapsen, den lune ret og til sidst osten fortalte mændene de samme historier, som de også grinede af, sidst de var sammen. Anekdoter, der vendte magtforhold på hovedet og gjorde grin med borgermusikken og autoriteterne, var altid populære.

Dengang cirkulerede historierne om to odenseanske spasmagere, Poul Støvle og Poul Søndergaard, en smed og en bogtrykker, der excellerede i practical jokes og absurditeter. De var uopslidelige som festlige samtaleemner. De havde trukket en hest op i en lejlighed, brugt en flagstang som optændingsbrænde, kørt en sej bøf gennem en kødhakker på en fin restaurant, kastet glatte ål ud på et dansegulv og meget andet.

Fjerene var med årene blevet til fem høns. Historierne endte endda på biografteatret, da Palads i Odense i 1964 havde danmarkspremiere på filmen ”Don Olsen kommer til byen”. Dirch Passer og Buster Larsen spillede de to spøgefugle.

Min far fortalte flere gange en historie om en stor jysk jordbesidder, der havde spærret en vej med tunge sten for at have vejen for sig selv. Men det lykkedes alligevel en lille mand i bil at forcere afspærringen. Jordbesidderen stoppede manden og spurgte:

– Så du ikke, jeg havde sat store sten op?

Hvorpå den lille mand svarede:

– Jo, a tøws nok, a te do havde strøet lidt perlegrus.

En af de faste gæster, værftsfunktionær Clement fra Victoriagade, var leveringsdygtig i historier om rappe replikker blandt værftsarbejderne.

En af dem, givetvis en vandrehistorie, lød: Engang fik værftet besøg af fine folk fra hovedstaden.

– Hvor mange arbejder der så her? spurgte de.

– Cirka halvdelen, svarede en kvik værftsarbejder.

Og så gik mine forældre og deres gæster i kælderen og drak øl i baren, kiggede på min fars samling af øldåser og dansede til Bjørn Tidmand og Birthe Kjær.

Vores kernefamilie i trygge rammer i pænhedens reservat. Når vi fik gæster om lørdagen, kom der øl på bordet. Foto 1965.

Velklædte og tørstige familiemedlemmer til fest på Ibsensvej. Foto 1965.

Den piberygende fisker kigger med fra væggen på Ibsensvej, mens min morfar (længst til venstre) og min farfar (længst til højre) har ild i cigaren. Foto 1965.

2

VORES GADE

Ibsensvej er ikke opkaldt efter den berømte digter, men efter en lokal gartner, som ejede den jord, der i 1930'erne blev til parceller. Fine digtergader findes i finere kvarterer.

Ibsensvej er en sidegade til en sidegade. En lille vene, hvorfra blodet løber videre til Døckerslundsvej og derfra til Skibhusvej, hovedpulsåren.

Vores nærmeste naboer på Ibsensvej bar i 1960'erne titler som overbetjent, forretningsfører, tapetserer, lærer, værftsarbejder, chauffør, murermester, maskinsnedker, skoleinspektør, uldhandler og vulkanisør. De fleste kvinder var hjemmegående husmødre.

Vi udgjorde en småborgerlig enklave i et kvarter, hvor flertallet ellers var arbejdere. Ibsensvej og de nærmeste gader dannede et trygt reservat, præget af murermestervillaer med to etager, høj tagrejsning, høj kælder og bilgarage.

Murermestervillaer var som regel tegnet og opført af håndværkere. Murermestre kopierede hinandens huse eller byggede flere ens huse, så hele gader fik typehuspræg.

At bo sådan var i mit barnehoved det ”normale”. Andre boformer virkede mærkelige eller midlertidige. Boede man i en etageejendom, var det vel, fordi man endnu ikke havde råd til andet.

De fleste huse i kvarteret stod nøgne med deres røde sten, andre var malede. Vores hus havde en cigarhandler fået opført i 1934. Min far malede det lysegrønt, håbets farve, som en modpol til husets indre mørke.

Foran husene lå små haver, som ingen opholdt sig i. Udelivet foregik i de lidt større baghaver, der var omgivet af hække og stakitter. De voksne dukkede frem, når de klippede hæk, vaskede biler eller skovlede sne. Pænt skulle der være. De var ”Des” og på efternavn. De hilste på hinanden, men de færreste gik på besøg hos hinanden.

En overgang kom mine forældre sammen med remisearbejder Jensen og hans kone fra Vilhelminevej. Men det gik over igen, for Jensen ville drikke øl med min far, og det syntes min mor ikke, at han havde lyst til.

Ibsensvej er en stille sidegade mellem Døckerslundsvej og Monbergsvej. Nutidigt foto.

Mellem Ibsensvej og parallelgaden Agnetevej løb en usynlig grænse. På Agnetevej boede arbejdere i små boligforeningshuse. Børnene derfra kendte vi ikke. Vi legede med dem fra Vilhelminevej. De boede også i murermestervillaer.

Pigerne i de nærmeste huse hed typisk Jytte, Inge, Birte, Lise og Mona, mens de nærmeste gadeskilte vidnede om en ældre generation med en anden navnemode: Vilhelminevej, Margrethevej, Agnetevej, Ingeborgvej, Irenevej, Emilievej, Elisevej, Birgittevej, Helenevej og Henriettevej.

Vilhelminevej, som krydser Carl Lunds Vej, var i 1901 opkaldt efter Vilhelmine, datter af urmager Carl Lund. Han var formand for det aktieselskab, der udstykkede gården Døckerslund.

Andre byggede rede i en fuglegade: Svanevej, Tranevej, Hejrevej. Den ældste af dem, Tranevej, var dog navngivet efter en lokal gartner Thrane.

Af en blomstrende kommunal fantasi udsprang gadenavne som Lathyrusvej, Lavendelvej, Bellisvej, Primulavej, Gyldenrisvej, Blomsterbakken, Pæonvænget, Valmuevænget, Mimosevænget, Jasminvænget og Syrenvænget.

På den vestlige side af Skibhusvej var spundet et net af øgader, hvoraf de ældste bærer navne efter øer i det sydfynske øhav: Ærøgade, Lyøgade,

△

Døckerslundsvej – med tryk på "lunds" – er opkaldt efter ejendommen Døckerslund, der blev revet ned i 1930'erne for at give plads til et boligkompleks af samme navn. Slægten Døcker lagde navn til ejendommen. Ibsensvej stikker til venstre midt i billedet. Foto 1950.

Muremestervillaer
med to etager præger
den nordlige del af
Skibhuskvarteret.
Nutidigt foto.

Drejøgade, Thurøgade og Strynøgade. Navnene skyldes A.P. Møllers sydfynske rødder.

Sådan så min verden ud i en radius af 700 meter.

U'E PÅ GA'EN

Kun biler med ærinde kørte ad Ibsensvej, der forbinder Døckerslundsvej og Monbergsvej.

Stilheden blev sjældent afbrudt af andre begivenheder end de faste besøg af mælkevognen eller af en grøn militærbil med soldater, der fik repareret tøj hos en af gadens husmødre.

Gaden var børnenes legeplads. Ja, vi kaldte Ibsensvej for en gade.

– U'e på ga'en, sagde vi.

Vi legede der, fra vi kunne gå. Ud over at lege "cowbojdere og indianere" løb vi om kap "hen til den røde", gadens brandhane, kørte kapløb på cykel "rundt om husene" og spillede bold på asfalten og i baghaverne.

Buskadset ved Vilhelminevej-bakken var et godt gemmested for gadens små cowboys, der bevæbnede sig med skydevåben fra legetøjsforretningen i Døckerslund.

Mit bedste legetøj var dog hjemmelavet. Min farfar havde snedkereret en borg af træ og en "skyder" af træ og jern. Min farmor havde syet mit yndlingstøj: en rød cowboydragt med frynser. Cowboy-mytologien ramte plet i et nybyggerkvarter, og jeg stoltserede blandt gadens knickers-klædte drenge.

Det meste af dagen var der børn på gaden. Man gik blot derud og fandt straks legekammerater.

I et af gadens huse havde de otte børn med stor aldersspredning. Antallet var ikke i sig selv angribeligt eller i modstrid med den småborgerlige moral. Men gadens voksne kendte sandheden, og efterhånden gik den også op for os børn.

De to mindste drenge var født uden for ægteskab. De var børn af de to største piger, som var "kommet galt af sted". De to drenge, der længe troede,

◁

Tv-serien Bonanza smittede. Her poserer jeg som "cowbojder" på Ibsensvej, med hjemmesyet tøj og hjemmelavet gevær. Til venstre står min bror. Foto 1961.

Legekammerater på trappen foran vores hus. Det er min lillebror og mig til højre. Foto cirka 1963.

Heste trak mælkevogne rundt i Odenses gader i samme årti, som amerikanerne sendte mænd til månen. Otterup Mejeri drev en mejerigård på Skibhusvej og dækkede cirka en femtedel af Odenses mælkeforsyning. Foto 1961.

Om vinteren skøjtede kvarterets drenge på Hanneberg Sø og Svanedammen. Billedet er fra Hanneberg Sø, som er opkaldt efter en gård ved Kochsgade. Gården blev revet ned i 1960'erne og afløst af en benzinstation. Foto 1966.

at de var brødre, var i virkeligheden fætre. Og manden og konen, som de kaldte "far og mor", var deres bedsteforældre.

Det var alligevel ikke alt, der var helt normalt i vores gade.

FODBOLDGUDEN FRA MILANO

Gadens gud hed Jørgen Leschly Sørensen. Tænk at bo i samme gade som en tidligere professionel fodboldspiller fra AC Milan.

Der var kun ét hus imellem hans og vores. Hos Leschly ringede jeg på med en særlig ærefrygt, når jeg besøgte hans søn Ib, som var min legekammerat.

Leschlys hus var et af de nyeste på Ibsensvej. En villa, som familien havde købt, da den i 1955 vendte hjem fra Milano, og Leschly blev lærer på Ejby-skolen.

I garagen holdt en Studebaker, et amerikansk dollargrin, som kun en fodboldgud og folk i finere kvarterer havde råd til. Min far ejede dengang kun en sort herrecykel.

Leschlys kontor var et skatkammer. Her hang fodboldbilleder, nåle og emblemer fra klubber i hele Europa. Ib forærede mig en dag en bunke billeder, taget af italienske pressefotografer. Dem gemte jeg som en særlig skat. Mange af billederne havde endda været trykt i Leschlys bog, "Fodbold for otte millioner", som jeg læste flere gange. Jeg troede, at de otte millioner var de penge, han havde tjent på at spille fodbold, men det var vistnok det antal mennesker, der havde set ham spille.

Det var også Ib, der skaffede mig et andet klenodie: et ark, hvor spillere på det danske OL-bronzehold fra 1948 og det danske OL-sølvhold fra 1960 havde skrevet deres autografer. På samme ark stod en signatur fra selveste Stanley Matthews, der blev betragtet som verdens bedste fodboldspiller, i hvert fald af englænderne.

Leschlys kælder rummede noget så usædvanligt i Skibhuskvarteret som en gildesal med bordtennisbord, og kælderens væg var prydet af en stor karikaturlægning af Leschly, skabt af den lokale avistegner Kai C.

Fodboldspilleren Jørgen Leschly Sørensen var gadens gud. Her har pressen besøgt ham hjemme og fotograferet ham med sønnerne Finn og Ib. Foto 1959.

△
 Godt 18.000 tilskuere så landsholdet vinde med 2-1 over et udvalgt Odensehold. Jørgen Leschly Sørensen scorede for odenseanerne.
 Foto 1960.

Leschly havde ry for at være en kontant herre, både som skolelærer og i fodboldens verden. Jeg oplevede det selv, da jeg som syvårig ville vise mig som cykelakrobat og overmodigt stillede mig op på cyklens stang, mens jeg drønedede ned ad gaden. Jeg styrtede naturligvis og slog begge knæ til blods. Det så Leschly, og han råbte:

– Det var din egen skyld!

Min mor forbandt mig, og jeg kunne ikke cykle i flere uger. Som et plaster på såret forærede hun mig en tur til Odense Stadion. Mens gadens drenge grinede af en syvårig i børnesadel, cyklede hun mig til det hellige stadion i Bolbro. Her skulle et udvalgt Odensehold i maj 1960 spille mod Danmarks landshold, der havde Henry From på mål og Harald Nielsen i front.

Vi var flere end 18.000 tilskuere, som så landsholdet vinde med 2-1. Hvem scorede for Odenseholdet? Jørgen Leschly, naturligvis. Som 38-årig,

GADEFODBOLD

Da vi følte os for store til at lege ”cowbojdere”, blev fodbold den førende drengeleg. Vi spillede i haver, på asfalten og i kvarterets grønne lommer: anlæg og ubebyggede arealer. På gaden lavede vi målstolper af grusbunker. I haver og anlæg lagde vi tøjbunker som stolper.

Familien Leschly ejede en have, der var længere end vores, og den var velegnet til fodbold, hvis vi blot kunne undgå at ramme kælderruderne. Jeg sparkede desværre en skævert og smadrede en rude. Så var det slut med havefodbold hos Leschly.

At spille bold på gaden krævede også en vis præcision. Man skulle huske at dribble uden om de pærer, som mælkeemandens hest efterlod på asfalten.

Man skulle også undgå at sparke bolden ind i haven hos den frygtede Justefar, også kaldet boldministeren. Hans rigtige navn var Justesen. Han snupede boldene og gav dem ikke igen.

Som regel spillede vi hold mod hold, men vi dyrkede også et spil ved navn baryler. Det foregik ”alle mod alle” og med spil til ét mål. Når man skød ved siden af målet, udgik man. Spillet må være vandret i arv fra børnegeneration til børnegeneration. Jeg er aldrig stødt på nedskrevne regler.

Da jeg var en halv snes år, dannede vi vores egen fodboldklub på Ibsensvej. Den bar skiftende navne som San Real, Dynamo og Sulfo. Vi arrangerede kampe mod andre gadehold, uden dommer og med en bold af plastic.

Midt i 1960'erne udkæmpede vi en hel turnering mod andre gadehold. Sulfo mødte hold, der kaldte sig Rinso, Valo og Snevit. Hvorfor vi navngav holdene efter sæbe produkter, husker jeg ikke.

Nogle af kampene foregik i anlægget ved Svanedammen. Andre kampe spillede vi på Stenhuggerpladsen ved Tolderlundsvej eller på ”marken”, som var et ubebygget areal for enden af Ærøgade, endda med et par frønnede mål af træ.

Enkelte gange klatrede vi over trådhegnet omkring håndboldklubben Stjernens udendørs baner ved Tranevej og spillede fodbold på håndboldbanerne.

Manglede vi modstandere, gik vi en tur ned til fritidshjemmet Svanegården på Teisensvej. Bag hjemmet lå en bane med håndboldmål og højt hegn, så hverken bolde eller børn kunne forsvinde. Her overtalte vi fritidspædagogen Will Ludvigs med det store grå skæg til at arrangere en fodboldkamp mellem Svanegården og Sulfo.

KVARTERETS KENDTE

Martha og Regitze var tæt på en Oscar

Fritidshjemmet Svanegården på Teisensvej beskæftigede i årene 1952-1986 en pædagog ved navn Martha Christensen. Hun var også forfatter og skrev romanen ”Dansen med Regitze”. Romanen blev filmatiseret og var i 1990 nomineret til en Oscar, dog uden at vinde.

Svanegården havde en pige, Kirsten Fabrin, med på holdet. Det var før, kvindefodboldhold blev opfundet. Hun avancerede senere til B1909- og landsholdsspiller.

Da fjernsynet begyndte at vise ishockey med røde russere og gule svenskere, blev vi også grebet af den sport. Vi manglede dog ofte en afgørende forudsætning, nemlig is, så vores version blev udkæmpet på asfalt med hjemmelavede hockeystave af træ og med en træklovs som puck. Stavene knækkede ustandselig og blev lappet sammen med isolerbånd.

SAMPLERMANI

De fleste af gadens drenge samlede på frimærker, og vi mødtes hos hinanden og analyserede deres takker og vandmærker med lup og halogenlampe. Jeg samlede desuden på ølkapsler og tændstikæsker, som jeg fandt på gaden, samt på tegneseriehæfter, mønter og samlemærker af enhver slags.

Uanset om man i 1960'erne købte kaffeerstatning, tyggegummi, halspastiller eller havregryn, fulgte samlemærker med. De forestillede seværdigheder, flag, skuespillere, sportsstjerner eller eventyrfigurer, og jeg klistrede dem ind i tilhørende albummer.

Et klenodie i min autografsamling: en karikaturtegning af fodboldspilleren Jørgen Leschly Sørensen, som har skrevet en personlig hilsen.

Venlig hilsen
til Anders!
J. Leschly Sørensen
O.B. 1

Autografjæger var jeg også. Sammen med ligesindede ventede jeg ved spillerindgangen på Odense Stadion, uanset hvor længe spillerne var i bad efter en fodboldkamp. Og når spillerne styrtede ud til busser og biler, gjaldt det om at antaste de mest kendte og stikke autografbogen frem.

– Må jeg bede om Deres autograf, spurgte jeg høfligt. Jeg opbyggede en samling med signaturer fra samtlige divisionsspillere fra B1909, B1913, OB og Odense KFUM samt diverse landsholdsspillere fra andre klubber.

KEJSER NAPOLEON PÅ RUGBYBANEN

En søndag formiddag cyklede min legekammerat Ib og jeg til rugbybanen ved Victoriagade. Rugbysporten havde sine få baser omkring de større byers værfter og havne. Odense Rugby Club spillede på en knoldet græsplæne, der også fungerede som Sct. Hans Skoles fodboldbane. Banen havde ikke engang rigtige rugbymålrammer. Lodrette stænger var skruet fast oven på fodboldmålene.

Men første division lød af noget, så vi bad om autografer hos en flok noget forundrede spillere i de røde og sorte tværstribede kampdragter.

De var ikke vant til tilskuere og slet ikke til autografjægere. En af autograferne var jeg bagefter særligt stolt af. ”Napoleon Bonaparte” havde en af spillerne skrevet.

Hans navn kendte jeg fra historietimerne, hvor lærer Thøger Jensen havde belært os om, at en fransk kejser hed sådan, fordi han var ”bund-aparte”. Pudsigt, at kejseren havde en navnebror i fynsk rugby, især når alle de andre rugbyspilleres navne var totalt ukendte.

DRØMMER OG DETEKTIV

Illustrerede Klassikere hed et populært tegneseriehæfte, hvor børn fik dannelse og litterær lærdom ind med skeer. Nogle af hæfterne handlede om store opdagelsesrejsende som Dr. Livingstone og Frank Buck i Afrikas jungle. Jeg ville også være opdagelsesrejsende og organiserede ekspeditioner til skoven ved Sandhusvej, hvor det dog skortede på vilde dyr.

Jan-bøgerne, serien om en drengedetektiv, pirrede ligeledes vores fantasi.

Rugbyspillerne dyrkede deres nichesport på en bane ved Victoriagade. Foto 1961.

Som andre halvstore drenge i hele landet dannede vi en Jan-klub og legede detektiver. Vi udgav endda et medlemsblad på skrivemaskine, Jan-Posten, der rapporterede fra klubbens turneringer i gedefodbold, gadehockey, skak og bob.

Men en detektivklub skulle også fange forbrydere. En af Jan-bøgerne handlede om smuglere. Sådan én ville vi afsløre.

Var der ikke noget mystisk ved en person, der klirrede med flasker ved et skur i skoven ved Marienlund? Nu skulle en storsmugler tages på fersk gerning grundet årvågne drenge fra Ibsensvej. Vi ringede til politiet, som rykkede ud med to betjente. Storsmugleren viste sig dog at være en mand, der samlede på tomme flasker.

– Men det er godt at være opmærksom, sagde betjentene til os. Og vi var stolte over at samarbejde med ordensmagten.

Den russiske rummand

En russisk rummand har besøgt Skibhuskvarteret. Kosmonauten Jurij Gagarin blev i september 1962 kørt på æresrunde i åben vogn. Han var på hyldest- og prærejse rundt i verden og besøgte København og Odense. Hans rute gennem Skibhuskvarteret gik fra Havnegade til Windelsvej, hvor borgmesteren boede, videre ad Egebæksvej og ad Skibhusvej tilbage til byen.

Vi skibhusbørn stod på fortovene og kippede med dannebrogflag af papir. Og vi fandt besøget lige så fantastisk, som at Gagarin året før havde fløjet rundt om Jorden på 108 minutter – som det første menneske i rummet.

3

SKIBHUS-ÅNDEN

△
Udsigt over Skibhuskvarteret. De store bygninger nederst i billedet er Thriges Fabrikker, som producerede motorer og maskiner i firkanten mellem Skibhusvej, Bredstedgade, Tolderlundsvej og Buchwaldsgade. Til højres ses Thomas B. Thriges private villa i Bredstedgade. Nederst løber den forsvundne gade Nørrebro vandret i billedet. Foto cirka 1952.

Min horisont blev større, og jeg opdagede, at Skibhuskvarteret rummede Odenses største arbejdspladser. Odense Staalskibsværft, Thriges Fabrikker, Haustrups Fabrikker, Fynsværket og havnens virksomheder beskæftigede et femcifret antal medarbejdere. Det gav kvarteret stolthed og mad på bordet.

I Skibhuskvarteret boede mænd, der skabte store, holdbare og nyttige produkter som skibe og motorer. En gang imellem strejkede de for at vise fanen og for at demonstrere, hvem der egentlig havde magten. Men som regel passede de deres arbejde, deres huse og haver. Flertallet boede nogenlunde ens, tjente nogenlunde samme løn, betalte fagforeningskontingent og stemte på samme parti, Socialdemokratiet.

Hvis der fandtes en overklasse i Skibhuskvarteret, skjulte den sig godt. Værftets direktører residerede på finere adresser. De vakte opsigt, når de kørte gennem kvarteret i deres direktørbiler.

Arbejderne sagde om den lille direktør Kalm, at han sad på tre puder for at nå op til rattet i sin Cadillac, når han kørte hjem til Hunderupkvarteret. Efterfølgeren, direktør Hoppe, havde privatchauffør. I min barnlige optik virkede han som verdens rigeste efter Joakim von And.

Kvarterets anden storkapitalist, Thomas B. Thrige, havde bygget sit eget lille palæ i Bredstedgade, klos op ad sine motorfabrikker, men han var død i 1938, og hans palæ blev revet ned i 1975.

KAMPEN FOR INDLEMMELSE

Som voksen forsøgte jeg at beskrive den særlige skibhus-ånd, hvor selvbevidstheden og stoltheden over at producere varer til den vide verden gik hånd i hånd med et modsætningsforhold og en underlegenhedsfølelse over for ”dem der bestemmer inde i byen” – den følelse, som omgav min barndom. I Skibhusbogen (1993) skrev jeg:

”Had, kærlighed, trods, oprør, bitterhed, fællesskab og samhørighed er følelser, der er forhåndsbestemt i et kvarter som skibhusfolkets. (...) Bitterhed over det fine Odenses ringeagt, over lossepladsen (på Stige Ø) og over kulbjergene (ved Fynsværket). Samhørighed på grund af den fælles skæbne,

Thriges Fabrikker udvidede i 1956 med en jernbetonbygning langs Skibhusvej. Foto 1969.

Ved stabelafløbninger fik Odense Staalskibsværft fint besøg. Fra venstre skibsreder Mærsk Mc-Kinney Møller og fru Emma sammen med administrerende direktør Knud Kalm, gudmoderen fru Petersen og kaptajn A.J. Petersen. Skibet, der søsættes, er ”Thurø Mærsk”. Foto 1964.

det ensartede sociale tilhørsforhold, lykke i boldklubben og i baghaverne, på fjorden og på kanalen.”

Bag brodden mod det fine Odense gemte der sig konkrete historiske hændelser.

Distriktsbestyrelsen (sognerådet) for Sct. Hans Landsogn, som Skibhuskvarteret var en del af, havde allerede i 1905 søgt om indlemmelse i Odense Købstad. Landsognet ejede for få skattekrone til at oprette renovationsvæsen og vandværk og til at udvide skolen i det børnerige kvarter.

Odense Købstad afviste gang på gang landsognets henvendelser, selv om både Landbrugsministeriet og Indenrigsministeriet påpegede, at det bestemt var rimeligt, at købstaden og landsognet blev fusioneret.

Men det konservative styre i Odense frygtede at miste flertallet, hvis det lod skibhusfolk få stemmeret i købstaden. Skibhuskvarteret var en arbejderpræget forstad med bl.a. byggeforeningshuse, udlejningsejendomme og huse, opført af værftet.

Det var ikke noget tilfælde, at gadenavne i kvarteret hyldede arbejderbevægelsens pionerer og idealer: Piosgade, Hørdumsgade og Enighedsvej. De var blevet navngivet, da kvarteret tilhørte et selvstændigt landsogn med socialdemokratisk styre.

Ved kommunalvalget i 1929 satte Socialdemokratiet sig på 8 af 11 pladser i Sct. Hans Landsogns distriktsbestyrelse. Radikale, Konservative og en upolitisk borgerliste tog én plads hver. Ved folketingsvalget i 1929 sugede Socialdemokratiet 8 ud af 10 stemmer i Sct. Hans Landsogn.

Købstadsborgerne skulle heller ikke have noget af at påføre sig økonomiske byrder i rabarberkvarteret ved Skibhusvej. Skarntyde Landsogn blev det også kaldt efter den ukrudtsplante, der spredte sig i samme hast som nybyggerne, indtil Skibhuskvarteret i 1960'erne fik lige så velfriserede haver som i de fine kvarterer.

Skibhusfolk demonstrerede i 1920'erne under røde faner i anlægget over for Fredens Kirke, og lokale afstemninger gav stort flertal for en fusion, men lige lidt hjalp det.

Kommission efter kommission søgte forgæves at løse striden indtil 1929, da der endelig kom skred i sagerne. Landsognet henvendte sig til Stauning-regeringens nye indenrigsminister, den radikale Bertel Dahlggaard, som var venligt stemt over for landsognets ønske.

Endnu en afstemning blev holdt i 1929 på Sct. Hans Skole. Fyns Social-Demokrat agiterede for et ja til indlemmelse, hvorimod den konservative Fyens Stiftstidende anbefalede vælgerne at blive hjemme. Et massivt flertal stemte for en sammenlægning.

Indenrigsministeriet nedsatte prompte en række nye kommissioner, som skulle undersøge vilkårene for en fusion, og endelig i 1931 vred Indenrigsministeriet armen om på Odense Byråd og den konservative borgmester, trikotagefabrikant H. Chr. Petersen fra Hunderupkvarteret.

Ministeriet bestemte imod byrådets flertal, at Sct. Hans Landsogn skulle indlemmes i Odense 1. april 1932. “Overgrebet mod Odense fuldbragt,” skrev Fyens Stiftstidende.

Indlemmelsesdagen blev en festdag med strålende sol over Skibhuskvarteret. Dannebrog vajede langs Skibhusvej.

Fra den nu forhenværende kommunegrænse ved Nørrevænget marcherede et orkester med flere hundrede mennesker i hælene hen til kommunekontoret på Skibhusvej 142, den senere KFUM-bygning.

Skibhusfolk med bløde hatte og lange frakker samt deres børn i træsko og gummistøvler stimlede sammen foran kommunekontoret, der var pyntet med granguirlander, dannebrogssflag og Odense-liljen.

En satirisk happening i bedste arbejderkulturelle 1930'er-stil kaldte latteren frem. En mand med høj hat kom ridende på en hvid hest. Manden havde en overdimensioneret nøgle under armen, og om hestens hals hang et skilt med påskriften "Velkommen Brødre". Det hele blev overvåget af politibetjente med hjelme.

Manden på hesten skulle forestille borgmester H. Chr. Petersen, kaldet Spare-Petersen. Oprinnet lignede en parodi på kong Christian 10.s ridt over Kongeåen, da Sønderjylland 12 år tidligere blev genforenet med Danmark.

Hesten kom fra Marienlund Hovedgård og blev redet af gårdens hestepasser, som boede i en af husvildeboligerne på Helenevej. Nøglen var flikket sammen på et rammeværksted på Skibhusvej. Sådant lyder den mundtlige overlevering i kvarteret.

Og der blev holdt taler. De blev refereret i aviserne:

Skibhuskvarteret tilhørte indtil 1932 Sct. Hans Landsogn, en forstadskommune til Odense. Den senere KFUM-bygning på hjørnet af Bøgebjergvej og Skibhusvej var kommunekontor. Billedet er fra indlemmelsesdagen. Foto 1932.

En rytter på hvid hest dukkede op, da Skibhuskvarteret fejrede sin indlemmelse i Odense Købstad. Indslaget var en parodi på kong Christian 10.s ridt over Kongeåen i 1920, da Sønderjylland blev genforenet med Danmark. Foto 1932.

– Vi venter i fremtiden at blive behandlet på samme gode måde som andre odenseanere, sagde den afgående distriktsformand for landsognet, den socialdemokratiske overlærer Søren Petersen.

Men borgmesteren fra Odense “kunne ikke byde Sct. Hans Landsogn hjertelig velkommen”.

– Det er dog ikke beboerne i Sct. Hans, vi har noget imod, men Indenrigsministeriets afgørelse, sagde han i sin festtale ved kommunekontoret.

Af hele denne langtrukne kontrovers opstod en mental bymur mellem Odense og Skibhuskvarteret.

De Konservatives frygt for at miste magten i Odense viste sig at være velbegrundet. Borgmester Spare-Petersen bevarede flertallet ved det første valg efter indlemmelsen, men i 1937 sluttede den borgerlige epoke. Den socialdemokratiske smedeformand I. Vilh. Werner vandt borgmester-posten.

Efter ham blev en skibhusmand Odenses førstemand. Tidligere værftsarbejder Holger Larsen overtog borgmesterkæden i 1958. Han boede til sin død på Windelsvej 56.

BRUSERUM UDEN VAND

Et af de mere groteske udslag af den langvarige strid mellem Odense Købstad og Skibhuskvarteret var, at Sct. Hans Skole i 14 år stod med moderne bruserum uden vand.

Da A.P. Møller i 1918 opførte Odense Staalskibsværft, sikrede han sig, at Odense Købstad leverede vand til værftet og til dets boliger. Odense Købstad førte derfor vandledninger ud til den nordlige del af Skibhuskvarteret – forbi kvarterets øvrige beboere, som selv måtte grave brønde eller hente vand ved fælles vandposte.

En af vandpostene stod på hjørnet af Skibhusvej og Oliemøllevvej, lige på kommunegrænsen. Her hentede skibhuskoner postevand i mælkejunger og zinkbaljer. På den anden side af kommunegrænsen tappede beboerne rindende vand fra vandhaner i deres egne køkkener.

Midsommervisen

Poeten og journalisten Povl Sabroe (Den Gyldenblonde) skrev i anledning af striden mellem Odense og landsognet en ironisk travesti over Holger Drachmanns "Vi elsker vort land", også kaldet Midsommervisen. Verset blev bragt i det radikale Fyns Venstreblad.

"Vi elsker vort landsogn, og vi en sjat vand, havde gerne jer givet foruden lidt andet. Ja, vi elsker jer højt, det vil sige ej en døjt, vi har ønsket jer pokker i vold ud på landet ..."

Odense Købstad med borgmester Spare-Petersen i spidsen tøvede med at bruge penge på vandforsyning til de private husstande i størstedelen af Skibhuskvarteret. Købstaden gav dog undertiden dispensationer. Men i skibhusmytologien antog kampen om vandet karakter af apartheid.

Sct. Hans Skole byggede i 1922 bruserum i den tro, at vandet var på vej til hanerne. Men først i 1936 – efter 14 års kamp – fik skolen vand gennem rørene.

Det rindende vand kom fra et nyt vandværk, som Odense Købstad i 1934 opførte ved Bøgebjergvej.

DEN SYNLIGE GRÆNSE

Den gamle kommunegrænse og de gamle modsætninger mellem Odense og landsognet levede videre i manges bevidsthed. Og flere steder er grænsen fortsat synlig.

Mellem Nørrevænget og Sct. Hans Gade stikker en lille grusvej mod vest. Det er den tidligere Oliemøllevej, også kaldet Møllevej, som førte ned til en oliemølle. Her gik kommunegrænsen, og her står stadig en mur af beton og med rester af ståltråd. Muren skilte beboerne i den fine, engelskinspirerede

Muren mellem landsognet og det gamle Odense står der stadig. Stien til højre er den tidligere Oliemøllevej. Husene til venstre vender forsiden ud mod Nørrevænget. Nutidigt foto.

haveby Nørrevænget, som hørte til Odense Købstad, fra plebejerne i landsognet.

Konsortiet, som byggede Nørrevænget, havde tidligere afgrænset havebybebyggelsen med en kæde, fortæller en sejlvet myte i kvarteret. Det er dog aldrig opklaret, om kæden kun fandtes i beboernes bevidsthed.

Den gamle kommunegrænse er ligeledes tydelig, hvor Henriettevej og Juelsgade støder sammen, og hvor Marienlystvej og Billesgade rammer hinanden. Her slår vejstrækningerne et knæk lige på grænsen. Vejenes retninger nåede ikke at blive koordineret dengang under mellemkrigstidens byggeboom, da Odense Købstad byggede fra syd, og landsognet byggede fra nord.

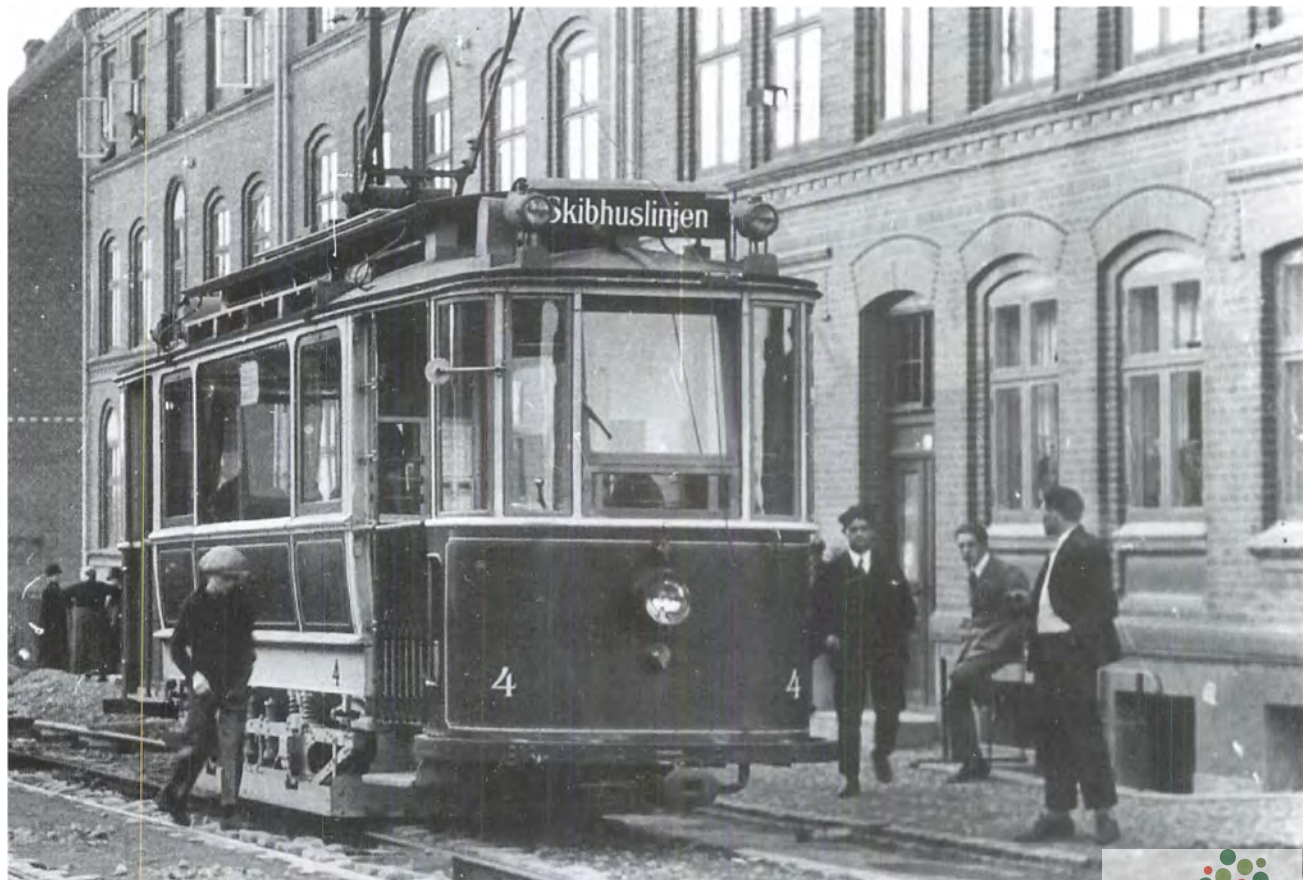
SPORVOGN OG TROLLEYBUS

Også sporvognsnettet blev viklet ind i den politiske kamp. Sct. Hans Landsogn bad gentagne gange om at få sporvognslinjen i Odense ført nordpå ad Skibhusvej. Men først i 1926 mente det halvkommunale aktieselskab Odense Elektriske Sporvej, at Skibhuskvarteret havde befolkningsunderlag nok til en sporvogn. Selskabet lagde skinner ud til kommunekontoret ved Bøgebjergvej, og den nye rute fik navnet Skibhuslinjen.

Landsognet søgte forgæves at få skinnerne strakt endnu længere mod nord.

▽

Sporvogne raslede på Skibhusvej fra 1926 til 1939. Foto cirka 1930.

Trolleybusser trillede på Skibhusvej fra 1939 til 1959. Foto 1939.

Men heller ikke efter indlemmelsen i 1932 blev sporvejen forlænget. Tværtimod blev Skibhuslinjen nedlagt syv år senere og erstattet af trolleybusser, der rullede til Emilievej, kvarterets nordligste bymæssige bebyggelse.

De grå og vinrøde trolleybusser blev ligesom radiobiler i et tivoli drevet af elektricitet. To antennelignende stænger stak op fra bussens tag og hentede strøm fra et net af ledninger, der gnistrede over Skibhusvej. Trolleybusserne trillede i Skibhuskvarteret frem til 1959, da de blev afløst af dieslbusser.

Bussen på Skibhusvej forbandt kvarteret med ”byen” og var endda linje nummer 1. Den krydsede Odenses bymidte og fortsatte ud ad Læssøgade. Der var næppe mange, der tog hele turen. For hvad skulle skibhusfolk ude i det fine Hunderupkvarter ved åen?

Da dieslbusserne indtog Skibhusvej, blev ruten da også lagt om, så den endte på den socialt blandede Hjallesvej.

I 1960 boede over 18.000 mennesker i Fredens Sogn, så der var grundlag for hyppige busafgange. I dagtimerne kørte busser hvert tiende minut på Skibhusvej, og man spadserede op til stoppestedet uden at kigge i køreplanen.

Alle Odenses buslinjer mødtes på Flakhaven, hvor man kunne købe en ”omstigning” hos chaufføren og skifte til en anden af byens seks linjer.

Både trolleybusserne og deres dieseldrevne afløserer var udstyret med bagperron for rygere og med en automat, hvor mønter kunne veksles eller konverteres til poletter.

Passagererne betalte ved udstigning. Det var tillidens tidsalder. Havde man glemt at få penge med, bad man chaufføren om en skyldpose og betalte næste gang, man skulle med bussen.

DEN KLØFTEDE KIRKE

Kvarterets kirke står i en påfaldende kontrast til dens mere prosaiske omgivelser. Kirken er et monument og et fikspunkt. Ligesom landsbykirker rager den op som et pejlemærke fra flere retninger.

△
Fredens Kirke med det
kløftede tårn er et for-
studie til Grundtvigs-
kirken i København.
Foto 1958.

Og tænk: Det flotte bygningsværk var blevet forkastet i Aarhus. Deroppe havde de vraget tegningerne fra den dengang ukendte arkitekt P.V. Jensen-Klint. Han fik kun tredjepremie. Det var et held for Skibhuskvarteret, hvor en kirkekomité indsamlede 125.000 kroner, halvdelen af prisen for en ny kirke.

Det er ikke tilfældigt, at kirken med de gule sten og det kløftede tårn ligner

Grundtvigskirken i København. De to kirker er tegnet af samme arkitekt. Men kirken på Skibhusvej kom først og er således originalen.

Arkitekten ønskede, at kirken skulle hedde Sct. Hans Tveje på grund af det todelte tårn, to = tve. Men lokalt var der stemning for navnet Fredens Kirke.

Selv om navnet kan mistænkes for at symbolisere den søvnige sølvbryllupsstemning, der ofte har hvilet over kvarteret, er sandheden en anden. Fredens Kirke blev indviet i 1920, da verdenskrigen lige var slut.

Dermed fødtes den babyloniske forvirring om kvarterets navn. Indtil 1932 hed det Sct. Hans Landsogn eller Sct. Hans Landdistrikt. Derfor hedder kvarterets skole Sct. Hans Skole.

Da sognet blev indlemmet i Odense, skiftede det navn til Fredens Sogn. Odense havde jo i forvejen et Sct. Hans Sogn.

Men størstedelen af Fredens Sogn hedder i folkemunde Skibhuskvarteret.

Onde tunger kaldte det også Sutskokvarteret på grund af fattigfolkets fodbeklædning.

EN SMELTEDIGEL

Skibhuskvarteret blev en smeltedigel for både fynboer, jyder, sjællændere, tyskere og polakker. Nogle var andengenerationsarbejdere, andre var indvandrede bønder.

Den første store bølge af tilflyttere kom fortrinsvis fra det indre Odense. En opgørelse over sognets skatteydere i 1929-1930 viser, at 2.168 var tilflyttere fra Odense. 1.223 var ankommet andre steder fra, og kun 164 skatteydere var født i sognet.

Bønder tog landtraditioner med. Skibhusfolk holdt høns, duer, kaniner og sågar grise – det var længe før loven om by- og landzoner. Hunde af alle racer og krydsninger bjæffede i gaderne, og i haverne groede ikke blot skarntyder, men også kartofler og grøntsager, frugttræer og buske, der gav nyttige tilskud til en arbejderhusholdning.

De sanitære faciliteter i de ældste huse bestod af udendørs løkummer med nattømning, som dog ofte blev forhindret af sparsommelige haveejere, der tømte spandene med værdifuld gødning inden natmændenes ankomst.

Fredens Kirke står på en bakkeskråning ved Skibhusvej. Den blev indviet i 1920, samtidig med at Sct. Hans Landsogn blev et selvstændigt kirkesogn. Foto 1954.

I min barndom fandtes der i Skibhuskvarteret stadig lejligheder, hvor natmænd hentede lortespandene. Men da havde langt de fleste fået vandværksvand og vandklosetter.

Trods materiel fremgang blev skibhusfolkene dog ikke mere borgerliggjorte, end at de fortsatte med at sikre rødt styre på Odense Rådhus.

Sct. Hans Skole blev afstemningssted igen ved byrådsvalget 1974. Da snupede Socialdemokratiet 6 af 10 stemmer.

SKIBHUSSPROG

Om nybyggerne også opfandt en særlig skibhusdialekt nord for jernbanen, har sprogforskerne aldrig undersøgt. Men rigsdansk er det ikke. Heller ikke højdenseansk. Skibhusfolk snakker nok snarere en moderniseret afart af det fynske bondemål.

Skibhussprog er det blandingsprodukt, der opstod, da kvarterets virksomheder tiltrak arbejdere og bønder fra nær og fjern.

I modsætning til landbomålet følger de lavodenseanske dialekter nogenlunde den rigsdanske grammatik, men tonen er den syngende fynske.

Skibhusfolk siger ”sette” og ”sat” i stedet for sidde og sad. ”Ha ka” i stedet for han kan. ”Skiv” og ”ævle” i stedet for skib og æble. Og byen kalder man ”Ojense”. Varianter, jeg forsøgte at aflægge mig, da jeg senere kom i gymnasiet og lærte at tale rigsfynsk.

En anden fonetisk ejendommelighed er udtalen af bogstavet o i ord som opleve og omtale, der i Skibhuskvarteret og i andre af byens gamle arbejderkvarterer ofte bliver til ”apeve” og ”amtale”.

De ka ik amskoles.

Og ”køwenhavnerne” og andre fine folk skal ikke tro, de er noget. De må tilpasse sig den stedlige mundart, hvis de vil integreres.

FAKTA

Folke- og dyretælling 1928

Ikke kun mennesker, men også husdyr blev optalt i alle danske sogne i 1928.

Her er tallene for Sct. Hans Landsogn:

9.412 mennesker
6.126 høns
279 stk. hornkvæg
79 heste
50 svin
6 får

KVARTERETS KENDTE

Gøglerkongen Labri

Professor Labri (1863-1935), kendt som gøglerkonge af Guds nåde, boede i cirka 20 år i Skibhuskvarteret, når han ikke var på farten fra markedsplads til markedsplads med sine tryllerier, bluffnumre og ordekvilibrisme.

– Kom ind og se frikadellens flugt over plankeværket med en kniv i ryggen, skarpt forfulgt af to røgede sild.

– Kom ind og se Professor Labri løbe en hankat svedt i regnvejr.

Sådan lød nogle af hans ordblomster:

Han præsenterede også illusionsnummeret "Odense ved nat".

– Kom og se en sensation, noget eminent og pirrende, råbte han med sin kendte fistelstemme.

Han løftede derpå teltdugen, så publikum kunne kigge ud på den odenseanske nattehimmel. Når han optrådte i Skive eller Kolding, hed det samme nummer "Skive ved nat" og "Kolding ved nat".

Professor Labri nåede at bo på tre adresser i Annasholmsgade, og fra 1914 til 1923 lejede han sig ind på Enighedsvej 2.

KVARTERETS KENDTE

Røde Aksel

Politikeren Aksel Larsen (1897-1972) boede i perioder hos forældrene i Skibhuskvarteret, mens han var en ung løsarbejder på Odense Havn.

Forældrene købte i 1917 Skt. Hans Gade 13, halvdelen af et tvillingehus. Faderen var støberiarbejder. Moderen med det mærkelige fornavn Ehrengott gik med aviser, både den kommunistiske Land & Folk og den konservative Fyens Stiftstidende, og hun passede ni børn.

Som kommunist var Aksel Larsen minister i befrielsesregeringen 1945. Men han brød med Danmarks Kommunistiske Parti og stiftede i 1959 Socialistisk Folkeparti. Det nye parti opnåede ved valget i 1960 hele 11 mandater. Mange mente, at han trak en del sympatistemmer, fordi han med et brækket ben førte valgkamp fra en sygeseng. Efter valget sendte Aksel Larsen i fjernsynet sin berømte "hilsen til min gamle mor" i Skt. Hans Gade.

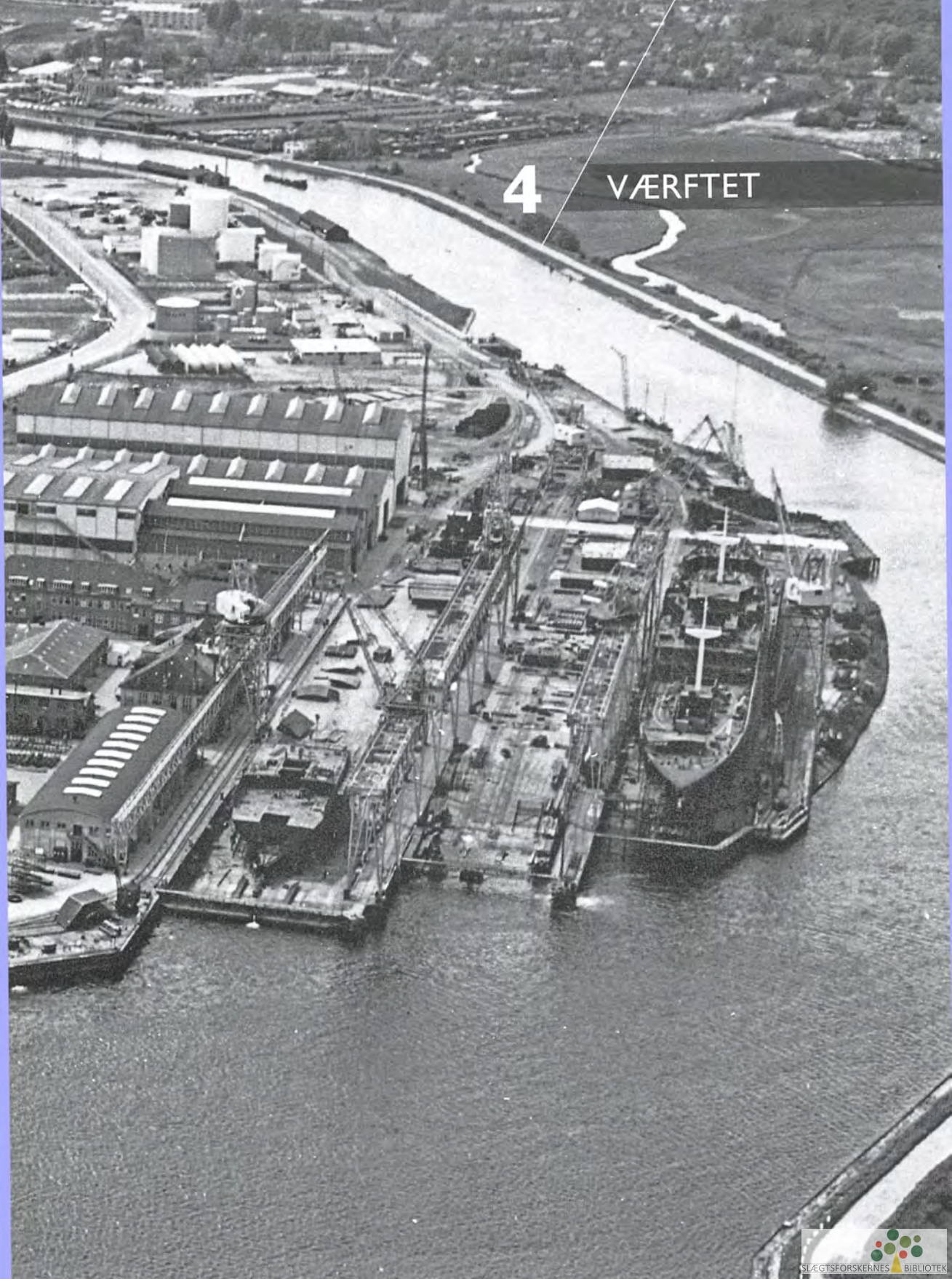
Både Aksel Larsen og forældrene hviler på Fredens Kirkegård.

4

VÆRFTET

Fyrften på det gamle værft i Havnegade. Cykler og ekstrabusser fragter værftsarbejdere hjem. Foto 1965.

Skibsreder Arnold Peter Møller købte i 1917 Marienlund Hovedgård og dens jorder nord for Odense. Året efter åbnede han Odense Staalskibsværft i Havnegade, lige ud til Odense Kanal og med adgang til verdenshavene.

Her søsatte værftet i 1920 sit første skib, fragtdamperen ”Robert Mærsk”. Værftet blev de følgende mange årtier Skibhuskvarterets guldmine og en af Fyns største arbejdspladser.

Tusinder af mænd i kedeldragter trådte deres sorte herrecykler gennem Hedvigslundskoven, også kaldet Smedeskoven eller Værftskoven.

Lyden af nittehamre bølgede ud over kvarteret som et trygt signal om, at lønningsposen kom i hus torsdag efter torsdag. Arbejdere fik nemlig ugeløn, mens funktionærer fik månedsløn. Værftet turde ikke overlade en hel månedsløn til arbejderne af frygt for, at de straks ville formøble formuen på Nørrebros knejper.

Mange af mine klassekammerater var værftsarbejderbørn. En af dem var Erik, hvis far var skibsbygger og boede til leje i et af værftets ældste huse på Skibhusvej. Det var værd at besøge Erik især om torsdagen. Så havde hans mor bagt amerikansk brunsviger til ære for manden, som kom hjem med ugelønnen fra værftet.

ØGENAVNE GAV IDENTITET

Værftet – eller Stålen, som det også blev kaldt – var stedet, hvor tilflyttere fik en ny identitet som bymennesker og industriarbejdere. De mange øgenavne, som cirkulerede på værftet, medvirkede til at skabe kammeratskab og til at give arbejdslivet kulør. Nogle fik navn efter, hvor i landet de kom fra: Sønderjy'en og Københavneren. Nogle måtte høre for deres størrelse: Lille Laurits og Store Ole. Andre øgenavne var mere fantasifulde: Skyggen, Krykken, Mågeungen, Fladfisken, Grisemorderen, Christian Ydervæg m.fl. Sidstnævnte byggede et lille hus i Ankergade med 10 ydervægge. Han var i øvrigt far til Ruth Larsen, senere rådmand.

A.P. MØLLERS HUSE

Værftet hvervede en stabil arbejdsstyrke ved at bygge boliger og sælge byggegrunde til sine ansatte. Til Marienlund Hovedgård hørte udstrakte marker, lige til at bebygge.

Nord for Monbergsvej rejste værftet i 1918-1919 en snes fritliggende, symmetriske to- og firefamiliehuse, en nyskabelse i odenseansk arkitektur. Bag den første haveby-inspirerede bebyggelse stod endda den kendte arkitekt Niels Jacobsen.

”Havebyen” af røde udlejningsejendomme fik tilnavnet Lille Flensborg. Her boede en pæn portion tyskfødte værftsarbejdere, fremgår det af folketællingen 1921. Mange af dem kom dog fra den dansktalende befolkningsgruppe og bar derfor danske efternavne. Men også polske og tyske efternavne som Klimek, Woyde, Halle og Lembke krydrede værftet og Skibhuskvarteret. Senere blev navne fra endnu fjernere kulturer omplantet til Fyn, alene på grund af værftet.

Nord for Egebæksvej solgte værftet i 1930’erne byggegrunde til arbejderne. De opførte deres egne huse efter tegninger, som værftet skulle godkende. De fleste selvbyggerhuse er murermestervillaer med to lejligheder, én til ejeren og én til lejer. Men der findes også funkisvillaer og andre tidstypiske modeller i A.P. Møllers Villaby, som dette område blev kaldt. Husene står i ens afstand fra gaden og understreger, at i Skibhuskvarteret skiller man sig ikke ud.

Værftet lånte penge ud til selvbyggerne, som afdrog lånene via den ugentlige lønningspose. Arbejdsgiveren trak 8-10 kroner ud af lønnen.

Derefter byggede værftet igen udlejningsejendomme. Toetages rækkehuse med haver stod i 1939 klar til indflytning i Thurøgade. I årene 1947-1956 fulgte en stokbebyggelse i parklignende omgivelser i Strynøgade.

Værftet opførte fra 1958 små, røde parcelhuse og rækkehuse på Sprogøvej

A.P. Møller opførte de røde ejendomme ved Skibhusvej i 1918, samme år som værftet åbnede. Den kendte arkitekt Niels Jacobsen tegnede husene og udarbejdede bebyggelsesplanen. På billedet er fjernvarmen på vej til området. I baggrunden til venstre ses brugsforeningen på hjørnet af Skibhusvej og Drejøgade. Foto 1961.

og på øvængerne ved Windelsvej. Samtidig byggede virksomheden en hel fabriksby af småhuse ved det nybyggede Lindøværft i Munkebo.

Odense Staalskibsværft A/S dannede i 1958 Ejendomsselskabet Lindø A/S, som derefter ejede og udlejede værftets boliger i Odense, Munkebo og Kerteminde.

Lejekontrakter og boliglån bandt arbejderne til deres virksomhed. Blev man fyret, eller sagde man op, var man tvunget til at flytte. Værftsarbejderfamilier slog rødder.

Én gang værftsarbejder, altid værftsarbejder. Sådan lød mottoet for mange – trods faren for liv og lemmer. Frygten for arbejdsulykker hørte til hverdagen, og på værftet skete der dødsulykker. Så nedlagde makkerne arbejdet og gik hjem ”i sorg”, som det hed.

Men værftsarbejdere var trofaste. Utallige 25-års-jubilærer blev hyldet i tidens løb, sågar mange 50-års-jubilærer. Værftsarbejdertraditionen gik i arv fra generation til generation, også efter at værftet i 1966 forlod Skibhuskvarteret og samlede alt skibsbyggeri på Lindø.

VARIGE SPOR

Værftets huse udgør det største odenseanske boligområde, hvor alle beboere har haft tilknytning til den samme virksomhed. I de gamle vejvisere vrimler det med titler som skibsbygger, stemmer, nitter, svejser, værftsarbejder, maskinarbejder, smed, skibstørrer m.m. – især i værftets boliger, men også i resten af Skibhuskvarteret.

Uden værftet ville udbygningen af Skibhuskvarteret utvivlsomt være sket et par årtier senere, og kvarterets huse og byplan ville have set anderledes ud.

Uden værftet er det også tvivlsomt, om Boldklubben Marienlyst havde overlevet. Klubben blev stiftet i 1922 under den store folkevandring til kvarteret. Værftet stillede arealer til rådighed for klubbens boldbaner, og klubben sugede hundredevis af værftsarbejdere og deres børn til sig.

▷

Værftsarbejdere byggede deres egne huse efter tegninger, som værftet skulle godkende. De fleste selvbyggerhuse er murer-mestervillaer med to lejligheder, én til ejeren og én til udlejning, som her i Drejøgade. Foto 1937.

"Laura Mærsk" var det sidste skib, som værftet sendte ud gennem Odense Kanal. Værftet samlede i 1966 sit skibsbyggeri på Lindø ved Munkebo. Fragtskibene var blevet for store til den smalle kanal. På Lindø kunne de hoppe direkte i Odense Fjord.
Foto 1966.

VÆRFTSARBEJDERE I OPRØR

Det er måske for meget sagt, at Odense Staalskibsværft også har ændret verdenshistoriens gang. Man vil jo nødigt prale i Skibhuskvarteret. Men det er en kendsgerning, at værftsarbejdernes modstand mod tyskerne og mod den danske regering fik afgørende betydning under Anden Verdenskrig. Værftsarbejdere førte an i modstandskampen, og Skibhuskvarteret blev kaldt for Røde Barrikade.

Kampen kulminerede i juli 1943, da værftet fik en tysk ordre: Byg fragtskibet Linz om til et mineskib.

Med Korvettenkapitän von Behlen – af værftsarbejderne kaldet Bæhlammets – i spidsen førte tyskerne strengt opsyn med værftet, som var afspærret af et over to meter højt pigtrådshegn. Alle værftsarbejdere måtte fremvise pas-sésedler for at komme på arbejde, og om natten overvågede politiet området.

Den skarpe kontrol tog ikke modet fra modstandsbevægelsen. Den allierede sig med en elektriker, der arbejdede på værftet, Sigurd Weber, født i 1918 på Skibhusvej.

Det lykkedes Weber at smugle en magnetbombe ind på værftet og anbringe den med tidsindstilling under vandlinjen. Bomben eksploderede ud på aftenen og sænkede Linz.

Aktionen fik Hitlers nazi-regime til at stejle, og tyskerne satte bevæbnede vagter ind på værftet. Værftsarbejderne nægtede at arbejde, og de følgende dage gik tusinder af arbejdere på en lang række odenseanske virksomheder i sympatistrejke.

Demonstrationer, strejker og uro prægede Odenses gader i august 1943. Modstandsfolk og medløbere raserede butikker og lejligheder og brændte indbo på gaden, bl.a. på Skibhusvej.

Augustoprøret spredte sig til andre danske byer og førte til, at den danske regering sidst på måneden afbrød samarbejdet med den tyske besættelsesmagt.

Efter at modstandsbevægelsen havde sænket et tysk skib på Odense Staalskibsværft, gik flere og flere til oprør mod den tyske besættelsesmagt. Her har en folkemængde raseret en slagterforretning i Døckerslund, fordi forretningen handlede med tyskerne. Foto 1943.

Under augustoprøret har en flok unge stormet en lejlighed på Skibhusvej, smidt indboet ud på gaden og sat ild til det. Foto 1943.

Motorcykelbetjente patruljerer under augustoprøret, mens skibhusfolk følger med fra fortove og altaner. Forrest kører en højttalervogn, som meddeler, hvordan beboerne skal forholde sig. Foto 1943.

Politiet rydder gaden,
efter at en folke-
mængde har raseret en
lejlighed på Skibhusvej.
Foto 1943.

5

NØRREBRO

Engang var der noget, der hed Nørrebro i Odense. Nørrebro var en mini-udgave af Københavns Nyhavn eller Hamburgs Reeperbahn. Nørrebro var en gade, der lå på kanten af Skibhuskvarteret og tæt på Odense Havn.

Svajende sømænd på vulkaner, letlevende damer på rov, bumser, lommetytte og originaler gav Nørrebro profil, dengang fragtskibe fyldte den indre havn.

Mange søfolk fra ind- og udland nåede aldrig ind til selve Odense, når de gik i land. De strandede på en af Nørrebros listige knejper.

Jeg husker Nørrebro, især fordi min far arbejdede i en af de små sidegader.

Jeg undrede mig over mosset på fortovene. Sådan så fortove ikke ud på villaveje. Måske var det bajerpis, der gav denne fugtafhængige plante næring omkring Nørrebro.

Jeg husker også det vestlige fortov, der hævede sig 1-2 meter over gadeniveauet. Denne mærkværdighed var opstået, fordi kørebanen i 1914 blev sænket, så den kunne kravle ind under jernbanetunnelen. Lige efter tunnelen lå den nu forsvundne Ålykkegade, der af samme grund endte i en trappe.

Jeg erindrer en børnefødselsdag, hvor fødselaren som en selvfølge gik rundt på gadens værtshuse og ledte efter sin far.

▽

Nørrebro, en gade, som forsvandt. Gavreklamen på hjørnet af Nørrebro og Ejlskovgade var skrevet på engelsk: "You are now in Odense, and here we drink Albani Pilsner". Foto 1975.

Måske stod han henne på hjørnet af Nørrebro og Ejlskovsgade ved det store gavlmaleri med teksten, som udenlandske sømænd kunne forstå: "You are now in Odense, and here we drink Albani Pilsner". Her var dagen igen et udendørs mødested for tørstige mænd.

Eller måske var han gået på Assam, værtshuset, hvor vinduespynten for en sikkerheds skyld var lænket fast, så den ikke blev stjålet eller brugt som kasteskyts.

Eller på Restaurant Sprogø, som intet havde med øen i Storebælt at gøre, men var grundlagt af skuespilleren Ove Sprogøes oldefar.

Eller på Montmartre, som blev kaldt Korea, da der ifølge folkeviddet var lige så mange slagsmål som i Koreakrigen.

Eller på Fatter Jahn, hvor et skilt på facaden forkyndte: "Aflæsning af fyld er strengt forbudt." Det var en høflig henstilling til taxachauffører om at undlade at parkere berusede personer. Fatter Jahn var også kendt for den udstopede alligator, der viste tænder i barlokalet.

△

En tunnel (udtalt med tryk på sidste stavelse) førte Nørrebro under jernbanen. Syd for tunnelen mødte man Nørregade og det indre Odense.

Foto cirka 1960.

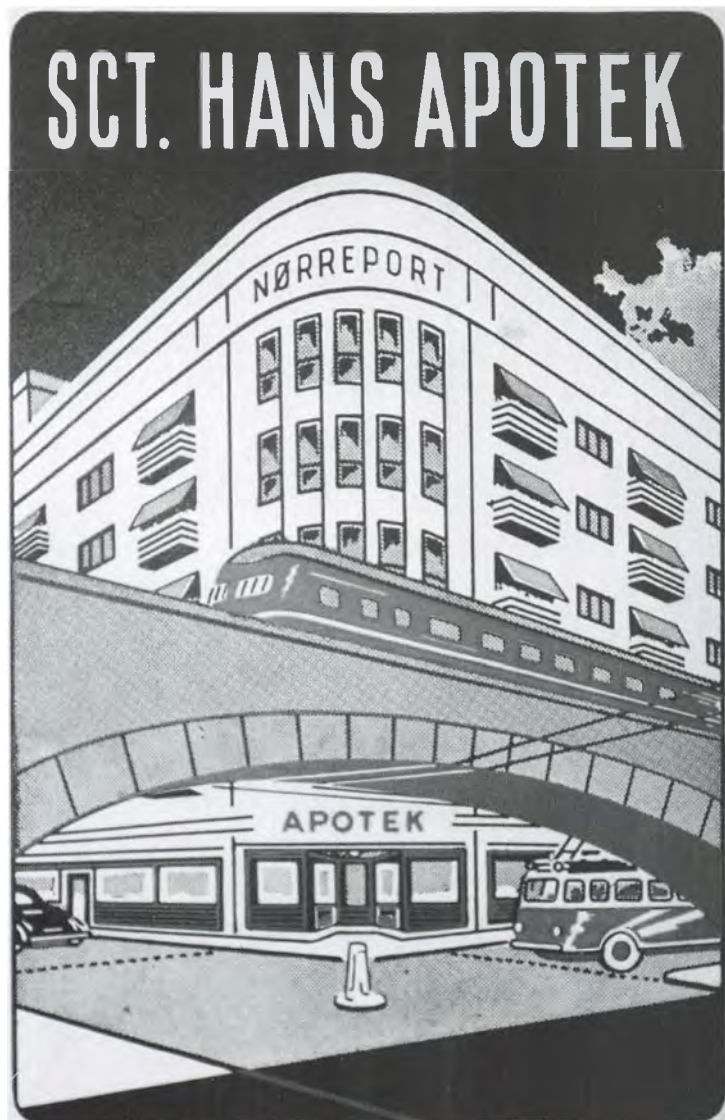
Fatter Jahn midt i billedet var et af Nørrebro's mange værts-huse. Thrige-højhuset i baggrunden overlevede gadegennembruddet i 1970'erne. Alt andet på billedet blev revet ned. Foto cirka 1970.

PILSNERE, PORNO OG PETROLEUM

I 1960'erne levede mange stadig af småhandel med et minimalt varesortiment. Nørrebro og dens sidegader udgjorde en sådan verden af småhandel. Fra små byhuse med baghuse, små virksomheder og værksteder handlede Nørrebro: pilsnere og porno, spøg og skæmt, kul og koks, proviant og petroleum og meget andet.

På Nørrebro lå også Carl Webers Protokolfabrik. Her blev flere af de kvindelige medarbejdere gravide samtidig, så virksomheden fik i folkemunde et nyt navn: Carl Webers Børne- og Protokolfabrik.

NØRREBRO 1 . ODENSE

B & T.

Nørreport, en flot
funktisbygning, bød vel-
kommen til Nørrebro.
Her pryder den en
receptkuvert.

Min fars værksted lå i en baggård i Engelstoftsgade 9-11, en sidegade til Nørrebro. Det var et enkeltmandsfirma ved navn Erik Jørgensens Eftf. Kemisk Teknisk Fabrik, som min far købte i 1954. Det lød fornemt, og min far figurerede da også i telefonbogen som fabrikant.

Man gik ind ad en afskallet, rødmalet port. Så var man inde i baggården. Til højre stod et skur med hjerteformede huller i dørene. Det var gammeldags lokummer uden træk og slip. Lejemålene i Engelstoftsgade indeholdt hverken badeværelser eller wc. Jeg lærte at holde mig.

Til venstre førte en lille udvendig trappe op til værkstedet. Her fabrikerede min far saltsyre, terpentiner, tredobbelt salmiakspiritus, stenkulsnafta, tetraklor-kulstof, blegevand og andre giftige væsker med dødningshoveder på etiketterne. Han rumsterede med store glasballoner, hvorfra han tappede væskerne over på flasker og solgte dem til detailhandel.

I et stort rensekar svømmede tomme flasker rundt i en blanding af vand, gift og etiketklister. Kasserne til transport af flasker var de mest interessante for en lille dreng. De kunne stables og bruges som huse og biler og kompensere for manglen på en legeplads i det kvarter.

Værkstedet rummede også et lille kontor med en sort telefon, nummer

Engelstoftsgade var en sidegade til Nørrebro. Min far solgte giftige væsker bag en af portene midt i billedet. Foto 1973.

7320, senere 127320, samt en skrivemaskine og kalkerpapir, så min far og min medhjælpende mor kunne skrive fakturaer ud i to eksemplarer. Der lærte jeg at skrive på maskine med to fingre.

Blandt Engelstoftsgades øvrige entreprenante handelsmænd var Thrysøe, som solgte kul og koks til kakkelovne. Vognmand Madsen drev en flytteforretning. En rammemand levede af at sætte billeder i rammer, og senere kom Larsen, der kurerede oliefyr og centralkedler.

En mand, de kaldte ”amerikaneren”, fordi han havde været i USA, gik fra dør til dør og tilbød flasker med møbelpolish. Etiketterne klippede han selv med en saks på min fars værksted.

En dag skrev avisen, at ”amerikaneren” havde kørt sig selv ihjel på motorcykel. Han var tørnet ind i et træ i Søhus. Min følsomme mor skrev et digt derom. Mange år senere fik jeg tilfældigt at vide, at ulykken skete under en flugt fra politiet. ”Amerikaneren” havde været på tyvetogt. Det kan næppe have passeret mine pæne forældre, hvis de kendte til denne natlige nebengesjæft.

Min far forlod Engelstoftsgade i 1962, da han solgte sin virksomhed på grund af skrantende omsætning.

Farvel til det halve af Engelstoftsgade. Huse-
ne gik op i røg, da den
firesporede Thomas B.
Thriges Gade skulle
føres igennem til
Odense Havn.
Foto 1976.

NØRREBROS NEDTUR

Næsten hele Nørrebro og dens sidegader blev i 1970'erne jævnet med jorden for at give plads til en firesporet motorgade og en postterminal. Motorgaden skulle forbinde bymidten med Odense Havn. Beboerne protesterede, men deres huse, butikker og havnekejper måtte vige for "fremskridtet" – for bilismen.

Selv gadenavnet Nørrebro forsvandt. Kun fire huse overlevede, nemlig husrækken fra Restaurant Assam til Restaurant Sprogø. De fik husnumre i den nye motorgade, Thomas B. Thriges Gade.

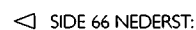
I dag er der intet spor af min fars værksted i Engelstoftsgade. Det lå, hvor motorgaden blev tromlet igennem.

Den nye viadukt til højre overtog i 1963 trafikken mellem Skibhuskvarteret og det indre Odense. Den gamle tunnel til venstre er senere lukket og i dag skjult i en jordvold. Foto 1965.

SIDE 66 ØVERST: Skibhusvej sluttede her, inden Thomas B. Thriges Gade blev anlagt. For at komme under jernbanen drejede man til højre ad Kræmmergyden og til venstre gennem Nørrebro-tunnellen. Foto 1958.

SIDE 66 NEDERST: Fem år senere. Et stykke af Thomas B. Thriges Gade er netop åbnet, og en ny viadukt fører trafikken fra Skibhusvej under jernbanen. Foto 1963.

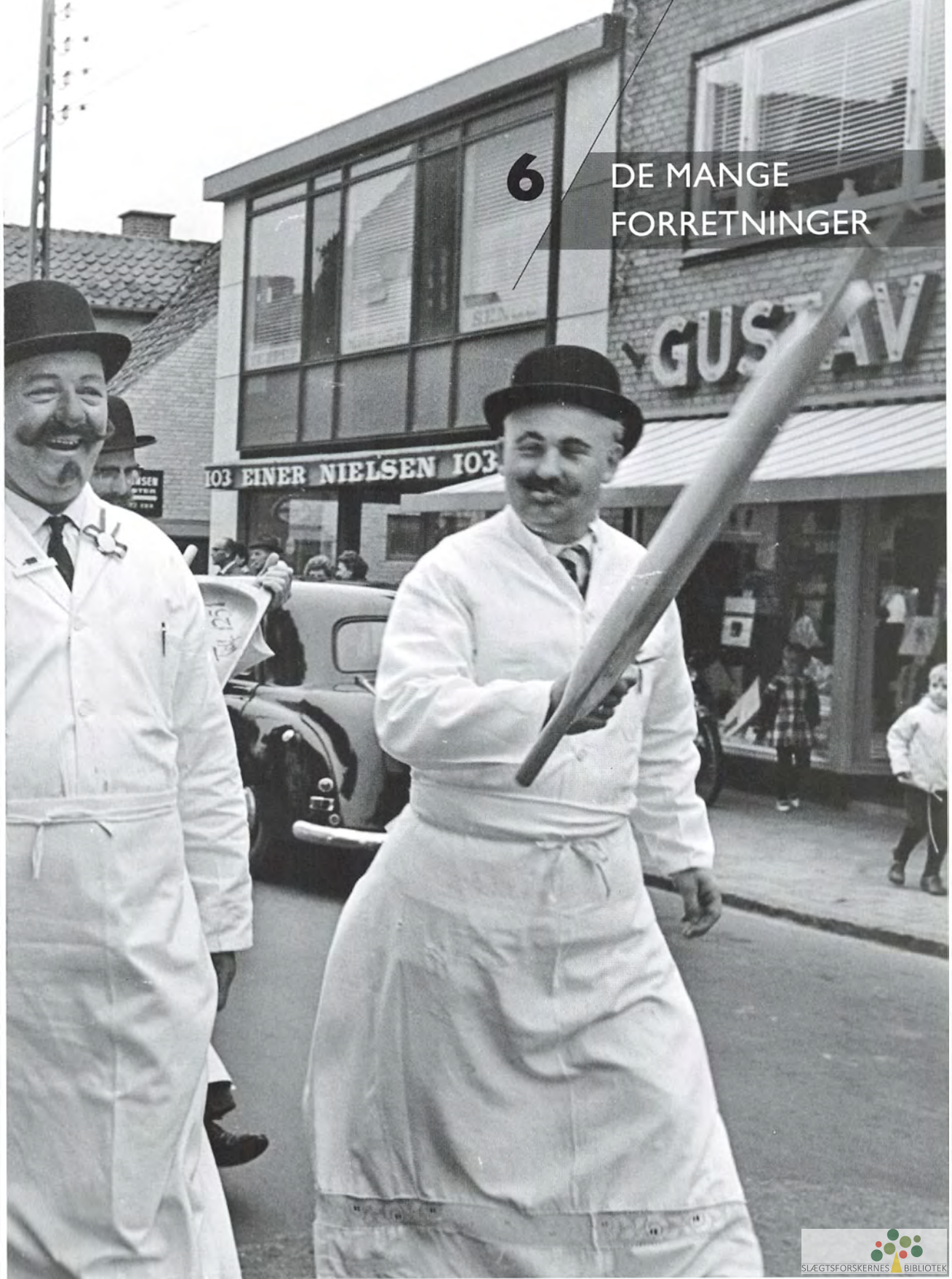

Primus

For hjemmelavede
Medister
en krusen

6

DE MANGE
FORRETNINGER

△
 Trikotagehandler
 Andreas Sørensen
 åbnede i 1960 en butik
 på hjørnet af Skibhus-
 vej og Hørdumsgade.
 Foto 1960.

Ingen behøvede at bevæge sig langt efter varer i 1960'ernes Skibhuskvarter. Små butikker fandtes på stort set hvert gadehjørne, selv i sidegaderne. Bag diskene stod kittelklædte mænd og deres koner.

Odense Vejvisers fagregister 1964-65 dokumenterer, at 87 købmænd, 28 bagere, 28 slagtere samt 16 frugt- og grønthandlere havde deres levebrød i Skibhuskvarteret, inklusive Kochsgade og Nørrebro.

Skibhuskvarteret var præget af en lukket, lokal økonomi. Kvarteret reproducerede sig selv ligesom fortidens landsbysamfund.

Hele 50 damefrisører kunne ernære sig. En af salonerne på Skibhusvej hed Mignon. Det er fransk og betyder pæn og nydelig. Som om Skibhuskvarterets husmødre forstod fransk. Men fornemt lød det, og her fik min mor sat frisuren.

Hovedgaden Skibhusvej diskede op med hele ti tøjforretninger og ti tobakshandlere. Kunderne i hovedgaden kunne også vælge mellem tre cykelhandlere, tre mejeriudsalg, tre ostehandlere, to brugsforeninger, to radioforhandlere, to benzinstationer – B.P. og Caltex – samt to boghandlere, som var naboer.

På en tur op ad Skibhusvej stødte man desuden på en autoforhandler, en stenhugger, en vulkanisør, en tæppehandler, en materialhandler og mange andre små selvstændige.

To ølstuer udsendte røg og vakkende mænd: Remo Bar og Corner. Remo Bar fik navn efter den italienske by San Remo, mens Corner såmænd bare ligger på et hjørne, ved Nørrevænget.

Hjørnet af Skibhusvej og Buchwaldsgade. Cyklister præger billedet, men Esso-benzinstationen indvarsler bilismens tidsalder. Foto 1954.

En ostehandel, en biograf, en trikotageforretning, et selvbetjeningsvaskeri, en grønhandel, en cykelhandel og en barbersalon vidner om et blomstrende forretningsstrøg. Foto 1957.

Autoforhandler Martin Kristensen, Skibhusvej 53-55, fremviser en ny og en gammel Citroën. På den modsatte side af vejen ses andre små virksomheder som Jydens Vulkanisering, Skibhusvej 62, og Hans Jørgensen & Sønns stenhuggeri, Skibhusvej 66. Foto 1968.

Selv en frimærkehandel fristede i vores nabolag. Butikken, som lå på hjørnet af Damhusvej og Teisensvej, hed officielt Damhus-Kaffen, men blev kaldt Guf-Kaj. Indehaveren, Kaj Andersen alias Guf-Kaj, var en pebersvend med et fjoget grin og dårlige vittigheder. Hvert år i januar sagde han:

– Nå, hvad fik du så i julegave i år?

Når jeg begyndte at remse mine gaver op, skraldgrinede han:

– Det var da sidste år!

▽

Døckerslund er et lejlighedskompleks fra 1939. Et butikstovr udgør nederste etage ud mod Skibhusvej. Små dagligvare- og specialbutikker fyldte engang samtlige lejemål. Foto 1954.

BAGEREN OG KØBMANDEN

De fleste små dagligvarebutikker hed det samme som deres indehavere. Før den store butiksdød købte man varer hos mennesker, ikke hos kæder med fikse forkortelser.

Vi handlede i flere af butikkerne i boligkomplekset Døckerslund på Skibhusvej. Det rummede både købmand, mejeriudsalg, slagteriudsalg, frisør, frugt- og grønthandel, trikotageforretning, bladhandel, fiskehandel, ostehandel, legetøjsbutik, skomager, bager og slikmutter.

Basale dagligvarer købte vi i endnu kortere afstand fra Ibsensvej.

Hele 28 bagere havde i 1960'erne deres levebrød i Skibhuskvarteret, fx denne i ejendommen Kræmmergården. Foto 1963.

Vi hentede brød hos bager Andersen på Carl Lunds Vej. Ud over friskt franskrød og wienerbrød solgte hun alle børns favoritspise: gammelbrød. Det vil sige: daggammelt wienerbrød til nedsat pris. Uanset om børn bad om gammelbrød for en krone eller for en 25-øre, fyldte flinke fru Andersen posen. Jeg lærte hurtigt at give det laveste bud.

Manglede fru Andersen gammelbrød i baglokalet, serverede hun nyt wienerbrød fra vinduet til den samme pris. Var gadens børn i pengenød, lurede endnu en mulighed: at købe på kredit. En modig dreng fik kammeraternes kagekøb noteret på moderens regning i en af datidens sorte kontobøger. Det havde han ikke fået lov til, så han stod jævnligt til skideballe hos moderen, der endda var lærerinde.

Hos slagter Hjortebjerg på hjørnet af Carl Lunds Vej og Vilhelminevej drejede en ko som vejrhanen på taget. Her omsatte mange børn deres lompepenge til flæskesvær og fedtegrever.

Købmandsvarer købte vi hos Lerche på hjørnet af Teisensvej og Døckerslundsvej.

Et ritual udspillede sig hver fredag aften. Min far gik til købmanden med en huskeseddel, som min mor havde skrevet. Når det blev hans tur i køen til disken, remsede han de ønskede varer op, og købmanden hentede dem én for én ned fra hylderne eller op fra kælderen.

- Seks ruller toiletpapir, sagde min far.
- Ja, så gerne, skal det være hvidt eller kulørt, spurgte købmand Lerche.
- Det skal være hvidt, vi farver det selv, svarede min far.

Samme ordveksling fulgte fredagen efter. Og fredagen efter. Og fredagen efter igen. Livet havde sin faste, trygge rytme.

Når Foska udsendte nye havregrynspakker med fodboldbilleder, gav køb-

manden mig lov til at lede i kælderens efter de billeder, jeg manglede. Resultatet blev en komplet samling med idolerne fra OB, B1909, B1913, AGF, Vejle, Esbjerg, AB, KB, Frem, Skovshoved osv.

Men en dag var det slut med at spadserer hen til den nærmeste købmand. Vi havde fået bil. En Citroën Traction Avant 1949, overtaget efter min morfar, og senere skiftet ud med en Opel Rekord. På Tingvallavej i forstaden Tarup åbnede i 1964 et såkaldt supermarked ved navn Kypa. Det var en lagerhal uden vinduer, men fyldt med varer og indkøbsvogne. Kypa solgte agurker og blomkål for 98 øre stykket og et halvt kilo hakket oksekød for 3 kroner og 75 øre. Det kunne købmanden ikke hamle op med.

Nu hilste far og mor ikke længere på købmand Lerche på gaden, for det var jo pinligt, at de svigtede hans butik for at køre i Kypa.

Lerche sang på sidste vers, ligesom hundredvis af købmænd og andre handlende på hovedgader og sidegader.

Butiksvinduer og butiksdøre blev muret til, og butikslokaler fik nyt liv som værelser og lejligheder.

Slagtermestre i optog på Skibhusvej. Anledningen var, at Danske Slagtermestres Landsforening fyldte 50 år. Foto 1965.

Hovedstadens Brugsforening (HB) åbnede i 1969 et nyt supermarked på Skibhusvej 72-74, hvor der tidligere lå en mejerigård. Supermarkeder aflivede mange små købmændsbutikker. Foto 1969.

△

Oskar Persson sleb skøjter og kurerede cykler og knallerter. En udendørs trykluftpumpe var populær hos kvarterets tohjulede. Foto cirka 1978.

I CYKELSMEDENS HULE

På hjørnet af Carl Lunds Vej og Døckerslundsvej trodsede cykelsmed Oskar Persson alle konjunkturer og holdt hjulene i sving, fra han åbnede sin forretning i 1941, til han døde i 1990.

Han lignede en person i en Illustreret Klassiker af Charles Dickens. Tøjet var plettet af olie. Håret, der var gråt og strittede i alle retninger, så ofte ud, som om han brugte oliefingerne som kam.

Perssons værksted var en hule af dippetutter og duppeditter i et syndigt

rod, som han sikkert selv kunne finde rundt i. Værkstedet fungerede også som en slyngelstue, hvor mænd fra kvarteret slukkede tørsten med guldøl. I butikken ved siden af solgte hans kone cykellåse, ventilgummi og lappetrej.

”Skøjter slibes,” stod der i cykelsmedens vindue hver vinter, uanset om der var is på Svanedammen og Hanneberg Sø (Hannibal, som vi kaldte den).

Hos cykelsmeden købte jeg en brugt knallert for 300 kroner, en grøn Sky-lon, som hakkede og hostede. Da min far og jeg gik ind i smedens hule og klagede over knallertens kalamiteter, svarede han:

– Det er klart, at den ikke kan holde til, at knægten kører om kap ude på slaggerne ved Fynsværket.

Jeg havde aldrig kørt om kap på nogen slagger. Den dag lærte jeg, at voksne ikke altid taler sandt. Min far og jeg gik hjem med uforrettet sag.

– Det kan jo ikke være løgn, alt hvad han siger, konkluderede min far, og jeg turde ikke sige ham imod.

Mens skolekammeraterne anskaffede sig nye smarte Puch- og Tomos-knallertler, fik jeg øje på en skinnende brugt bastard hos cykelhandler Victor. Den købte jeg for min samlede opsparring på 800 kroner.

Knallerten var sammenbygget af dele fra både Puch og Tomos, og stelnummeret virkede ikke helt autentisk, men det tænkte jeg ikke nærmere over. Nu havde jeg også en Puch, eller var det en Tomos?

▽

Persson blev betragtet som lidt af en original, og hans værksted var tilholdssted for både kunder og kammesjukker. Foto cirka 1978.

SWAJER PÅ SKIBHUSVEJ

Som 13-årig blev jeg bydreng hos en lille brugsforening på Skibhusvej 121. Jeg husker stadig duften af kaffe fra egen kaffemølle i butikken, der holdt stand som en gammeldags købmandsforretning med ekspedition ved disken, inden supermarkeder snupede kunderne.

Jeg trådte i pedalerne på en gammel, sort longjohn. På ladet var der plads til et par papkasser og en trækasse med 50 pilsnere. Kunder, der boede på tredje eller fjerde sal, skulle mærkeligt nok altid have deres ølkasser bragt helt til døren. Det var ofte tørstige, enlige mænd, der betalte højest en femøre i drikkepenge.

Mere lukrativt og knap så anstrengende var det at bringe købmandsvarer og dividendemærker ud til de hjemmegående koner i sidegaderne. Her vankede som regel en 25-øre, som pga. sølvfarven endda kunne forveksles med en hel enkrone. En enkelt kunde tog hver gang fejl til bydrengegens fordel.

I den kooperative brugsbevægelse herskede der ordnede forhold med både beskatning og feriepenge. Men cykelbremses, der virkede, kunne den lille brugs ikke garantere, så jeg væltede jævnligt og ramlede ind i en bil i et gadekryds.

Sommeren efter blev jeg cykelbud hos Ottos Herremagasin på Skibhusvej. Jeg bragte tøjpakker til en skrædder i Kochsgade, hvor benklæder blev lagt op eller ned. Og jeg hentede det omsyede tøj igen og kørte det ud til kunderne.

Jeg hoppede på alle de numre, de vakse og velklædte, unge herretøjsekspedienter lavede med mig - og uden tvivl havde lavet med tidligere bydrengene. De sendte mig til bageren efter kejsersnitter og på apoteket efter fostervand. Jeg troede blindt på dem og blev til grin både hos bageren og på apoteket.

Bydrengene på ladcykler hører fortiden til. Det samme gør mange af min barndoms butikker.

Odense Vejvisers fagregister 1974-75 bevidner butiksdøden. Det nævner 25 købmænd, 22 damefrisører, 19 bagere, 14 slagtere samt 4 frugt- og grønt-handlere med adresse i kvarteret.

På 10 år var der lukket 125 butikker af de nævnte typer.

Her trådte jeg i pedalerne som bydreng for Ottos Herremagasin (på venstre side af vejen). Foto fra 1957, da der stadig kørte trolleybusser på Skibhusvej.

△
Porten til en eventyrlig verden gemte sig mellem en slagterforretning og en bank. Foto 1958.

▷
Billetter fra Sct. Hans Teatret 1946-1962.

REVOLVERBIOGRAFEN

Sct. Hans Teatret viste fra 1925 levende billeder for skibhusfolket. Det var en udpræget revolverbiograf med amerikanske spændingsfilm, men den præsenterede også "Gøg og Gokke" samt populære danske familiefilm, især repriser.

Skibhusfolket tildelte biografen mange øge- og kælenavne: Gamle Hans, Store Hans, Store Drøn, Bombiografen og Revolverkino. De forreste rækker uden ryglæn blev kaldt for "galoprækkerne" eller "cowboyrækkerne".

Fjernsynet blev en hård konkurrent til biografen, også selv om biografdirektør Thormod Nielsen investerede i det moderne brede lærred, cinema scope. Sct. Hans Teatret måtte lukke i 1964, og naboen, Fyens Discontokasse, overtog biografsalen på Skibhusvej 94. En del af balkonen findes stadig.

7

KANALEN OG
STIGE Ø

Stige Ø udgjorde nordspidsen af min barndoms land. På en cykeltur til Stige Ø kunne jeg drømme og lege opdagelsesrejsende. På den ubeboede ø følte jeg mig som Robinson Crusoe.

Stige Ø var både verdens ende og dens begyndelse. Her græssede køer og får, og havfuglene skreg, mens fragtskibe satte kurs mod verdenshavene.

Men først kom man til Skibhusene, en tidslomme af en landsby lige nord for Skibhuskvarteret. Marker, skove og mosehuller adskilte landsbyen fra bykvarteret.

Skibhusene opstod i 1600-tallet, længe før Odense byggede sin kanal og sin havn. Pramme lagde til ved en skibsbro og et skibhus, hvor Odense Å løber ud i Odense Fjord. Købmænd fra Odense kørte deres hestevogne ad den hullede Skibhusvej og hentede varer i skibhuset.

Huset fik naboer og blev til flertal, Skibhusene, Odenses fremskudte havneby. Her slog skippere, fjordfiskere, gartnere, købmænd, husmænd og daglejere sig ned i små hvide og gule huse.

Da Skibhusene i 1804 fik Odense Kanal som nabo, voksede landsbyen og mønstrede både træskibsværft, kanalfærge, skole, kro og missionshus.

EN KROVED NAVN RØVEN

Skibhusene blev et populært udflygtsmål, især da værten på kroen, kaldet Røven, i 1834 etablerede en badeanstalt ved kanalen.

Skibhusvej set mod nord. Den bymæssige bebyggelse sluttede ved Sandhusvej. Billedet viser Sandhuset, hvor sandmanden boede og solgte sand. Huset har haft mange navne og tilnavne: Skovhus, Pandekagehuset, Enokshuset, Sandmandens hus, Sandhuset og Fredly. Det blev revet ned i 1971. Foto 1954.

Tæt på byen, men ude på landet. Mellem Skibhuskvarteret og Skibhusene lå marker og moser. Foto 1959.

Her endte Havnegade, før den blev ført igennem til lossepladsen på Stige Ø. På Færgen vænget til venstre står husvognene, som udgjorde Hjulbyen. Foto 1966.

En lokal legende fortæller, at kroværten var godt træt af øgenavnet Røven. Han foretrak navnet Sølyst og inviterede derfor i 1846 kronprins Frederik (den senere Frederik 7.), der var guvernør over Fyn, til at besøge kroen og få et krus øl.

Frederik og hans ledsager, den senere grevinde Danner, åd og drak den arme krovatter ud af huset. Da kroværten ville drøfte navneændringen, sagde kronprinsen derfor ifølge legenden: ”Hvis tøndene er tomme og tappen tør, skal stedet hedde Røven som før.”

Røven brændte i 1910 og blev afløst af Skibhuskroen på hjørnet af Færgenvej og Skibhusvej. Den overtog både kunderne og øgenavnet Røven.

Skibhusene mistede i 1904 sin placering ved skibenes motorvej. Et stykke af Odense Kanal blev rettet ud og flyttet mod vest. Dermed havnede Skibhusene ved en blindtarm, ”den gamle kanal”, en stilletgade til søs.

Fynsværket, opført 1953, plantede sine elmast midt ude i vandet i ”den gamle kanal”, og kraftværkets bjerge af kul og aske voksede klos op ad Skibhusene. Men landsbyen overlevede som en anakronistisk idyl i skyggen af kraftværkets skorstene.

I Hjulbyen på Færge-
vænget boede familier,
der kaldte sig for
"rejsende", selv om
deres husvogne stod
stille. Foto 1961.

HJULBYEN OG DE GRÆSENDE SKIBE

En lav bro over "den gamle kanal" ledte min ekspedition videre til halvøen Bågå. Lige efter broen fulgte et T-kryds. Her sluttede Havnegade, mens Færgevej fortsatte ligeud, før den blev begravet af kul- og askebjergene.

På en lille sidevej til Færgevej lå en sigøjnerlandsby. Sådant blev den kaldt, men det var nu ikke sigøjnere, der boede i de 16 vogne og skure på Færgevænget.

Hjulbyen og Vognbyen hed den også i folkemunde, for her boede frie fugle på hjul. Husvognene stod stille, men beboerne kaldte sig selv for "rejsende", et særligt folkefærd af familier med kræmmer- og gøglerblod i årene: kurve-magere, skærslippere, musikere, tivoli- og cirkusfolk. Nogle gik fra dør til dør i Skibhuskvarteret og falbød børster, blomster og stearinlys.

De havde et særligt udtryk om mennesker, der levede et almindeligt liv på fast grund. Os kaldte de for "de private".

"De rejsende" afskrev dog ikke alt, hvad der hørte til et småborgerligt parcelhusliv: Flere af husvognene var udstyret med blyruder, fjernsynsantennener og sågar tilbyggede udestuer.

Hjulbyen måtte vige pladsen, da Fynsværket skulle bruge mere plads til kul, og de sidste vogne i Hjulbyen blev kørt væk i 1978. Et par af dem fik

ny adresse på Sedenvej i Skibhusene, men i dag er der ingen ”rejsende folk” tilbage i Odense.

Inden jeg nåede helt frem til Odense Kanal, viste den herligste illusion sig: skibe, der sejlede på en græsmark. Illusionen skyldtes, at den lavtliggende kanal var skjult bag et dige, så kun skibsmasterne stak op i synsfeltet.

Odense Kanal var stænglen, der sugede næring ind fra de store oceaner, til Odense i almindelighed og til Skibhuskvarteret i særdeleshed. Værftet, Thri-ge, Haustrup, de store møller og mange andre virksomheder havde af gode grunde placeret sig nær havn og kanal.

På kanalen sejlede skibe med eksotiske hjemhavne som Hull, Rotterdam, Stettin og Gdansk.

Et fragtskib sejler gennem Odense Kanal ved Stige. Jeg er tilskuer i forgrunden sammen med min farmor, min farfar og min far. Foto 1955.

Færge-Hans (til højre) har sænket kablet, så "Ruth" kan passere. Han trak indtil 1965 færgen ved håndkraft. Færgen kunne medtage otte passagerer med cykler eller knallerter. Foto 1965.

Færgen "Stige" var motoriseret og havde plads til 18 passagerer. Den blev ligesom den gamle færge trukket på et kabel. Her er Odenses velkædte byråd på udflugt. Bagest til venstre står Færge-Hans og borgmester Holger Larsen. Foto 1966.

FÆRGE-HANS

Fremme ved kanalen mødte jeg noget lige så eventyrligt: den mindste færgerute i Danmark. En kabelfærge sejlede fra halvøen Bågå på Skibhussiden til landsbyen Stige.

Færgen havde ingen faste afgangstider. Ventende passagerer på Skibhussiden slog på en klokke, hvis færgen lå i Stige. Derpå forlod færgen straks sit leje, og færgemanden opkrævede 35 øre for sejladsen.

Hans Nielsen hed den rødmossede og vejrbitte færgemand med kasket. Færge-Hans, som han blev kaldt, boede i et lille bindingsværkshus ved færgelejet i Stige. Han fragtede i et halvt århundrede - fra 1932 til 1982 - fodgængere og cyklister over kanalen.

Færge-Hans havde overtaget færgen efter sine forældre. Han ville gerne ud at sejle, da han blev konfirmeret, fortalte han. Det kom han også, men aldrig mere end 80 meter ad gangen, kanalens bredde.

En af færgemandens få ferierejser fandt sted, da han havde 40-års-jubilæum. Den gik til Kielerkanalen.

Færge-Hans og konen trak deres færge med håndkraft på et metalkabel, en wire, der var spændt ud over kanalen, og som de sænkede, når skibe skulle forbi. I 1965 blev kabeltrækket motoriseret, men efter en dødsulykke i 1977 blev kablet helt forbudt. En amerikansk slæbebåd sugede kablet ind i skruen og væltede færgen omkuld, så to børn druknede. En motorfærge erstattede kabelfærgen.

PILEKRATTET

Tæt på færgelejet på Skibhussiden voksede et pilekrat, hvor vi drenge byggede huler og frygtede for Skibhusenes bander, der havde ry for at ødelægge andres huler.

Om der overhovedet fandtes bander i Skibhusene, blev aldrig opklaret. Jeg så dem ikke, men måske hærgede de om natten. Jeg turde i hvert fald ikke færdes alene i pilekrattet, men havde altid et par kammerater med.

Mod krævede det også at krydse kanalen uden hjælp fra Færge-Hans. Nogle svømmede over. Det turde jeg ikke. Men jeg prøvede at sejle over i et traktordæk og med tærne i kanalens vand. Det turde jeg kun én gang. Kanalen er syv meter dyb.

Færgemanden Hans Nielsen (til højre) krydsede kanalen gennem et halvt århundrede.

Han og konen Emmy boede i bindingsværkshuset på Stigesiden.

Foto 1978.

△

En lille bro førte til Stige Ø. Den blev erstattet af en dæmning, da Odense Kommune i 1967 flyttede sin losseplads ud på øen. Foto 1966.

PÅ EN ØDE Ø

På Skibhussiden kunne man cykle videre til en bro, der førte til Stige Ø. En kunstig ø, som kanalbyggerne skabte, da de kastede opgravet jord på fladstranden og beskyttede kanalen med dæmninger.

Når man havde passeret lystbådehavnen, kajakklubben og den såkaldte regattakiosk på Stige Ø, forlod man den bymæssige civilisation, og øen var slank som en ål. En stenet og hullet vej udgjorde på en del af strækningen en dæmning - med Odense Kanal på den ene side og Odense Fjord på den anden.

Nogle steder bredte øen sig ud. Her lå skalleværker, hvor muslingeskaller fra fjorden raslede på transportbånd, ofte uden at det var muligt at øjne et menneske.

DE SORTE HUSE

Længere ude på Stige Ø fandtes et samfund uden lige, Sorthusene. Eller De Sorte Huse, som vi kaldte dem. En klynge sorte og grønne træhuse, hvor strandjægere og jollefiskere nød naturen, fuglelivet, fjordens stilhed og hinandens selskab. Flere af husene var bygget af drivtømmer fra kanalen.

I 1960'erne boede der året rundt familier under det tjærede tagpap, selv om husene manglede rindende vand, toiletter og elektrisk lys.

Friserede haver, parasoller og dannebrogssflag var der heller ingen af. Det skulle ikke ligne en havekoloni.

Udendørsarealer, røgeovne, værktøj, redskaber og en lille bådehavn tilhørte alle, og sådan er det også i dag.

Stige Ø var flere steder blot en dæmning med en hullet jordvej. Men lossepladsen voksede, og øen ændrede facon. Foto 1970.

Beboerne sejlede efter vand ved den vingeløse mølle godt to kilometer væk og transporterede det i mælkejunger. Tøjet vaskede de i tønder med opsamlet regnvand. Køleskabet var et hul i jorden, fyldt med isblokke. En papkasse fungerede som vugge for de nyfødte.

Mændene i De Sorte Huse arbejdede på værftet eller levede af at fiske i fjorden eller samle skaller til skalleværkerne. De større børn cyklede til Sct. Hans Skole godt fem kilometer væk.

Jeg hørte senere de mange anekdoter om stedets originaler. Én blev kaldt Skaftet, fordi der kun var skaftet tilbage af hans strømper. En anden bar tilnavnet Automaten, fordi han tømte en automat ved hjælp af falske mønter. En tredje hed Rinso.

– Han døde, da de vaskede ham. Det ku' han ikke tåle. De havde ham i bad fem gange på en dag ude på sygehuset. Da de var færdige, var der kun et lig tilbage, sagde de efterladte.

Strandjægere og jollefiskere opførte Sortehusene, en klynge af sorte og grønne træhuse på Stige Ø. Foto 1967.

Efter en mindre brand, som beboerne selv slukkede, fik myndighederne øje på faren ved den tætte bebyggelse. Det blev i 1967 forbudt at have fast bopæl i husene, og kommunen rev over halvdelen ned. 36 står tilbage.

Ejeren, Odense Havn, satte huslejen op til 61 kroner om året. De Sorte Huse overlevede som et fritidsparadis.

MOD KOHOLM

Lige efter De Sorte Huse sluttede den offentlige jordvej ved et led. ”Adgang forbudt uvedkommende”, stod der på et skilt.

Bag leddet og på hele den nordlige del af Stige Ø græssede køer og får. Nogle gange plaffede strandjægerne efter fugle. Så holdt jeg mig væk. Men om eftermiddagen åndede som regel fred og ingen fare, og jeg kunne cykle på de fugtige og svagt kuperede strandenge, der virkede som en cykelcrossbane, naturen selv havde modelleret.

Kanalens kystlinje er i evig forandring på den nordlige del af øen, så der dukker ofte nye småøer op. Nogle er så små, at man kan skræve fra den ene ende til den anden.

En sådan ø opdagede en klassekammerat og jeg, og på mit gammelkloge forslag døbte vi den Tveø, ”fordi tve betyder to”. Navnet indgik aldrig i noget stednavneregister. Bølgerne åd den sikkert hurtigt igen.

Ved Stige Øs nordspids fandtes en trædæmning, der var smal som en stige. Den lille dæmning førte over til en noget mindre ø, Koholm. Dæmningen var ofte oversvømmet, men Odense Kommunes nordligste punkt skulle jeg hver gang erobre. Herfra er der vid udsigt over Odense Fjord, til Vigelsø og til kranerne på Lindø.

▽

Cirka 75 motorpramme, skydepramme og robåde fylder Sort-husenes lille naturhavn. Foto 1969.

Fra Koholm, Skibhuskvarterets nordligste lokalitet, er der udsigt over Odense Fjord til værftskranerne på Lindø. Nutidigt foto.

På den nordlige del af den kunstige Stige Ø sopper man gennem strandenge, der virker helt naturlige. Nutidigt foto.

ROTTER OG MÅGER

Idyllen bristede i 1967, da Stige Ø blev udset til at tage skraldet. Odense Kommune lagde sin nye storlosseplads på øen.

Træbroen blev erstattet af en dæmning, som kunne bære skraldebilerne, og de kørte derefter dagrenovationens papkasser, konserverdåser og andet usorteret affald direkte ud i Odense Fjord.

Stige Ø ændrede med årene facon og kom til at ligne en af lossepladsens velnærede rotter. Papir- og plasticstumper fløj om kap med skidende måger.

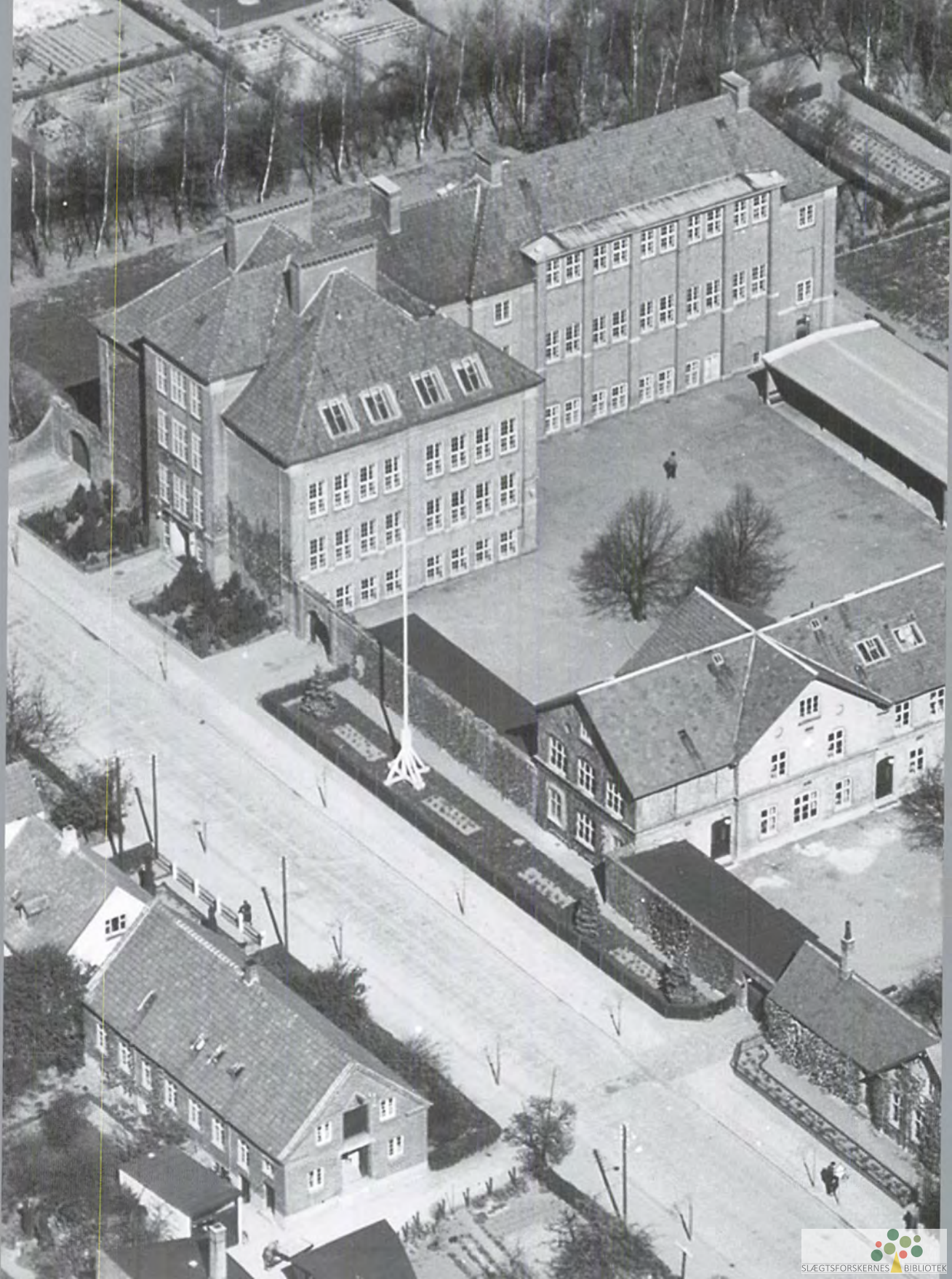
△

Odense Kommune kørte sit skrald direkte ud i Odense Fjord og hældte jord over, indtil et renovationsdirektiv befalede brug af papirsække. Foto 1967.

Vildfarne papir- og plasticstumper fra lossepladsen skæmmede i mange år Stige Ø og omegn. Foto 1967.

8

DEN SORTE SKOLE

ST HANS SKOLE

Udefra ligner det et hospital. Fløjen ud mod Skibhusvej er påmalet to røde kors.

Men bygningerne udgør kvarterets kommuneskole. Korsene skyldes, at tyskerne mod slutningen af Anden Verdenskrig beslaglagde skolen og brugte den som kaserne og lazaret.

Inden for murene var det småt med barmhjertighed, da jeg frekventerede Sct. Hans Skole i 1960'erne. Jeg husker mest skolen for frygt og kadaverdisciplin.

Jeg begyndte i første klasse i august 1960. Vi var fem parallelklasser, og jeg blev anbragt i D-klassen.

Fra det første skoleår erindrer jeg duften af fernis og fiskelim. Gulvene blev ferniseret hver sommer. Og "frøkenen", fru Bøg Hansen, limede glansbilleder i vores skrivehæfter, når vi 25 gange havde skrevet "is" og "so" med pen og blæk.

Noget af det første, vi lærte, var respekt for autoriteter. Vi skulle rejse os op, når frøkenen trådte ind i lokalet, og vi måtte først sætte os, når hun havde sagt:

– Sæt jer.

Lærerens kateder stod på en forhøjning, der markerede, at rundkreds-pædagogik lå langt ude i fremtiden.

Jeg husker kakofonien af over 1100 råbende børn i de to asfalterede skolegårde, "den store" og "den lille".

Piger sjippede eller hoppede i hinkeruder, som de kridtede på asfalten. Drengene kastede med plasticringe, de såkaldte esser, byttede samlemærker, skubbende hinanden i "pisserenden" i toiletbygningen eller gav hinanden buksevand i gårdens vandposte.

Der var også en græsplæne, men den måtte kun betrædes, når vi spillede rundbold i gymnastiktimerne.

◁

De røde kors på Sct. Hans Skole skyldes, at den var lazaret under Anden Verdenskrig. Nutidigt foto.

◁

D-klassen på Sct. Hans Skole, formentlig da vi gik i anden klasse, skoleåret 1961-62. Øverste række: Dan, Erik, Simon, Hardy, Per, Finn, Anders, Philip, Anker og Sonja. Midterste række: Merete, Inge, Jette, Inge, Lise, Lise, Marianne, Kirsten, Anni, Marianne og Lillian. Forrest: Kjeld, Lars, Preben og Bent.

MED PEN OG BLÆK

Vi sad de første par år ved enkeltmandspulte af træ. Bordpladerne var skrå og havde nederst en rille til penneskaft og blyant. I øverste højre hjørne var der et hul med plads til et blækkus.

Skrivning hed et fag på skemaet. Det foregik med pen og blæk. Jeg skrev med venstre hånd, og det lignede et væltet blækkus. Venstrehåndede trak hånden hen over det skrevne og tværede blækket hen over papiret, så det skrevne blev nærmest ulæseligt.

Kejthåndede, som vi også blev kaldt, skulle lære at skrive med højre. Om det ligefrem var bestemt ved lov eller cirkulære, ved jeg ikke.

Men min mor vandrede op til frøkenen og krævede, at jeg fik lov til at skrive med venstre hånd. Intet skulle stå i vejen for lille Anders. Det var ganske usædvanligt, at forældre turde tale skolelærere midt imod. Men frøkenen bøjede sig og lod mig skrive med venstre.

I faget regning lærte vi om sparsommelighed. Frøkenen fortalte os om Peter Spar og Søren Sold, to figurer i en bog. Peter satte sine penge i sparekassen, og ham gik det godt, mens Søren var en ødeland, så ham gik det ilde.

Frøkenen uddelte sparemærkeboøger, så eleverne selv kunne grundlægge en sund sjæl og en sund økonomi. Jeg fik småpenge med hjemmefra og købte sparemærker, som jeg klistrede ind i en lille bog. Når bogen var fyldt, blev beløbet indsat på en konto i Fyens Stifts Sparekasse på Skibhusvej, og det kunne først haves, når man blev konfirmeret.

KVARTERETS KENDTE

Trompet-Petersen blev minister

Selv et arbejderkvarter kan fostre berømtedder. Eller huse dem. Skibhuskvarteret har haft flere kendte folk boende.

Hvem kender fx ikke Trompet-Petersen? Nå, ikke? Han blev senere radikal undervisningsminister og kulturminister. Kristen Helveg Petersen hed han. Fra 1932 til 1934 var han timelærer på Sct. Hans Skole, hvor hans yndlingsinstrument gav ham tilnavnet.

Hans søn, Niels Helveg Petersen, senere radikal udenrigsminister, kravlede som lille rundt i en lejlighed i ejendomskomplekset Dækkerlund. Her boede forældrene i 1940.

Og nu vi er ved ministre: A.C. Normann, radikal Grønlands- og fiskeriminister, boede i 1936-1946 i Hørdumsgade, mens han var forretningsfører på Haustrups Fabrikker.

Socialdemokraten Chr. N. Hauge lejede i 1931-1933 en bolig i Kræmmergården, Skibhusvej 3, mens han var handelsminister.

Det lille hjørnehus er den oprindelige skolebygning fra 1878. Det fungerede i min skoletid som inspektørens kontor. En gul bygning, opført i årene 1895-1900, rummede lærerværelse og skolebibliotek. De blev begge revet ned i 1970'erne for at skabe plads til en ny fløj langs Egebæksvej. Foto cirka 1960.

Et andet fag hed bad. Skolen i Skibhuskvarteret forventede ikke, at børn kom renskurede i skole. Mange huse og lejligheder manglede badeværelser. Så vi blev sendt under bruserne i badekælderen med pedellen som "underviser". Vi fik dog ikke evnen til at bade udmålt i karakterbogen.

Senere kom faget til at hedde svømning, og det foregik i Klosterbakkens svømmehal, hvor de modige plaskede rundt med ét korkbælte, mens krystere som jeg bandt to bæltet om maven og holdt sig til den ende, hvor man kunne bunde.

SORTERING, STRAF OG FRYGT

Jeg opdagede snart, at skolegang var et udskilningsløb. Først blev de mest utilpassede sorteret fra. De blev sendt i hjælpekasse på Overgades Skole. Ordet hjælpekasse mistede hurtigt sin klang af at være til nogen hjælp. I børneører lød det nærmere som en fængselsstraf. Overgades Skole lå da også lige ved siden af Politigården. Dertil deporterede de store Dan, som både snøvlede og bankede os andre.

Efter fem skoleår blev klassen delt midt over. De "bogligt begavede" kom i sjette B. De "alment begavede" røg i sjette A.

Jeg kom i B-klassen, som havde kurs mod en realeksamen. I "realen" kunne man vælge latin og fransk, og overlevede man den videre sortering, kunne man komme i gymnasiet. Drengene i A-klassen fik et andet nyt fag på skemaet, metalsløjf, og de styrede mod stålskibsværftet eller mod mesterlære hos en håndværker.

I alle fag lærte jeg at frygte. Jeg frygtede at blive hørt i lektien. Jeg frygtede at komme til tavlen. Jeg frygtede at lave fejl. Jeg frygtede for dårlige karakterer. Jeg frygtede at blive sendt uden for døren. Jeg frygtede for en eftersidning. Jeg frygtede lærernes lussinger.

Jeg frygtede at komme "i skammekrogen", et hjørne af klasseværelset, der fungerede som afsoningssted. Her blev syndere sat til at kigge ind i krogen, til timen var forbi. Denne straf havde dog den fordel, at man slap for at blive hørt i lektien.

Skolebænken var pinebænken. Lærernavne som Grossmann, Holt, Kain, Thyregod, Ussing og Pukkel-Larsen lød skræmmende for et porøst drenge-sind. Det brændende helvede, som vi hørte om i religionstimerne, virkede som det rene vand i sammenligning med lærernes regime.

Når jeg fik en dårlig karakter, for eksempel ”jævnt tilfredsstillende” i fysik, gik jeg grædende fra skole.

Også i frikvartererne herskede frygten. Havde man overtrådt en diffus ordensregel i frikvarteret, blev man sendt til ”muren”. Her stod man til spot og spe og stirrede ind i gymnastikbygningens røde mursten, mens man som en indfanget berlinsk grænseoverløber ventede på sin straf.

”At komme til muren” var også straffen, hvis man stod uroligt på rækkerne, inden man klasse for klasse marcherede fra skolegården og ind i de kaserne-lignende bygninger.

Når klasserne var marcheret væk fra skolegården, stod de ”uartige” elever tilbage ved muren. De fik et par på kassen og blev derefter sendt som bagtrop af sted til klasseværelserne. Her fik de en tillægsstraf, en røffel og undertiden en lussing af deres egen lærer, fordi de kom for sent til timen.

LUSSINGER OG SPANSKRØR

Lærernes lussinger har brændt sig fast, også selv om den afstraffelse, jeg oplevede, efter datidens målestok hørte hjemme i småtingsafdelingen. Jeg var normalt et dydsmønster og fik kun to lussinger på ni år. Andre fik to eller flere om ugen.

Hr. Jørgensen gav mig en lussing, fordi jeg løb rundt i gymnastiksalens omklædningsrum i stedet for at blive på min plads.

Hr. Ussing stak en øretæve i skolegården, fordi jeg beholdt hænderne i bukselommerne en vinterdag, mens han talte til mig.

– Hænderne op af lommen, når man taler til en voksen, lød kommandoen.

De to lærere nævnes her ved navn, da det er den eneste straf, de får. Fysisk revselse var dengang fuldt lovligt. Læreres ret til at slå elever forsvandt først i 1967. Men det har altid været lovligt at lade være.

En dreng ved navn Claus, som gik tre klasser over mig, satte formentlig skolerekord. Læreren smækkede ham 11 lussinger i én serie, fordi drengen var kommet til at bruge ordet lort i en geografitime.

I historietimerne lærte vi om De Dansk-Vestindiske Øer, hvor et slaverelement fra 1733 gav de hvide ret til at straffe en sort med en lussing, hvis den sorte ikke veg til side og stod stille, når han mødte en hvid. Måske stammede den danske revselsesret derfra.

Tæsk med et spanskrør fik jeg aldrig. Men der var andre klassekammerater, som blev pryglet i bagdelen med den svirpende bambuskæp. En af klassens drenge lærte en fidus fra sig:

– Tag en tyk tegnebog i baglommen, hvis I skal ha’ spanskrør. Så gør det ikke så ondt, lød hans erfarne råd.

Ingen sladrede til forældrene om den fysiske vold, for hvad kunne det nytte. De ville vel blot sige:

– Det har du selv været ude om.

I et frikvarter tumlede min lillebror, Klaus, ind i et cykelstativ. Han smadrede et brilleglas, og blodet løb. Jeg fulgte ham til lærerværelset og bankede forsigtigt på. En lærer åbnede døren og udbrød:

– Det er vel hans egen skyld, at han bløder, den vildbasse. Hvorpå læreren lukkede døren igen.

På Sct. Hans Skole blev der ikke givet ved dørene. Vi så ingen anden udvej end at løbe hjem til Ibsensvej, hvor min mor skreg op ved synet og troede, at min bror skulle blive enøjet som Christian den Fjerde.

Brilleglasset havde dog kun skåret hul i huden, og vi kunne dagen efter affive skolegårdens galopperende rytter om, at “Klaus var blevet blind”. Og min tro på, at lærere besad barmhjertighed og hjælpsomhed, havde fået endnu et knæk.

TERPERIET

Lærernes ledetråd hed almen dannelse og terperi. De lærte os kongerækker, hovedstæders navne, årstal, salmevers, trosbekendelse og grammatiske remser.

”Durch, für, gegen, ohne, wider, um. Kannst du nicht den Akkusativ, dann bist du wirklich dumm.”

”Fadervor, du som er i himlene, helliget vorde dit navn.”

”Den, der skriver ”d” i ”gjort”, han skal ha’ sin ende smurt.”

”Slaget ved Svold var i 1012.”

Med en god hukommelse kom man langt. Om man forstod de større sammenhænge, forekom ikke så væsentligt.

I skolegården samlede en dreng, der havde tendens til at savle, ofte et større publikum. For ham var terperiet en gevinst. Han kendte alle verdens hovedstæder. Vi omringede ham med spørgsmål som:

– Hvad hedder hovedstaden i Jamaica? Og hvad hedder hovedstaden i Mongoliet?

Svarene kom uden tøven:

– Kingston. Ulan Bator.

Han var uden tvivl autist, men den diagnose kendte hverken lærere eller elever.

De højere, nøde murstensbygninger vidner om skolens og kvarterets vokseværk. De blev bygget i 1909, 1912, 1922 og 1936. Foto cirka 1960.

Skolegården med toiletbygningen forrest. Her yndede drenge at skubbe hinanden ned i "pisserenden". Foto 1958.

I KLASSEVÆRELSENE

Lærerne opretholdt magten og respekten med varierede metoder.

Den skaldede sanglærer hr. Aage Hansen bar sit våben lige ved hånden, når elever skulle straffes i timerne. Han svingede violinbuen. Vi svarede igen ved at omdigte den danske sangskat. I stedet for "hvor søen er blå" skrælede vi: "hvor issen er blank".

Fysik- og matematiklærer hr. Rasmussen behøvede ikke at slå. Han kunne med blot en håndbevægelse fremmane frygten. Når han satte sig ved katederet og tog brillerne af, fattede vi sagens alvor. Så fulgte det obligatoriske og lammende spørgsmål:

– Sig mig, er det meningen, at du vil ha' en realeksamen?
Ingen turde svare andet end ja.

En af klassens stærkeste drenge frygtede så meget for sin realeksamen, at han besvimede ved tavlen, mens han blev hørt i Ohms lov.

Klasselærer hr. Thyregod underviste os i både dansk og sløjf. Han var forholdsvis fredsommelig, når vi ikke provokerede ham ved at spille "bold" med en trækloids i sløjdsalen. Så gjaldt det om at komme på plads ved høvlebænkene i en fart. Det var et fast ritual, at den langsomste fik et spark i rumpetten.

Hos historielærer hr. Thøger Jensen var jeg en slags kæledægge og erindringer ingen fysiske straffeaktioner. Hans time bestod – år efter år – af to dele. Først hørte han udvalgte elever i lektien. Derefter lirede han lektien af til den følgende historietime.

Han brugte et særligt system, når han udpegede de elever, der skulle høres, og det lykkedes mig at aflure hans system.

I sin notesbog havde han opført alle elever alfabetisk, og han noterede en karakter ud for de afhørte. Havde nummer 5 og nummer 15 på hans liste været hørt i lektien, var der overvejende sandsynlighed for, at nummer 10 snart skulle høres. Hr. Thøger Jensen var systematiker.

Mine forudsigelser holdt ofte stik, og jeg blev et populært midtpunkt for alle historietimer.

– Hvem bliver hørt i dag, spurgte mine klassekammerater, hvorefter jeg kunne brillere som spåmand.

En dag kiksede min spådom. Jeg kom selv i kritisk krydsforhør uden at have læst på lektien om Svantevit og de ugudelige vendere. Jeg måtte nøjes med en middelkarakter og frygtede den næste karakterbog.

I syvende klasse blev vi sendt til konfirmationsforberedelse hos pastor Ingerslev på Monbergsvej. Han var kirkens nestor og er stadig den præst, som har længst anciennitet ved Fredens Kirke, 38 år. Kirkens mand var fredens mand. Han slog ikke. Det behøvede han heller ikke, for en præst var Guds udsending, så ham havde vi pr. automatik respekt for. Ingerslev terpede kun. Salmevers og katekismus.

HÆVNEN

Vi hørte om andre skoler, hvor lærerne var yngre. Om nye forstadsskoler, hvor moderne pædagogik erstattede øretæver. På den nye Kroggårdsskole havde eleverne endda fået lov at danne elevråd, og en af de unge lærere bar Beatles-hår og islandsk sweater. Han hed Amdi Petersen. På Kroggårdsskolen kom store elever i praktik som hjælpelærere for de mindre elever. På Kroggårdsskolen holdt de forældremøder.

Den slags moderne narrestreger var utænkelige på Sct. Hans Skole. Her herskede gammelmandsvældet, men det avlede også en trodsreaktion. Eleverne gik til modangreb, blandt andet ved at finde på ubarmhjertige øgenavne til lærerne.

Pukkel-Larsen fik sit tilnavn, fordi han havde en deform ryg, der skyldtes engelsk syge. Han hed Alfred Larsen og var bror til politikeren Aksel Larsen, som stiftede SF.

Pukkel-Larsens ekspertise var at rive børn i ørerne og at klappe de kvindelige elever bagi. Måske havde det været hans linjefag på seminariet.

Tysklærer frøken Ingeborg Nielsen kaldte vi Tippe, fordi hun med sin knold i nakken lignede frøken Tippe fra tegneserien ”Knold og Tot”. Hun blev det uskyldige offer for vores hævntørst.

Hendes hørelose forsvandt år for år, og i første real tog vi magten fra hende. Vi begyndte at kaste mønter mod tavlen i tysktimerne. Om Tippes syn også haltede, vides ikke, men det lykkedes hende aldrig at registrere den flyvende pengedonation. I stedet sagde hun – time efter time:

– Lad nu være med at rasle med de tasker.

Det var også hos frøken Tippe, vi begyndte at mobbe en klassekammerat.

– Det er Preben, råbte vi, hver gang der var uro i klassen.

Tippe hoppede på limpinden, og uskyldige Preben fik ordre om at rykke sit skolebord helt frem foran lærerinden, så hun kunne holde ham under observation.

Lille plysklippede Preben Bertel Tornøe Knudsen fra Vigelsøvænget var søn af en skibsbygger, som gik under navnet Bertel ”Hug’blok”, fordi han engang havde været fynsmester i boksning.

Preben Knudsen fik oprejsning, da han voksede sig stor og hårfager og blev

klassens suverænt mest succesfulde fodboldspiller. På grund af sin hårpragt lød han kælenavnet Tordenskjold, og han blev i 1982 dansk mester med OB.

KVIKKE REPORTERE

Sct. Hans Skole ejede et enkelt fristed. Første sal i den gule bygning rummede skolens bibliotek, hvor en videbegærlig dreng sugede næring. Jeg kendte ingen andre offentlige rum under tag.

Skolebibliotekaren var en af skolens få yngre lærere, og han havde tilsyneladende ikke haft revselse på skemaet under sin uddannelse. Han hed Kjeld Oxenvad, og ham kunne man tale med.

– Var det ikke noget for jer to at lave et skoleblad, spurgte han min klassekammerat Benny ”Bomuld” og mig.

Vi gik i syvende klasse og indvendte, at vi nok var lidt for små. Især Benny var ikke ret stor. Han havde fået sit tilnavn, fordi han var lille som en tot bomuld.

Men hr. Oxenvad lovede at hjælpe med trykningen. Det vil sige: spritduplikeringen. Fotokopimaskiner var ikke nået til Sct. Hans Skole.

Vi lod os overtale. På biblioteket lånte vi en bog om bladfremstilling. I bogen blev et fiktivt blad kaldt Kvik-Avisen. Så vi kaldte skolebladet for Kvik-Posten.

Vi maskinskrev artikler på stencils. En stencil var et papir med voks, som man rullede om en tromle i en spritduplikator. En sådan duplikator stod på skolens kontor, og med hr. Oxenvad ved håndtaget spyttede den de spritduftende blade ud, hvorefter vi solgte dem for 25 øre stykket.

I første nummer lagde vi ud med et giftigt spørgsmål til hr. Oxenvad selv.

– Synes De, at skolen er forældet, og at den burde nedlægges?

– Det mener jeg ikke, lød svaret, ikke overraskende.

Vi gik i skole seks dage om ugen, også om lørdagen, og skolebladet spurgte derfor en elev, om han hellere ville have femdagesuge.

– Nej, absolut ikke, svarede eleven. – Så får vi mange flere timer hver dag.

Den danske folkeskole indførte nu alligevel femdagesuge i 1969.

Vi rapporterede også fra et vælgermøde i skolens gymnastiksal. Her sagde den 21-årige kommunist Per Berga Rasmussen, at man burde afskaffe forsvaret, da Danmark alligevel ikke kunne klare sig i en krig.

Min klassekammerat Erik engagerede vi til at skrive om popmusik. Han kendte en rigtig popmusiker, der boede på Skibhusvej. Ham interviewede Erik og jeg. Sikke et scoop. Mit livs første musikerinterview. Musikeren hed Herbert Jensen, kaldet Hubbi. Han spillede elorgel i den ikke helt verdensberømte gruppe Candy Boys.

– Hvordan fandt I på navnet Candy Boys, lød et af vores dybdeborende spørgsmål.

– Fra pladen ”Candy Man” med Brian Poole and The Tremeloes, svarede Hubbi og afslørede over for den nærgående presse, at bandet var ved at skifte navn til Jackson’s Garden.

– Som I måske ved, findes der en slags musik, som kaldes flower-power. Flower betyder jo blomst, og det engelske ord for have er garden. Det er derfra, vi har fundet navnet, forklarede Hubbi.

KVARTERETS KENDTE

Børge skabte et skoleblad og et dagblad

Børge Outze (1912-1980), grundlæggeren af dagbladet Information, var skibhusdreng. Han voksede op i villaen Ukraine på Skibhusvej 198, på første sal hos en snedkermester, og derefter i familiens nybyggede villa Stavn på Vilhelminevej 10.

Faderen, Oluf Outze, var lærer på Sct. Hans Skole, hvor Børge som 14-årig skabte skolebladet Baunen. Efter realeksamen kom han i lære på det radikale Fyns Venstreblad. Faderen var ligeledes radikal og blev i 1925 medlem af Sct. Hans Landsogns distriktsbestyrelse (sogneråd).

Under Anden Verdenskrig udgav Børge Outze et illegalt nyhedsbrev med titlen Information. 5. maj 1945 udkom Information for første gang som dagblad med Outze som chefredaktør.

En dag blev redaktionen – Benny “Bomuld” og jeg – omringet i skolegården af de store drenge fra anden real. De var utilfredse med en artikel, vi havde skrevet. Hvad den handlede om, husker jeg ikke.

– Æd jeres ord i jer igen, befalede de og stak et skoleblad ind i kæften på os. Vi måtte parere ordre og tygge.

Spritduplikeret papir blev aldrig min livret.

De fleste af mine klassekammerater fortsatte i tredje realklasse og tog realeksamen. Men jeg forlod Sct. Hans Skole efter anden realklasse. Ni år var nok. Jeg havde heller ikke den store succes blandt realklassens piger, så jeg søgte nye græsange: Mulernes Legatskoles Gymnasium.

Og jeg besluttede senere, at hvis jeg engang fik børn, skulle de aldrig gå på Sct. Hans Skole. Der måtte findes skoler, som et barn ikke behøvede at frygte.

Skoletiden er slut, og der er smil på læberne. Det er dog ikke min egen årgang, men en yngre klasse, der slap ud i friheden i 1972.

9

"MARENS LYST"

Ulønnet arbejdskraft skabte i 1952 Marienlysts klubhus på Sandhusvej. Huset rummede noget så fornemt som et selskabslokale med parketgulv. Længst til venstre står klubbens formand, Ove Sørensen. Mange af de øvrige, som gav en hånd med, var arbejdere på Odense Staalskibsværft. Foto 1952.

I Skibhuskvarterets fodboldklub er hundredevis af drenge blevet til mænd, og mænd er blevet til drenge.

Unge mænd på Marienlystvej, som dengang hed Marienlystgade, stiftede klubben i 1922, fire år efter værftets åbning. Det stiftende møde foregik i kælderen hos gasværksarbejder Sørensen, Marienlystgade 3.

De døbte den Boldklubben Marienlyst efter gadens navn. Marienlyst var også navnet på en landejendom ved Skibhusvej og på den andelsbyggeforsening, der havde opført gadens tvillingehuse.

Grundlæggerne valgte hvide bluser og røde bukser som klubdragt – det omvendte af den store naboklub B1909, som også var domineret af røde arbejdere.

Mens andre småklubber i Skibhuskvarteret hurtigt punkterede, voksede Marienlyst og blev hele kvarterets klub.

Klubben spillede først på en stubmark ved siden af købmanden på Skibhusvej 242. Medlemmerne klædte om i det fri, indtil de i 1924 opførte et lille træhus med et enkelt omklædningsrum.

Fire år senere flyttede Marienlyst til hjørnet af Skibhusvej og Sandhusvej - til en grund, der tilhørte A.P. Møllers værft. Her byggede boldspillerne et nyt og større klubhus med to omklædningsrum og bad, dog kun med koldt vand.

Klubben rullede i 1947 sit klubhus lidt længere hen ad Sandhusvej og indviede et anlæg med hele to baner, ”den store” og ”den lille”. A.P. Møller stillede grunden gratis til rådighed og havde således hånd i hanke med både arbejdsliv, boliger og fritidsliv.

Næste udvidelse kom i 1952, da Marienlyst byggede et klubhus af mursten og med varmt vand i bruserne. Klubben havde skaffet penge til byggeriet via eget tipsselskab, som modtog postsække med tipskuponer fra nær og fjern, inden staten monopoliserede tipstjenesten. Klubmedlemmer, heriblandt mange værftsarbejdere, udførte gratis jordarbejde, malerarbejde, smedearbejde og vvs-arbejde, da huset blev til.

Ulønnet foreningsarbejde var let at mobilisere i et kvarter, hvor mange kendte til sammenholdets styrke fra deres arbejdspladser.

Uden ulønnet arbejde havde Marienlyst heller ikke kunnet rejse sine to

idrætshaller ved Windelsvej. Formand Ove Sørensen og andre af klubbens ledere vandrede i 1970'erne rundt i kvarteret og stemte dørklokker. De opfordrede kvarterets mænd til at skrive under på en "arbejdskontrakt" og levere håndværkerarbejde. Hvis de ikke ville skrive under, kunne de også slippe et par hundrede kroner.

– Værdien af jeres hus vil stige, når kvarteret får idrætshaller, lød det overbevisende argument.

Min far, som var begyndt at spille motionsfodbold, var en af de mange, der skrev under på en sådan arbejdskontrakt og blev en del af fællesskabet – kvarterets og boldklubbens.

DEN EVIGE FYNSSERIEKLUB

I turneringstabellerne rokkede Marienlyst sig sjældent ud af stedet. Marienlyst var den evige Fynsserieklub. Det hændte, at klubben rykkede en enkelt række op eller en enkelt række ned, men den fandt altid tilbage til Fynsserien.

En af klubbens største bedrifter var en 3-1-sejr over 1. divisionsklubben B93. Sejren kvalificerede i 1955 Marienlyst til Landspokalturneringens ottendedelsfinale. Samtlige spillere på Marienlyst-holdet hed noget med -sen, og aviserne skrev, at de alle var værftsarbejdere.

Også i Landspokalturneringen 1962 lavede Marienlyst små mirakler og besjrede stolte klubber som Viborg og Randers på vejen til ottendedelsfinalen.

Når de store resultater udeblev, var det klublivet, Marienlyst var kendt for. På Sandhusvej kunne spillerne hygge sig, drikke en øl eller to og opleve frihed, lighed og broderskab. Myter og anekdoter, klubnåle, emblemer og den hvide og røde klubdragt blev rituelle symboler på, at man tilhørte fællesskabet.

Anlægget på Sandhusvej løslod den sanselighed, der var indespærret på arbejdspladserne. Boldklubben blev et grønt helle efter en lang og ofte hård arbejdsdag.

Et af Marienlysts største resultater var en sejr i Landspokalturneringen over Viborg. Den ordinære kamp endte målløs, men Marienlyst vandt strafesparkskonkurrencen med 4-3. Foto 1962.

△

"Den store bane" på Sandhusvej var Marienlysts hjemmebane fra 1952 til 1975. Strafesparksfelterne lignede som regel et månelandskab. Billedet er fra en 4. divisionskamp mellem Marienlyst og Nyborg. Kampen endte 2-2. Foto 1962.

LAGKAGEHOLDET OG RØVEN AF 4. DIVISION

Jeg meldte mig ind i 1962 og kom på et såkaldt lagkagehold for drenge under 10 år. Betegnelsen skyldtes, at alle vi små spillere efter turneringens afslutning blev inviteret til lagkagespisning.

Der var flere belønninger at kæmpe for. Vurderede træneren, at man var dygtig nok til at spille turneringskampe, udleverede han et kampkort, hvor der stod, hvor og hvornår man skulle møde, og hvilken plads man skulle spille. Jeg blev som regel udtaget til at spille innerwing.

Blev et Marienlyst-hold nummer 1, 2 eller 3 i en turnering, fik spillerne overrakt et diplom i glas og ramme med klubbens sekskantede logo og med underskrift af selveste klubbens formand Ove Sørensen. Jeg vandt et bronzediplom, som jeg stolt hængte op derhjemme.

De voksnes førstehold var netop avanceret fra Fynsserien til den landsdækkende 4. division. Vi håbede og heppede, når holdet spillede på hjemmebane. Et stadion kunne man ikke kalde banen, "den store", der var afgrænset af en metalsnor. Banen var knoldet, og foran målene var græsset slidt af. Tilskuerne stod på en vold under høje slanke poppeltræer på den nordlige side af banen. Gennem et hullet hegn kunne børn som regel kravle gratis ind.

Bag modstandernes mål dannede vi heppekor for at opmuntre vores spillere og især klubbens eneste udlænding, topscoreren Thomas Winkler, der ligesom berømte Puskas havde forladt sit hjemland under opstanden i Ungarn i 1956.

Puskas var blevet professionel fodboldspiller i Madrid, mens Thomas var blevet værftsarbejder i Odense. Men Thomas kunne dribble som Puskas, syntes vi. Og målmanden Tom Christensen kastede sig lige så akrobatisk som Jasjin, den russiske fantommålvogter.

Lige lidt hjalp det. Marienlyst rejste land og rige rundt mellem Hjørring og

Rønne og fik tæsk. Det blev ikke til en eneste sejr, kun fire uafgjorte kampe i den landsdækkende række. Marienlyst sluttede som røven af 4. division og røg tilbage til Fynsserien. Heller ikke i sportens verden hørte Skibhuskvarteret hjemme blandt de fine.

EN MANDEVERDEN

I boldklubben mødte jeg en omgangsform, jeg ikke havde kendt før. Jeg havde lært at tie, når andre talte, at sige De og tak og give hånd. Men i fodboldens univers bandede og brølede mænd i munden på hinanden, og de omfavnede hinanden og slog hinanden på skuldrene. Herren med fløjten var sortklædt som en præst, men blev tituleret både sorte svin, idiot og røvhul, hvis han holdt med fjenden.

Jeg medbragte en naiv tro på, at høflighed og underdanighed var en genvej til det gode liv – til gode karakterer, som senere i livet kunne omveksles til god uddannelse, godt arbejde, mange penge, stor bil og eget hus. Men høflighed og underdanighed var fremmed valuta i boldklubben, hvor mænd brovtede og skrydede om kap.

Lige så ukurant var egoismen. Hjemme og i skolen lærte jeg, at livet var et individuelt kapløb. Men i boldklubben rådede også en kollektivism, som sportens rekordræs og sortering i gode og dårlige spillere ikke kunne slå ihjel. Jeg fattede, omend langsomt, at fodbold er en holdsport, hvor man bør spille bolden videre til en bedre placeret kammerat i stedet for at forsøge at brillere på egen fod.

STJERNESTUNDER

Trænerne for de mange drengehold var ulønnede ligesom alle andre af klubbens ledere. Dygtige trænere som Peter "Bagben" (Bech) og Palle "Formand" (Hansborg-Sørensen) lærte os, at spark med inderside og vrist rammer målet bedre end tåhylere og skud med ydersiden, kaldet "papegøjen".

Trænerne kørte en gang om året klubbens børn på hyttetur til Kattøgats bølger og friske luft. En tradition, der har overlevet i mere end et halvt århundrede, og som stadig kitter kvarteret sammen.

Tilskuerne under de slanke poppeltræer måtte gennem mange lidelser, da Marienlyst spillede en enkelt sæson i 4. division uden at vinde en eneste kamp. Her sejrer det jyske hold Vorup med 3-1 på Sandhusvej. Foto 1962.

Puslingespillere fra Marienlyst besøgte i 1964 Bøstrup for at dyste mod et udvalgt langelandsk hold. Stående: Frank, Bo, Ib, Henrik og Preben. Foroverbøjet: Jørgen, Jan og Dennis. Forrest: Henning, Finn og Anders. Træneren er Peter Bech Olsen.

Trænerne arrangerede også, at vores lagkagehold spillede forkamp i Gladsaxe Idrætspark til 4. divisionskampen mellem Hero og Marienlyst.

Resultatet af lagkagekampen er glemt, men jeg husker indkvarteringen. Vi boede privat hos Hero-spillerne i Gladsaxes boligblokke.

– Hvad vil I have til morgenmad, spurgte de københavnske værter.

– Brunsvi'r, svarede vi på fynsk. Det ord troede vi, at alle kendte, men det anede københavnere ikke, hvad var.

Når man ikke længere var lagkagespiller, blev man puslingespiller. En søndag gik turen over den nye bro til Langeland, hvor vi dystede mod et udvalgt øhold. En begivenhed, der blev behørigt refereret med holdopstillinger i Langelands Avis. En stjernestund for en 11-årig pusling.

En søndag i 1963 tog Marienlyst-trænerne klubbens drenge med til topkamp på Odense Stadion. B1913 mod Esbjerg. Tilstromningen var så stor, at børn fik lov til at sidde på græsset ud for ”den billige langside”, helt op til sidelinjen.

Der blev sat stadionrekord: Over 30.000 mennesker så fodboldkampen. Nogle kravlede op i træer og master for at få et glimt af de to førende hold i Danmark.

SEN-NAVNE OG ØGENAVNE

”Oppe på Marienlyst” var alle kammerater. Klubkammerater. Eller makkere, som de sagde på værftet. Mange af klubbens medlemmer var værftsarbejdere og boede i de huse, som A.P. Møller havde bygget.

I Marienlyst hed man Sørensen, Hansen, Nielsen, Jensen, Olsen, Petersen, Rasmussen osv. Massebetegnelser. Havde man sjældne mellemnavne, brugte man dem ikke. At forsøge at skille sig ud var upassende og selvhævdende. Man var naturligvis dus og på fornavn – eller på øgenavn.

Klubbens medlemmer gav hinanden identitet og personlighed ved hjælp af tit besynderlige tilnavne: Keld Philips (opkaldt efter en båndoptager), Kaj Moderne (som gik i modetøj; det var ikke normalt i Skibhuskvarteret), Søren

Hash (som vistnok var klubbens første spiller, der røg hash), Thomas Bums (som hed Poul Erik), Christian Ballade, Bent Barber, Tage Træsko, Helge Slyngben og mange flere.

Det var mest de voksne, der gav hinanden øgenavne, ligesom de gjorde på de store arbejdspladser. Øgenavnene var aldrig ondsindede. Fik man et øgenavn, var man gendøbt og optaget i flokken.

Også klubben bar indforståede navne. "BM" lød den forkortede version af klubnavnet, når medlemmerne ville markere en særlig samhørighed og klubkærlighed. Vi kaldte også klubben for Maren, Marens Lyst eller Marens Lysthus, som var den en kæreste eller en tryk, moderlig favn.

"DE RØ'E" I KOCHSGADE

Men jeg var utro. Som 12-årig skiftede jeg medlemskab til Boldklubben 1909 i Kochsgade. Det var for flere Marienlystdrenge en kortvarig modesag, fordi B1909 netop var blevet dansk mester. Rigtige drenge var fans af Beatles og af "nierne".

Tænk, at spille i samme farver som landsholdet og som B1909's mestre. Min mor syede et rødt B1909-lemblem fast på min blå blazer. Nu lignede jeg en landsholdsspiller, der var til banket.

Et par gange om ugen cyklede jeg til kamp og træning på baneanlægget i Kochsgade, hvor cykelstalden altid var fyldt, og hvor B1909's berømte divisionsspillere efter fyraften trænede på opvisningsbanen ud mod Juelsgade.

Medlemskabet af B1909 holdt kun et år. Selv om træneren udpegede mig til både anfører og centerforward, følte jeg mig fremmed i den store klub med de talrige puslingehold. Der var noget, der bandt os drenge fra Sct. Hans Skole til Skibhuskvarterets egen klub. De fleste desertører fandt hurtigt hjem til "Maren".

▽

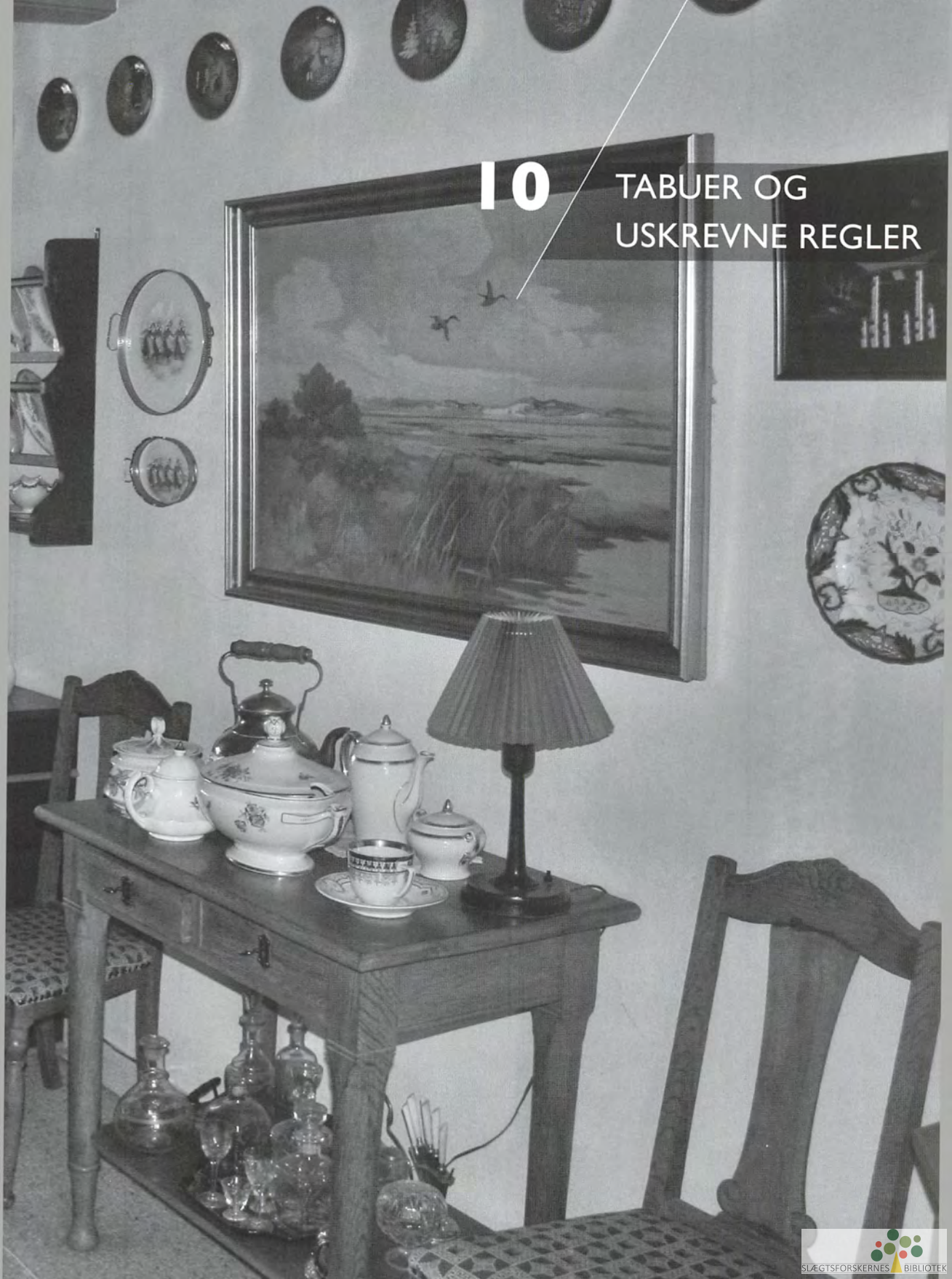
B1909 blev dansk mester i 1964 og fristede mange skibhusdrenge. Også denne bogs forfatter spillede en enkelt sæson hos "de rø'e" i Kochsgade. Her kunne man møde de berømte mestre som her Per Jacobsen og Erling Nielsen og endda få deres autografer. Foto cirka 1964.

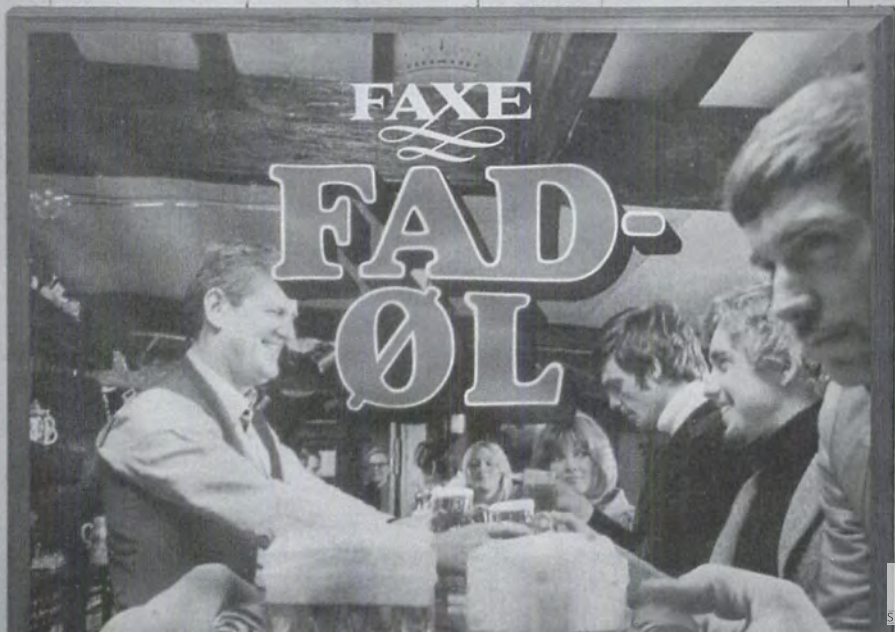
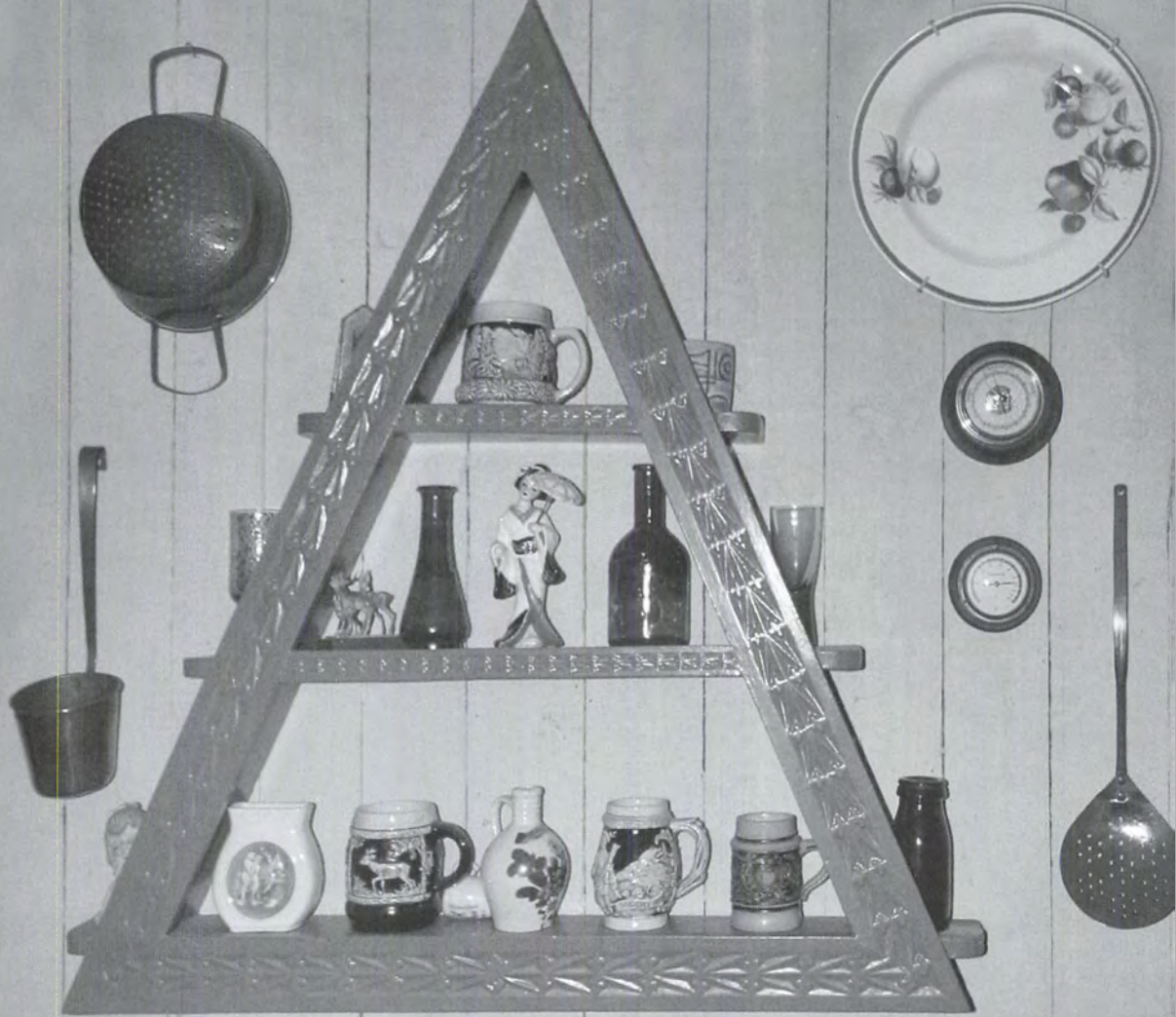

10

TABUER OG USKREVNE REGLER

Som halvstor dreng drømte jeg om at blive voksen. For voksne var frie, de fik ikke lussinger, de bestemte selv, og dem lyttede man til. Kroppen voksede desværre i et noget adstadigt tempo, men som 12-årig begyndte jeg at rede håret tilbage for at ligne en mand.

Først skulle man dog lære at opføre sig som en voksen. I en pæn og småborgerlig familie i en pæn og småborgerlig gade gjaldt mange regler.

Blandt nøgleordene var høflighed, flid, disciplin, sparsommelighed, nøjsomhed, trofasthed, properhed og pænt tøj.

Fulgte man ikke reglementet, blev man fordømt eller udelukket.

– Det kan man da ikke.

Sådan lød det jævnlige, især fra mødrene mund, når nogen havde brudt en regel. For eksempel en familie i Skt. Jørgens Gade, hvor manden sad i beskidt arbejdstøj, da vi var inviteret på besøg og ankom i stiveste puds. Dem besøgte vi aldrig mere.

Jeg stak antennerne ud og afkodede de voksnes normer. Når jeg fornemmede, at noget stred mod spillereglerne, var signalet modtaget, forstået og indprentet. Reglerne stod ikke nedskrevet i nogen lov, men virkede, som om de var nedarvet.

Børn skulle være høflige og velopdragne, sige De til fremmede, ikke bande, ikke afbryde de voksne og ikke tale med mad i munden. Drengene bar slips eller butterfly til familiefester og hos fotografen.

Tørstige spasmagere som Støvle og Søndergaard kunne man grine af, men man skulle ikke gå i deres støvler. Mænd skulle passe deres arbejde, forsørge deres familier og ikke drikke spiritus på offentlige steder. Indtagelse af spiritus foregik om lørdagen og inden for hjemmets fire vægge.

HVORFOR SMIDE NOGET VÆK?

Sparsommeligheden og nøjsomheden udmøntede sig i to leveregler: Hvorfor købe noget, man kan undvære? Og hvorfor smide noget væk?

Min far formulerede en naturlov:

– Hvis man kasserer noget, får man altid brug for det dagen efter.

Mine forældre fyldte derfor loft og pulterkammer med brugte byggematerialer, udtjent legetøj, skolehæfter, breve, børnetegninger, samlemærkebøger fra kaffeerstatningsfirmaerne Richs og Danmarks, alskens ragelse samt en komplet samling af Billed-Bladet og Se & Hør fra 1957 og frem.

Genstande blev gemt, hvis de opfyldte mindst et af to kriterier: Måske får vi brug for den engang. Eller måske bliver den noget værd engang. Der kunne jo også komme krig og rationering igen. Endda atomkrig. I en skuffe lå regeringens pjecce, ”Hvis krigen kommer”, som posten i 1962 havde husstandsomdelt til alle danske hjem.

DET UNÆVNELIGE

Samtaleemner fandtes der også regler for. Politik var på den sorte liste, når de voksne havde gæster, for det kunne skabe uenighed og dårlig stemning. Løn var et andet tabu, i hvert fald i småborgerlige kredse, for enhver var sin egen lykkes smed, og fik man lav løn, var man nok ikke mere værd.

En af småborger-skabets uskrevne regler var, at øl og spiritus kun blev indtaget inden for hjemmets fire vægge og kun om lørdagen. Foto af nyere dato, taget på Ibsensvej 10.

Billedporno blev tilladt i Danmark i 1969. Indtil da måtte blade som Varieté og Playboy give pigerne en smule tøj på.

Forsider fra 1950'erne og 1960'erne.

Sex og følelser var det nærmest utænkeligt at tale om. Ligesom de populære Anders And-blade var mit barndomshjem renset for antydning af kønsdrift. Jeg opfattede dog trofasthedens bud: Man holdt sig til samme partner hele livet og fik ikke børn uden for ægteskab. Drengene skulle passe på "billige tøser", som min mor udtrykte det.

Tættere på emnet kom vi ikke, for det intime var tabu før billedpornofrigivelsen i 1969 og den seksuelle frigørelsesbølge i 1970'erne.

Mine forældre elskede muligvis hinanden, men det mærkede jeg ikke. Man viste ikke kærlige følelser, når børn kiggede på. Og hvis de dyrkede sex, gjorde de det lydløst.

– Walther! lød min mors afvisende refleks, når han forsøgte at klappe hende bagi, mens hun lavede mad i køkkenet. Et syn, der åbenbart var skadeligt for børn.

PÆDOFIL TRÆNER

Som 12-årig fik jeg en pædofil fodboldtræner i B1909. En dag inviterede han mig og en holdkammerat til sin fødselsdag den førstkommende lørdag. Der var hverken lagkage eller brunsviger på bordet i hans lejlighed på Risingsvej, så dagsordenen måtte være en anden. Blade med nøgne damer skulle skabe stemningen.

Træneren begyndte at læse op af en tekst om "en kløft i et landskab" og forventede, at vi var kønsmodne nok til at fatte, at det handlede om det kvindelige kønsorgan, men det var vi ikke. Der skete intet, og baggrunden for den falske fødselsdag gik først op for mig senere.

Midt i fodboldsæsonen fyrede B1909 uden forklaring træneren, og jeg vendte snart hjem til Boldklubben Marienlyst – blot for at opdage, at selv-samme person nu skulle være træner for Marienlysts førstehold for drenge. På sin første træningsdag trak han mig til side og sagde:

- Du siger ikke noget om det, du ved om mig.
- Jeg vidste ikke helt, hvad jeg vidste, men nu dæmrede det.
- Han var børnelokker, som man dengang kaldte de pædofile.
- Men jeg sagde ikke noget, og han fortsatte som træner.

NØGNE DAMER OG FYNske KONDOMER

De voksnes verden var fuld af mysterier, som nysgerrige drenge forsøgte at forstå.

En klassekammerat fandt i sine forældres reolskab den pornografiske roman ”Lady Chatterleys elsker”. Den stod ikke frit fremme. Vi bladede i den og fnisede over beskrivelserne af et samleje.

Hos en anden klassekammerat, der boede alene med sin far på det løslupne Nørrebro, var seksualiteten knap så litterær. Drengen fremviste stolt blade med halvnøgne damer på forsiden. De lå gemt under faderens seng.

Byens losseplads, som lå i en mose ved Gillestedgård (her blev Vollsmose senere opført), var uden bevogtning. Her kunne man gå lige ind fra Åsumvej og finde fedtede eksemplarer af Varieté og Playboy, blade med letpåkåldte damer, inden de blev flammernes bytte.

Også kvarterets frisørsaloner var et kighul ind til de voksnes hemmelige verden. Her hang kondomautomater. Om aftenen cyklede store drenge rundt fra salon til salon og lurede ind ad vinduerne i håbet om at få et glimt af et vægur med reklameteksten Regard eller World’s Best, datidens kondommærker.

Ved Nørrebro-tunnellen lå en butik ved navn Fygi. Det var en forkortelse for Fyns Gummivare-Industri. Der spejdede vi også ind ad vinduerne. Fygi var et af de frækkeste ord blandt kvarterets drenge. En fygi var såmænd bare et fynsk kondom.

Odense Kommune kørte indtil 1967 sit affald til en losseplads ved Åsumvej. Pladsen var ubevogtet, og enhver kunne gå ind fra gaden og finde frække blade og andre gode sager, inden de blev flammernes bytte. Foto 1960.

Fygi var navnet på et fynsk kondom, som man kunne købe i en butik ved Nørrebro-tunnellen. Foto 1949.

PARKETGULVET PÅ SANDHUSVEJ

Omgang mellem kønnene foregik efter faste ritualer. Man skulle lære at danse, inden man blev konfirmeret.

Jeg gik som 13-årig den tunge gang – iført habit og butterfly – til Gerda Forsbergs Danseinstitut, men meddelte dog mine forældre, at det skete ”under protest”.

Gerda Forsberg var en dame midt i halvtredserne og med knold i nakken. Hun havde drevet danseskole i Odense helt tilbage fra 1935 og kaldte sig balletinstruktice.

Fru Forsberg kommanderede militærisk med drenge og piger, som hun opmarcherede i hver sin side af danselokalet i Marienlysts klubhus på Sandhusvej.

Derpå skulle drengene drage over parketgulvet og bukke for pigerne, der nejede, hvorefter den mandlige danselærerassistent forsøgte at få børneben med vokseværk til at makke ret og udføre uvante æstetiske bevægelser. Det var ingen dans på roser.

– To skridt til Seden, sagde han med en besynderlig talefejl, som vi fnisede af hver danseaften, da vi mente, at det var svært at skræve hen over Odense Å til forstaden med dette navn.

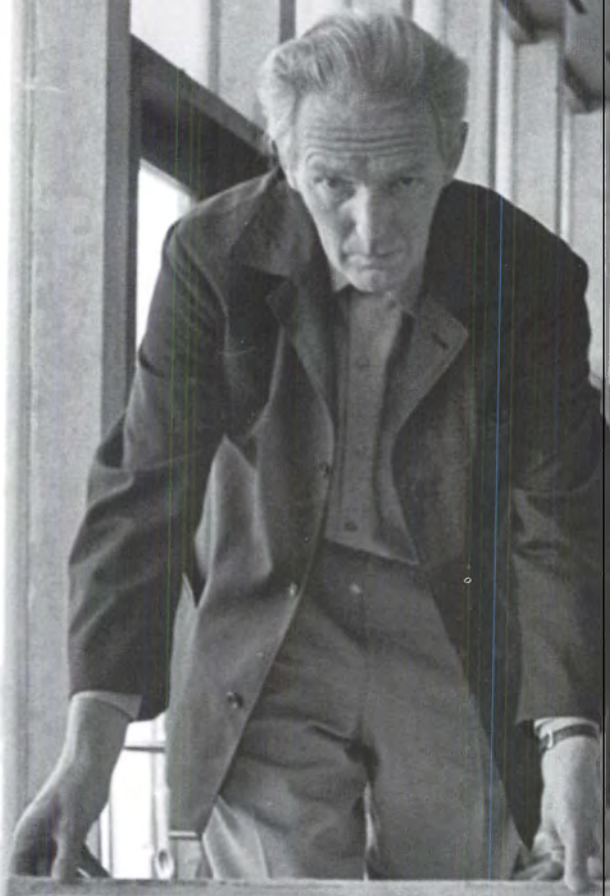
Pianisten fru Hartung spillede op til engelsk vals, rumba og cha-cha-cha. Moderne twist og jenka hørte ikke til danseskolens repertoire.

Jeg husker ikke, om jeg gik til dans i én eller to sæsoner, men jeg husker, at jeg bukkede for en lys og langbenet skønhed fra Bellisvej.

Hun nejede, og så var vi faste partnere. Vi dansede sammen hver eneste dansetime – uden på noget tidspunkt at veksle et eneste ord.

Danseskolen i
Marienlysts klubhus
disciplinerede kroppen.
Underviseren Gerda
Forsberg, som kaldte
sig balletinstruktice,
lærte os rumba og
engelsk vals. Her er hun
omgivet af små ballet-
piger i en gymnastiksal.
Foto 1968.

KATECHETISK SKOLE
STIFTET AF
RASMUS MULLER
ERIK MULLER
OG
ANNE MULLER

MULERNE
VAR MODERNE

Mulernes Legatskole flyttede i 1968 fra bymidten til en bar mark øst for Skibhuskvarteret. Her voksede bydelen Vollsmose frem. Foto 1969.

Mulernes Legatskole. Et underligt navn, der jævnligt fejlskrives som Malernes eller Murernes.

Mule var en odenseansk slægt, som stiftede legatskolen i 1700-tallet.

Men gymnasiebygningerne var helt moderne i august 1969, da jeg styrede min grønne Skylon-knallert mod månelandskabet, som blev til betonforstaden Vollsmose øst for Skibhuskvarteret. Bygningerne var indviet året før.

Også undervisningen var moderne, i hvert fald sammenlignet med revsellesregimet på Sct. Hans Skole.

På Mulernes Legatskole stod der ingen pulte, men kun moderne tomandsborde, fra 1970 opstillet i demokratisk hesteskoform.

LYST ØL I KIOSKEN

I frikvartererne var det tilladt at opholde sig inden døre. Ja, man måtte endda ryge indendørs i frikvartererne, og kiosken i samlingsalen solgte i 1970'erne både slik, wienerbrød og lyst øl.

– Elevernes sundhed er ikke skolens ansvar, det er elevernes eget og forældrenes, udtalte rektor Knud Mortensen i fjernsynet.

– Men vi sælger dog ikke whisky, tilføjede han med sit underfundige smil.

Mulerne holdt koncerter i samlingsalen, både i skoletiden og om aftenen. Op til EF-afstemningen i 1972 fik bandet Skousen & Ingemann lov til at propagandere med omkvædet:

”Nede i Europa, nede i Europa
har de fået en fiks ide, har de fået en fiks ide,
det er noget, de kalder for EEC.”

Mulerne kiggede fremad, selv om rektor underviste i oldtidskundskab, også kaldet oldævl. Gymnasiet havde sågar et sproglaboratorium med båndoptagere og øretelefoner.

– I MÅ GERNE SIGE "DU"

På Mulerne blev ingenullet. Her underviste venligtsindede lærere med titler som adjunkter og lektorer. Historielærer Morten Eriksen og engelsklærer Larry Sundvall var favoritterne.

På første skoledag i 2.g sagde Morten Eriksen, mens han gned hænderne lidt nervøst.

- Der er noget, jeg gerne vil sige til jer.
- Det lød alvorligt, men næste sætning lød:
- Fra nu af må I gerne sige "du" til mig.

Alligevel kunne en skibhusdreng godt føle sig fremmed blandt bedre folks børn, der brugte fædrenes fine visitkort som bogmærker. Jeg sneg mig hen til skolens kontor for at indlevere min ansøgning om statslig uddannelsesstøtte. Den var afhængig af forældrenes indkomst, og den ville jeg nødig røbe i det selskab.

Men hvis landbobørnene, som kom ind med busser fra Sønderø-kanten og fra Ferritslev-kanten, kunne tage en studentereksamen, kunne en skibhusdreng vel også.

Det krævede bl.a., at jeg lærte det døde sprog latin. Det mindede ikke om fynsk. Heldigvis solgte de fleste boghandlere små hæfter med danske oversættelser af Ciceros taler og beretningerne om de puniske krige. Hæfterne var så tynde, at de nemt kunne skjules på skolebordet og bruges som ulovlig "teleprompter", når man blev hørt i lektien.

En klassekammerat kom en dag til at forveksle teksternes numre og lirede en forkert oversættelse af – fra ende til anden. Det var ikke god latin hos fru Søndergaard.

▽

Mulernes Legatskole er tegnet af kongelig bygningsinspektør Jørgen Stærmose. Arkitekten gjorde op med tidligere tiders opfattelse af et gymnasium som lærdommens tempel. Han lagde vægt på det enkle og beskedne i stedet for det monumentale. Et gymnasium var ikke længere elitens; det var på vej til at blive en skole for alle. Beton med indstøbt ral i overfladen leder dog tanker hen på fabrikkeshaller og brutalisme. Foto 1969.

Rektor Knud Mortensen bragte den gamle skoles relikvier med til de nye rammer i Vollsmose. Foto 1968.

FIRE DRENGE OG 16 PIGER

Jeg gik i en sproglig gymnasieklasse med en kønssammensætning, der kunne ligne et slaraffenland. Fire drenge og 16 piger.

Men det var tiden før fredagsbar og udlandsrejser. Det sociale liv var minimalt, også på tværs af klasserne. I frikvartererne stod hver klasse og gemte sig bag skabene i centralgarderoben og terpede tyske og latinske bøjninger eller kemiske formler.

Nogle af pigerne havde fundet ældre kærester med bil. Og flertallet så vi kun ryggen af efter skoletid. Så skyndte de sig ud til busser og rutebiler og drog hjem til Nord- og Østfyn.

Nogle af drengene havde det sjovere end andre. I hvert fald havde vi et par klassekammerater, som af og til tog hashkager med i skole. En dag kom de for sent, og læreren spurgte hvorfor.

– Fordi vi har siddet i spjældet i nat, svarede de.

De nåede aldrig frem til studentereksamen, men den ene klarede sig ganske godt uden og blev en anerkendt kunstner. Og hans værker ser ikke ud, som om de er lavet under påvirkning af hashkager.

En særligt pålidelig elev, en protokolduks, bar gennem tre år den sorte protokol fra time til time. Krydserne i protokollen var dokumentation for, om elever mødte til undervisningen. Han blev senere advokat.

Samlingssalen er Muler-
nes midtpunkt, hvor
lektier læses, og frokost
indtages. Foto 1969.

Vi var dog nogle, som ophobede for mange fraværstimer. Vi kaldte os ”den dovne elite”, fordi vi mente, at vi nok bestod alligevel. Da især fransklærer Kjærsgaard måtte undvære vores selskab, opfandt vi et begreb, som vi kaldte dispartu – forsvundet!

Mærkeligt nok forsvandt protokollen, da vi nåede frem mod sommeren 1972.

En klassekammerat og jeg udgav Mulernes første ”blå bog” med studentikost-morsomme tekster om årets studenter. Vi navngav den Muleposten med en dobbelttydighed, som gik hen over hovedet på senere årgange. De døbte den om til Mulerposen.

Studenterbilledet afslører, at årgang 1972 var pæn og tilpasset. 18 af 20 bar studenterhue, og drengenes hårlængde nåede endnu ikke til skuldrene som John Lennons.

Hippiebølgen skyldede kun med svag kraft ind over Mulernes Legatskole i begyndelsen af 1970’erne.

På Mulernes Legatskole måtte man både ryge og drikke i frikvartererne, dog intet stærkere end lyst øl. Foto 1969.

Dimission på Mulernes Legatskole. Det mandlige islæt i forreste række er bogens forfatter. Foto 1972.

12

ET SNIGENDE
OPRØR

Blade som Børge og Beat viste vej til en ny ungdomskultur med langt hår og pigtråds-musik.

Forsider fra 1960'erne.

Mick Jagger og The Rolling Stones har erobret Fyens Forum. Det var deres eneste koncert nogensinde i Odense.

Foto 1965.

Pigtrådsmusikken fængede en ung generation, der trængte til forandring. Her jubler den odenseanske ungdom over det engelske band The Who.

Foto 1966.

Der var noget, der ulmede. Et ungdomsoprør i den vestlige verden blæste også røgsignaler ind over Odense og Skibhuskvarteret. Unge krævede medindflydelse på skoler og uddannelsessteder. Unge ville leve efter andre normer end småborgerskabets. Unge blev provoer, hippier, pacifister, feminister, kollektivister.

Sct. Hans Skole stod længe som en sikker bastion mod de nye vinde. Elevråd var således et fremmedord på skolen indtil 1968, da den rettede sig efter Undervisningsministeriets nye vejledende regler om sådanne råd.

Det var musikblade som Beat og Børge, der først havde vist en anden verden, en ny ungdomskultur – og en anden hårlængde. Jeg blev dog længe sendt til en frisør, der klippede mig så korthåret, at jeg lignede knokkelfodboldspilleren Henning Munk Jensen, og ham var der ikke mange, der så op til.

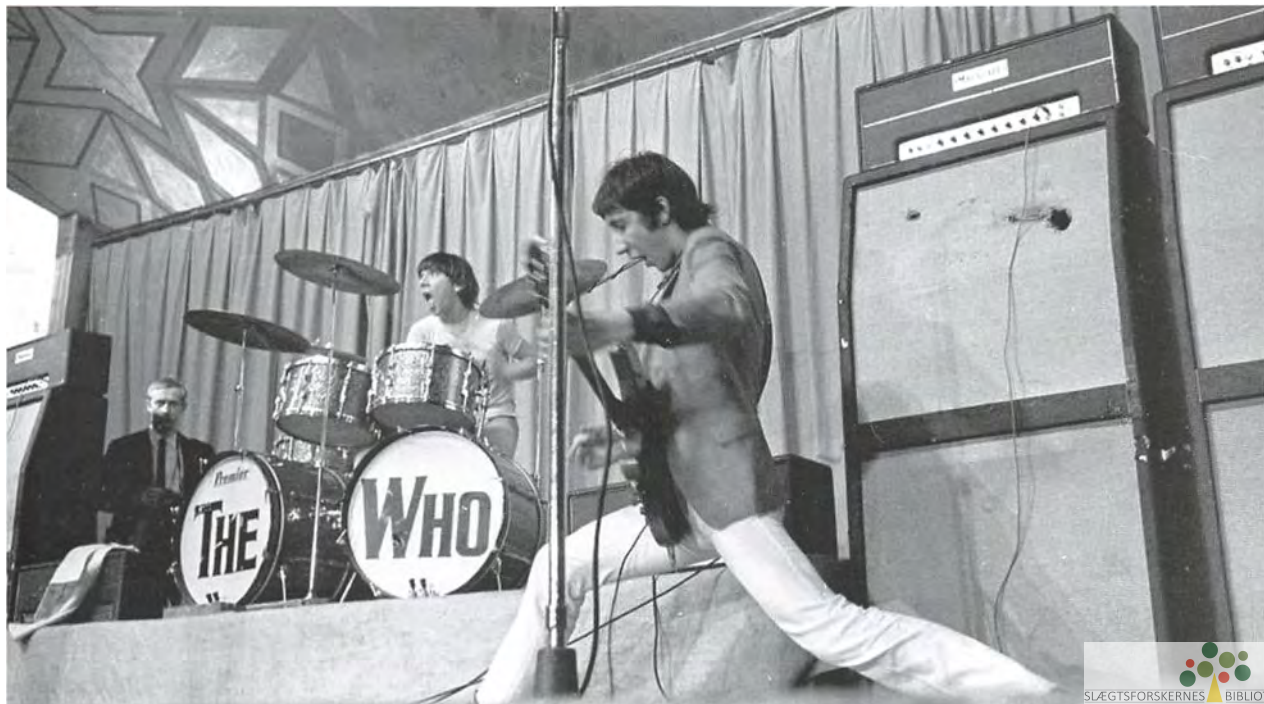
Radioforhandler Sahlertz på Skibhusvej solgte singleplader med Beatles, Rolling Stones, Pretty Things, The Who og Peter Belli for en tier stykket. Dem var der protest i. De lod håret gro, og nogle af dem smadrede både instrumenter og hotelværelser. De slog hul i småborgerligheden, og dem satte jeg på grammodfonen.

Forældre og bedsteforældre trak i en anden retning. Min farmor forærede mig en harmløs popplade med Ulla Pia, "Stop, mens legen er go", grandprixvinder 1966. Og min mor forbød mig at se Beatles-filmen "A Hard Day's Night" i biografen og at gå til pigtrådkoncerter i Fyens Forum på Sortebrødre Torv. Her optrådte selveste Rolling Stones og The Who.

Jeg måtte nøjes med jukeboksen på Remo Bar på Skibhusvej, hvor kammeraterne og jeg listede ind for at høre "Jorden i flammer" og "Storkespringvandet" med protestsangeren Cæsar.

▽

Fyens Stiftstidende kaldte det "et øredøvende destruktionsorgie", da The Who gæstede Fyens Forum. Foto 1966.

Fjernsynet sendte sidst i 1960'erne nye, lokkende signaler ind i stuen. Trille sang den frække "Øjet", og The Doors optrådte live med tågede blikke. Den Kongelige Ballet opførte i 1971 nøgendans.

Det bekom tydeligvis ikke mine forældre vel, at børn og unge kunne se nøgne mennesker og høre "langhåret musik" i fjernsynet. Min far smældede med tungen – tsk tsk tsk – når fjernsynet overskred hans normer, og han mente, at moderne musik lød, som når man trækker en kat i halen. Men min bror og jeg blev heller ikke sendt ud af stuen, for så ville de voksne røbe, at noget var pinligt.

Den nye ungdomskultur fængede hos en teenager, der følte sig indespærret af småborgerlighed og uskrevne regler.

I gymnasietiden tilkæmpede jeg mig omsider en vis ret til selvbestemmelse og tog til koncerter i det forbudte land, Fyens Forum, rockens runde tempel.

Ligesomstuderenteroprørerne og hippiemusikerne lod jeg hår og skæg vokse, iførte mig en indisk tunika og hængte et billede af Cream og en plakate med Jimi Hendrix op på mit værelse. Jeg købte et brugt trommesæt, der kunne larme i kælderen, og jeg provokerede til jævnlige skænderier, når jeg kaldte "de gamle" for småborgerlige og reaktionære.

NYE HORIZONTER

Efter studentereksamen ville jeg væk fra Skibhuskvarteret. Jeg ville udforske landet på den anden side af jernbanen og opleve nye horisonter.

Jeg nægtede at hælde kemikalier på flasker, sidde på et kontor, bygge skibe eller være "slawter", når jeg blev "stor". Men hvor var mine rollemodeller så?

Jeg overvejede at læse til journalist.

– Dem fodrer man grise med, sagde min far, der selv havde gået otte år i skole. Så den idé droppede jeg og begyndte at læse til cand.mag.

Min første kæreste boede på landet og var datter af en enke, der levede af at gøre rent.

– Hun er under din stand, vurderede min mor.

Rockguitaristen Jimi Hendrix sender psykodeliske signaler ned fra skråvæggen på mit værelse. Foto 1973.

Det var ikke nemt at finde livets vej. Heller ikke, da jeg en aften skulle besøge kæresten langt ude på Ørbækvej. I regnvej. Jeg bad om lov til at låne min fars Opel uden at røbe formålet.

– Du må godt låne bilen, men du må kun køre i alt 20 kilometer, bestemte han uden nærmere argumenter.

Gode råd var dyre. Jeg tøffede ud ad Ørbækvej og lurede på kilometertælleren.

Jeg vender bilen og kører baglæns, tænkte jeg. Og sparer dermed nogle kilometer på tælleren. Den geniale plan virkede, lige indtil jeg i regnvejret bakkede ind i et træ.

Det kunne kun gå fremad. Som 20-årig flyttede jeg på kollegium i en anden bydel.

- Forside: Odense Bys Museer. Udateret.
- S. 5: Udsnit af bykort. 1961.
- S. 8-9: Privatfoto. 1956.
- S. 10: Odense Bys Museer. Udateret.
- S. 11: Odense Stadsarkiv. 1960.
- S. 12: Privatfoto. 1955.
- S. 13: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1960.
- S. 14: Østifternes Hypotekforening, Odense Bys Museer. 1934.
- S. 15: Anders W. Berthelsen. 2010.
- S. 16: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1954.
- S. 16: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1954.
- S. 17: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1954.
- S. 19: Privatfoto. 1956
- S. 19: Privatfoto. 1959.
- S. 19: Privatfoto. 1959.
- S. 20: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1968.
- S. 22: Privatfoto. 1965.
- S. 23: Privatfoto. 1965.
- S. 23: Privatfoto. 1965.
- S. 24-25: Anders W. Berthelsen. 2013.
- S. 26: Anders W. Berthelsen. 2013.
- S. 27: Odense Stadsarkiv. 1950.
- S. 28: Anders W. Berthelsen. 2013.
- S. 29: Privatfoto. 1961.
- S. 30: Privatfoto. Cirka 1963.
- S. 30: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1961.
Lokalitet ikke angivet.
- S. 30: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1966.
- S. 31: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1959.
- S. 32: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1960.
- S. 33: Webreolen. Udateret.
- S. 34: Autografkort fra begyndelsen af 1960'erne. Med hilsen til bogens forfatter fra fodboldspilleren Jørgen Leschly Sørensen.
- S. 35: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1961.
- S. 35: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1962.
- S. 36-37: Odense Bys Museer. Cirka 1930.

BILLEDREGISTER

- S. 38: Odense Bys Museer: Cirka 1952.
- S. 39: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1969.
- S. 39: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1964.
- S. 41: Odense Bys Museer: 1932.
- S. 42: Odense Bys Museer: 1932.
- S. 43: Anders W. Berthelsen. 2013.
- S. 44: Odense Bys Museer: Cirka 1930.
- S. 45: Odense Stadsarkiv. 1939.
- S. 46: Arne Dydensborg. Odense Bys Museer. 1958.
- S. 47: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1954.
- S. 49: Fra Sct. Knuds Marked, Odense. Odense Bys Museer: 1912.
- S. 49: DKP. 1948.
- S. 50-51: Odense Bys Museer: 1965.
- S. 52: Odense Bys Museer: 1965.
- S. 53: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1961.
- S. 54: Odense Bys Museer: 1937.
- S. 55: Odense Bys Museer: 1966.
- S. 56: Odense Bys Museer: 1943.
- S. 56: Odense Stadsarkiv. 1943.
- S. 56: Odense Bys Museer: 1943.
- S. 57: Odense Stadsarkiv. 1943.
- S. 58-59: Odense Bys Museer: 1973.
- S. 60: Odense Stadsarkiv. 1975.
- S. 61: Odense Bys Museer: Cirka 1960.
- S. 62: Odense Bys Museer: Cirka 1970.
- S. 63: Receptkuvert fra 1950'erne.
- S. 64: Odense Stadsarkiv. 1973.
- S. 65: Odense Stadsarkiv. 1976.
- S. 66: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1958.
- S. 66: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1963.
- S. 67: Odense Stadsarkiv. 1965.
- S. 68-69: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1965.
- S. 70: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1960.
- S. 71: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1954.
- S. 71: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1957.
- S. 71: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1968.

- S. 72:   Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1954.
S. 73:   Odense Stadsarkiv. 1963.
S. 74:   Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1965.
S. 75:   Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1969.
S. 76:   Niels Nyholm. Odense Stadsarkiv. Cirka 1978.
S. 77:   Niels Nyholm. Odense Stadsarkiv. Cirka 1978.
S. 79:   Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1957.
S. 80:   Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1958.
S. 80:   Billetter fra Sct. Hans Teatret 1946-1962. Affotograferet 2013.
S. 82-83:   Odense Bys Museer. Udateret.
S. 84:   Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1954.
S. 85:   Odense Stadsarkiv. 1959.
S. 85:   Odense Stadsarkiv. 1966.
S. 86:   Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1961.
S. 87:   Privatfoto. 1955.
S. 88:   Odense Bys Museer. 1965.
S. 88:   Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1966.
S. 89:   Anders W. Berthelsen. 1978.
S. 90:   Anders Enevig. Odense Bys Museer. 1966.
S. 91:   Odense Bys Museer. 1970.
S. 91:   Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1967.
S. 92:   Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1969.
S. 93:   Anders W. Berthelsen. 2013.
S. 93:   Anders W. Berthelsen. 2013.
S. 94:   Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1967.
S. 95:   Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1967.
S. 96-97:   Odense Stadsarkiv. 1938.
S. 98:   Anders W. Berthelsen. 2013.
S. 99:   Klassebillede. Formentlig fra 1961-62.
S. 101:   Odense Stadsarkiv. Cirka 1960.
S. 103:   Odense Stadsarkiv. Cirka 1960.
S. 104:   Arne Dydensborg. Foto 1958.
S. 107:   Privatfoto. Lånt af Finn og Per Roholt. 1972.
S. 108-109:   Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1962.
S. 110:   Odense Stadsarkiv. 1952.
S. 111:   Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1962.

- S. 112: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1962.
- S. 113: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1962.
- S. 114: Privatfoto. 1964.
- S. 115: Odense Stadsarkiv. Cirka 1964.
- S. 116-117: Anders W. Berthelsen. 2010.
- S. 118: Anders W. Berthelsen. 2010.
- S. 120: Gallerieeros.com
- S. 121: Odense Bys Museer, 1960.
- S. 122: Odense Bys Museer. 1949.
- S. 123: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1968.
- S. 124-125: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1968.
- S. 126: Odense Stadsarkiv. 1969.
- S. 127: Odense Stadsarkiv. 1969.
- S. 128: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1968.
- S. 129: Lone Mengel. Odense Bys Museer. 1969.
- S. 130: Lone Mengel. Odense Bys Museer. 1969.
- S. 131: Fyns Presse Foto. 1972.
- S. 132-133: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1966.
- S. 134: Flickr.com
- S. 134: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1965.
- S. 135: Fyens Stiftstidendes pressefotosamling, Odense Stadsarkiv. 1966.
- S. 136: Privatfoto. 1973.
- Flap: Per Roholt. 2009.

KILDER

TIL DE HISTORISKE KAPITLER ER BENYTTET FØLGENDE KILDER:

Anders W. Berthelsen: Frispark, om den danske fodboldbevægelses historie. København 1983.

Anders W. Berthelsen: Skibhusbogen. Odense 1993.

Povl Engelstoft (red.): Danmarks kommunale Forvaltning. Odense Amt. Svendborg Amt. København 1929.

Gitte Nørrelund Haastrup og René Schrøder Christensen: Odense Staalskibsværfts boliger. In: Fynske Årbøger 2011.

Hans Chr. Johansen, Per Boje og Anders Monrad Møller: Fabrik og bolig. Odense 1983.

Tage Kaarsted (red.). Odense bys historie. Bind I-X. Odense 1979-1988.

Odense Staalskibsværft A/S – et registrerings- og dokumentationsprojekt. Forundersøgelse. Rapport til Kulturstyrelsen. Handels- og Søfartsmuseet, Odense Bys Museer og Østfyns Museer. 2011.

Desuden er benyttet: Odensebogen, Odense Byråds forhandlinger, Odense Vejviser, folketællinger, skattelister, jubilæumsskrifter, dagblade, medlemsblade og kirkeblade.

Tak til historikerne Jørgen Thomsen, Johnny Wøllekær, Henrik Harnow, Jens Toftgaard og Andreas Skov samt arkivassistent Lene Eriksen (billedresearch) og overassistent Ingrid Bundgaard, Historiens Hus, Odense, for tip og gode svar på mine spørgsmål.

EN PERSONLIG HISTORIE OM ET BYKVARTER

Odense-forfatteren Anders Wedel Berthelsen skriver om sine barndomserindringer fra Skibhuskvarteret og nærmeste omegn.

Han fortæller om den særlige Skibhus-ånd, præget af store industrivirksomheder og af en historisk modsætning til "det fine Odense". Om et homogent arbejder- og middelklassekvarter, hvor de fleste levede på ensartede vilkår og passede deres arbejde, hus og have.

Han beretter også om Nørrebro og det farverige havnekvarter: Om de mange småbutikker på Skibhusvej og på sidegaderne. Om at være svajer. Om fristederne langs Odense Kanal og på Stige Ø. Om den sorte skole med lussinger og spanskrør. Om boldspil på gaderne, på markerne og i Boldklubben Marienlyst. Om danseskolen på Sandhusvej. Om de voksnes hemmeligheder og uskrevne regler. Om blandingen af arbejderkultur og småborgerlighed. Og om meget andet.

Bogen indeholder 125 billeder:

FORLAGET SKULKENBORG

ISBN 978-87-88475-40-1

